

**LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄN KÄYTÖN KEHITTÄ-
MINEN VARHAISKASVATUKSESSA**
Huoltajien ja työntekijöiden kokemuksia sekä kehittä-
misehdotuksia
lin kunnan alueella

Kurtti Päivi

Opinnäytetyö
Sosiaaliala
Sosiaalialan kansalais- ja aluelähtöinen kehittäminen
Sosionomi (ylempi AMK)

2019

Sosiaalialan kansalais- ja aluelähtöinen kehittäminen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi ylempi AMK

Tekijä	Päivi Kurtti	Vuosi	2019
Ohjaajat	Susanna Helavirta, Voitto Kuosmanen		
Toimeksiantaja	lin kunta, Varhaiskasvatus		
Työn nimi	Lapset puheeksi -menetelmän käytön kehittäminen varhaiskasvatuksessa		
Sivu- ja liitemäärä	71 + 4		

Lapset puheeksi -menetelmä on yksi Toimiva lapsi & perhe -työn menetelmistä, jonka tavoitteena on tukea lasten hyvinvointia ja kehitystä. Sen avulla pyritään ennaltaehkäisemään häiriöitä, kun lapsella on elämässään paineita. Menetelmän käyttöönotto varhaiskasvatuksessa on osa suurempaa kehittämistyötä valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti. Taustalla on pitkäaikainen tavoite siirtää palveluiden painopiste erityispalveluista varhaiseen tukeen ja peruspalveluihin. Opinnäytetyön taustalla on varhaisen tukemisen teoreettinen viitekehys.

Osaksi toimintatutkimuksen piirteitä sisältävän kehittämistehtävän tavoitteena oli tuottaa kokemustietoa Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä ja hyödyistä varhaiskasvatuksessa lin kunnan alueella huoltajien ja työntekijöiden näkökulmista. Lisäksi tavoitteena oli saada osallistujilta kehittämissuhteita. Aineisto kerättiin syksyllä 2018 huoltajien kyselylomakkeella ja työntekijöiden teemahaastatteluilla.

Tulokset ovat suuntaa-antavia merkkejä Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä varhaiskasvatuksessa, eikä niitä voi yleistää. Tulosten perusteella Lapset puheeksi -menetelmästä tiedottaminen ei ole tavoittanut kaikkia huoltajia. Kokemukset hyödyistä liittyivät tiedon jakamiseen ja yhteistyön vahvistumiseen. Työntekijöiden kokemukset Lapset puheeksi -menetelmästä olivat pääosin positiivisia, joista saadut hyödyt olivat moninaisia. Tärkeimmiksi katsottiin tiedon saanti ja ymmärryksen lisääntyminen lapsesta, jonka myötä varhainen tuki voidaan järjestää oikeaan aikaan ja oikealla tavalla. Lisäksi menetelmä koettiin hyväksi varhaisen puuttumisen näkökulmasta. Myös yhteistyön vahvistuminen koettiin hyödyksi. Kehittämissuhteet liittyivät pääasiassa menetelmästä tiedottamiseen ja sen sisältöön. Tulosten perusteella menetelmän aktiivisempi käyttö vaatii organisaatiossa sitoutumista kaikilla tasoilla.

Asiasanat: varhaiskasvatus, varhainen tukeminen, Lapset puheeksi -menetelmä

Author	Päivi Kurtti	Year	2019
Supervisors	Susanna Helavirta, Voitto Kuosmanen		
Commissioned by	li municipality, Early childhood education		
Subject of thesis	Developing the Let's talk about children –method in early childhood education		
Number of pages	71 + 4		

Let's talk about children -method is one of the Toimiva lapsi & perhe –work's methods whose targets are to support the welfare and development of children. With its help, it is attempted to prevent disturbances, when there is pressure in a child's life. The introduction of the method in the early childhood education is a part of the bigger development work nationally, regionally and locally. In the background, there is a long-time objective to move the focus of services from the special services to early support and basic services. The theoretical frame of reference of early support forms the backgrounds of in the thesis.

The targets of the developing task-which has some similarities with action research- were to produce experience-based information of the use and advantages of Let's talk about children -method in the early children education in area of the municipality of li from parents' and workers' points of view. Furthermore, the objective was to get the participants' development proposals. The material was collected in Autumn of 2018 with the parents' questionnaire and with the workers' theme interviews.

The results are suggestive signs of using Let's talk about children -method in the early childhood education and they cannot be generalized. Based on the results, the informing of the Let's talk about children -method has not reached all the parents. The experiences of the advantages were connected to the sharing of the information and to the strengthening of the co-operation. The employees' experiences of the Let's talk about children -method were mainly positive. Receiving information and increasing the understanding of the child were considered to be the most important benefits, so that the early support can be arranged at the right time and the right way. Furthermore, the method was regarded to be good from the point of view of early intervention. Also, the strengthening of the co-operation was regarded as a benefit. The development proposals were mainly related to informing about the method and its contents. Based on the results, a more active use of the method requires commitment at all levels in the organization.

Key words: early childhood education, early support, Let's talk about children -method

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET	2
2.1	Tausta ja lin kunnan varhaiskasvatus toimintaympäristönä.....	2
2.2	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset	7
3	LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄ JA VARHAINEN TUKEMINEN	8
3.1	Lapset puheeksi -menetelmän tausta, tavoitteet ja käyttö	8
3.2	Varhainen tukeminen varhaiskasvatuksessa	13
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	18
4.1	Toimintatutkimuksen piirteitä kehittämistehtävän tutkimusstrategiana	18
4.2	Osallisuus toimintatutkimuksessa	20
4.3	Opinnäytetyön syklinen eteneminen	22
5	KYSELYN ANALYSOINTI JA TULOKSET	30
5.1	Analysointi ja aineisto	30
5.2	Tiedottaminen, tarjoaminen ja osallistuminen	31
5.3	Lapset puheeksi -keskustelun kokemukset ja hyödyt	34
5.4	Kehittämisehdotukset.....	37
6	HAASTATTELUJEN ANALYSOINTI JA TULOKSET	40
6.1	Analysointi ja aineisto	40
6.2	Ohjeiden merkitys tiedottamisesta ja tarjoamisen aktiivisuus	43
6.3	Käytön kokemukset arjessa vaihtelevia	45
6.4	Konkreettiset hyödyt kaikkia osapuolia tukevia.....	48
6.5	Käytön taustan ja tavoitteiden ymmärtäminen	50
6.6	Tieto kaikkien ulottuville	52
6.7	Sitoutuminen yhteisillä ohjeilla	53
7	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	55
8	POHDINTA.....	63
	LÄHTEET	66
	LIITTEET	72

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Varhaiskasvatuksen merkityksiä (mukaillen Puroila & Kinnunen 2017, 8)	16
Taulukko 2. Lapset puheeksi -keskusteluun osallistumisen tarjoamistavat huoltajien kokemana	33
Taulukko 3. Lapset puheeksi -keskustelun yleisten tavoitteiden toteutuminen huoltajien kokemusten mukaan.....	35
Taulukko 4. Huoltajien kehittämisehdotukset Lapset puheeksi -menetelmän tiedottamisesta (n= 24).....	37
Taulukko 5. Huoltajien toiveita Lapset puheeksi -menetelmän tiedottamisen sisällöistä (n= 18)	38
Taulukko 6. Esimerkki analyysiyksiköistä ja pelkistämisestä	41
Taulukko 7. Ala- ja yläluokat ensimmäiseen tutkimuskysymykseen	42
Taulukko 8. Ala- ja yläluokat toiseen tutkimuskysymykseen	42
Taulukko 9. Yhteenveto haastattelujen tuloksista	56
Taulukko 10. Lapset puheeksi -menetelmän käytön tiedottamisen sisältöjä.....	58

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Lapset puheeksi -menetelmän sijoittuminen LAPE-hankkeen kehittämistyön kokonaisuuksiin (mukaillen LAPE-hankkeen internetsivu toimiva-arki.fi)	3
Kuvio 2. Lapset puheeksi -menetelmän käytön taustatekijät	4
Kuvio 3. Lapset puheeksi -menetelmän kolme pääpainoa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset 2017, 25)	5
Kuvio 4. Toimintatutkimuksen spiraali (Heikkinen & Jyrämä 2001, 139).....	23
Kuvio 5. Opinnäytetyön syklit	24
Kuvio 6. Lapset puheeksi -menetelmästä tiedotettujen määrä. (n= 33)	31
Kuvio 7. Lapset puheeksi -keskustelun tarjoamisen määrä (n= 17).....	32
Kuvio 8. Lapset puheeksi -keskusteluun osallistuneet huoltajat (n= 12).....	33
Kuvio 9. Huoltajien odotukset Lapset puheeksi -keskustelusta (n= 29)	36
Kuvio 10. Huoltajien kiinnostus osallistua Lapset puheeksi -keskusteluun (n= 31)	39

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä lähdin selvittämään lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa käytettävän Lapset puheeksi -menetelmän käytön nykytilannetta, hyötyjä ja kehittämistä. Opinnäytetyö fokusoituu varhaiskasvatuspalveluja käyttävien lasten huoltajien sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemusten kuvaamiseen Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä, hyödyistä ja kehittämisideoista. Opinnäytetyö on toteutettu yhdessä lin kunnan varhaiskasvatuksen kanssa.

Opinnäytetyön idea nousi esiin oman työni kautta lastentarhanopettajana. Lapset puheeksi -menetelmä on yksi työmenetelmä, jota käytän työssäni. Varhaiskasvatuksen merkitys lasten ja perheiden ongelmien ehkäisemisessä on korostunut entisestään nykypäivänä. Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönotto varhaiskasvatuksessa on osa suurempaa kehittämistyötä valtakunnallisesti. Menetelmän käyttöönotto liittyy nykyisen hallituksen linjauksiin ja tavoitteisiin. Ennaltaehkäisevä työ on suuressa roolissa hallitusohjelman strategisissa tavoitteissa, joissa terveys ja hyvinvointi ovat pääasiassa. Sen myötä suomalaiset voivat paremmin, kokevat pärjäävänsä elämässä, tuntevat voivansa vaikuttaa asioihin sekä pystyvät tekemään valintoja ja ottamaan vastuuta. Perheiden hyvinvoinnin vahvistaminen on keskiössä. (Ratkaisujen Suomi 2015, 20-21.) Nämä linjaukset ovat vaikuttaneet myös varhaiskasvatuksessa tapahtuneisiin muutoksiin.

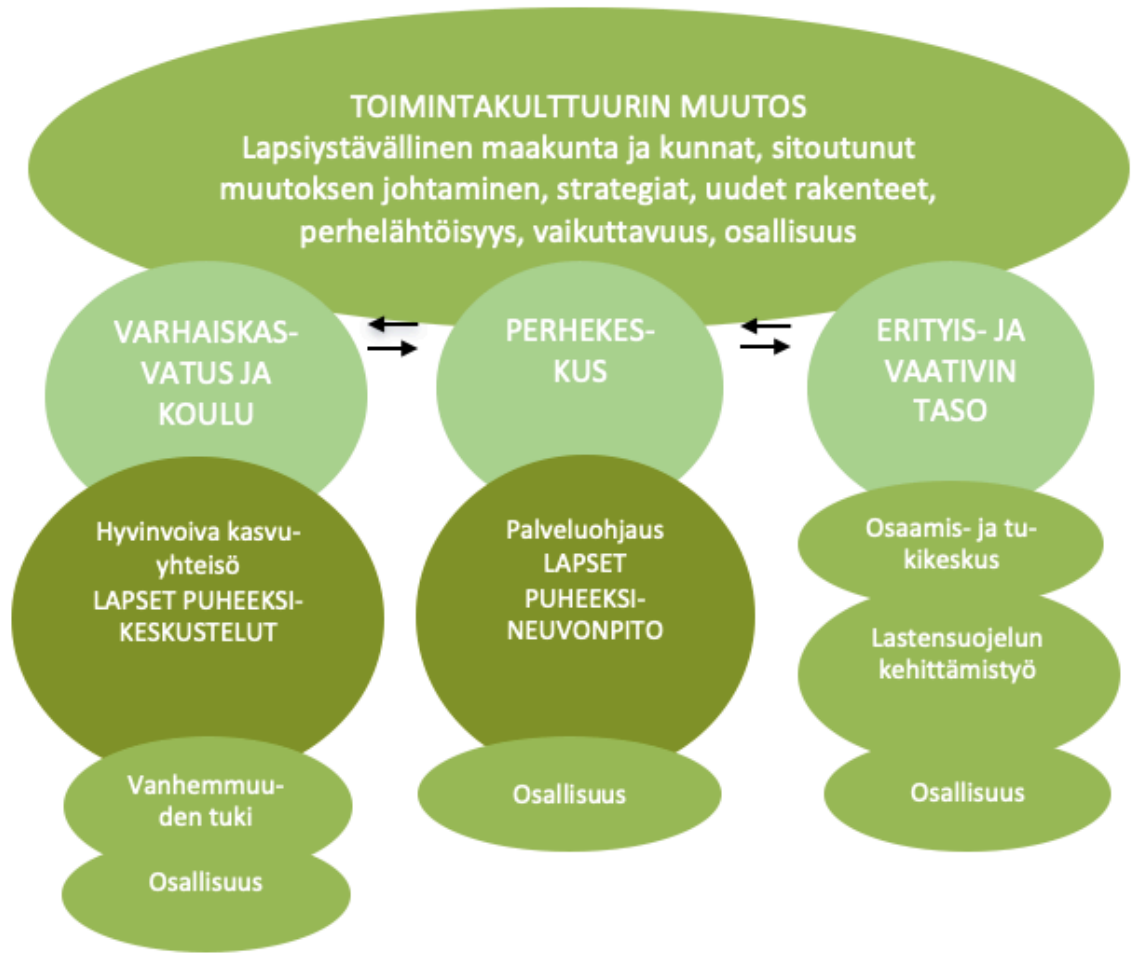
Lapset puheeksi -menetelmällä on vahva sija lin kunnassa. Sen käyttöön on sitouduttu eri päätöksentekotasolla ja se on kirjattu Pohjois-Pohjanmaan maakunnan hyvinvointisopimukseen ja lin kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Opinnäytetyön lähtökohtana oli menetelmän käytön kansallisten, maakunnallisten sekä paikallisten tavoitteiden ja käytännössä toteutettavan työn ristiriita. Varhaiskasvatuksessa on ollut havaittavissa yleisessä keskustelussa haasteita menetelmän käytettävyydestä, hyödyistä ja ajallisista ongelmista. Halusin kehittämissä huomioida lasten huoltajien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden mahdollisuuden päästä vaikuttamaan ehdotuksillaan menetelmän käytön kehittämiseen.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

2.1 Tausta ja lin kunnan varhaiskasvatus toimintaympäristönä

Lapset puheeksi -menetelmä liittyy vahvasti hallituksen kärkihankkeeseen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan (LAPE), jossa palveluja pyritään yhtenäistämään sekä varhaista puuttumista ja ennaltaehkäisevää työtä lisäämään. LAPE-muutosohjelmalla voidaan saavuttaa palvelujen oikea-aikaisuutta, vaikuttavuutta sekä kustannussäästöjä. (Aula ym. 2016, 5-6.) Kärkihankekausi päättyi 2018 vuoden lopussa, mutta LAPE-työ jatkuu edelleen (LAPE-muutosohjelman vuoden 2019 toimintasuunnitelma 2018). Kärkihanke tavoittelee lapsen ja nuoren suotuisan kasvu- ja oppimisympäristön luomista sekä koko perheen hyvinvoinnin tukemista. Nykyinen hajanainen palvelu on tarkoitus uusia lapsi- ja perhelähtöisemmäksi. Tavoitteena on toteuttaa uudistus, jossa keskiössä ovat painopisteen siirtäminen kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin, vanhemmuuden tukeen ja sekä varhaiseen tukeen. (Hallituksen strategiasuhteeristö 2018, 30.) Varhaiskasvatuksella on oma roolinsa lapsen etua ja vanhemmuuden tukea tavoittelevassa muutosohjelmassa. (Lapsi- ja perhepalvelujen muutos ohjelma 2018.)

Pohjois-Pohjanmaalla hallituksen kärkihankkeen toimeenpanosta on vastannut Toimiva arki lapsille ja perheille Pohjois-Pohjanmaalla-hanke. Yksi kehittämistyön keskeisistä tavoitteista on ollut hyvinvoinnin edistäminen sujuvan arjen avulla, johon Lapset puheeksi -menetelmän käyttö liittyy. Kehittämistöimintaprosessi Hyvinvoiva kasvuyhteisö kehittää toimintamalleja ja lisää hyvinvointia varhaiskasvatukseen. Lapset puheeksi -menetelmä sijoittuu tähän kehittämiskokonaisuuteen (Kuvio 1). (Toimiva arki lapsille ja perheille Pohjois-Pohjanmaalla-hanke s.a.)

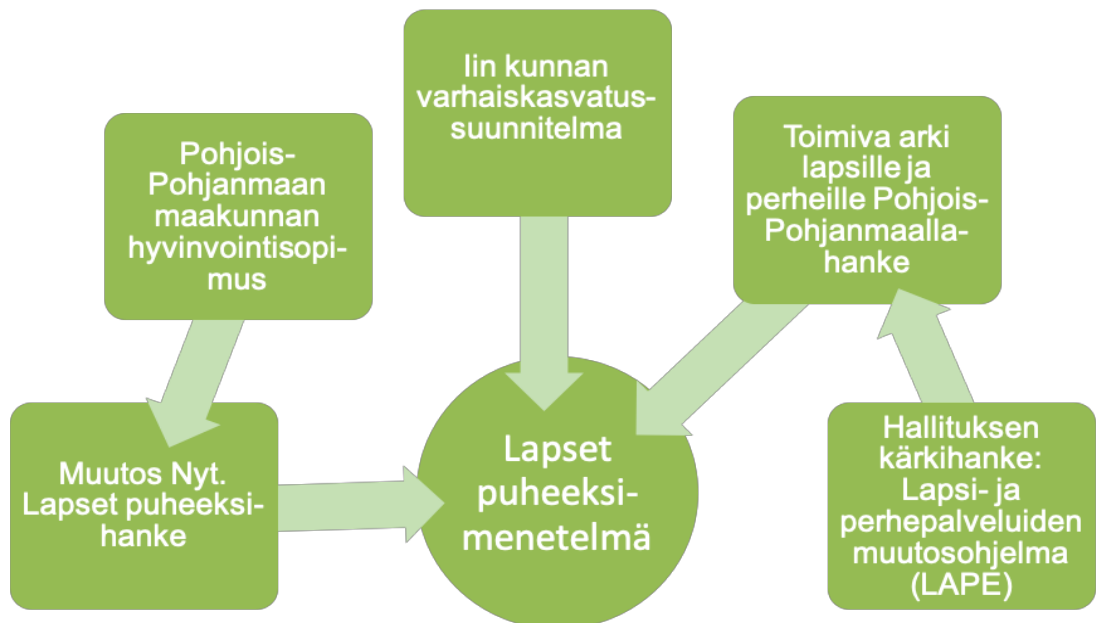
Kuvio 1. Lapset puheeksi -menetelmän sijoittuminen LAPE-hankkeen kehittämistyön kokonaisuuksiin (mukaillen LAPE-hankkeen internetsivu toimiva-arki.fi)

Vuosina 2013-2014 toteutettiin Pohjois-Pohjanmaan alueella Rakennerahaston (ESR) ja kuntien yhteisesti rahoittama Muutos Nyt. Lapset puheeksi -hanke, jossa aloitettiin Lapset puheeksi -toimintakokonaisuuden työstäminen (Toimiva arki lapsille ja perheille Pohjois-Pohjanmaalla-hankkeen hankesuunnitelma 20, 6-7.) Opinnäytetyön toimintaympäristössä lin kunnassa on kevästä 2017 lähtien pyritty kouluttamaan koko varhaiskasvatushenkilöstö Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön.

Pohjois-Pohjanmaan maakunta on laatinut hyvinvointisopimuksen vuosille 2013-2017, jonka lin kunta on allekirjoittanut yhdessä Pudasjärven, Utajärven ja Vaalan kanssa. Hyvinvointisopimuksessa on sovittu Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönotto kunnissa lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaksi toimintamalliksi. Sopimuksessa rakennetaan peruspalveluita, joiden tehtävänä on ehkäistä ongelmia yli sukupolvien. Lapset puheeksi -menetelmä on konkreettinen, tutkimukseen

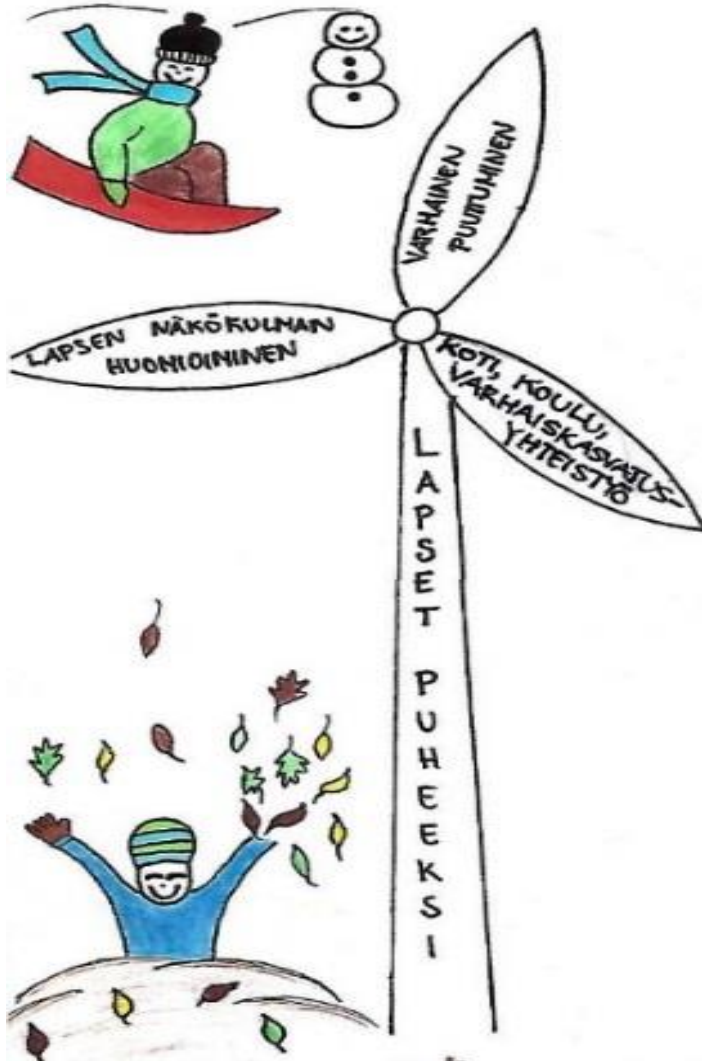
perustuva menetelmä, joka juurrutetaan kaikkiin keskeisiin perus- ja erityispalveluihin. Tämän avulla lasten hyvinvoinnin ja kehityksen tuki saadaan kaikkien lapsiperheiden ulottuville. Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönoton taustalla on pitkäaikainen tavoite siirtää palveluiden painopiste pois kalliista erityispalveluista varhaiseen tukeen ja peruspalveluihin. Tavoitteet pyritään saavuttamaan eri sektoreiden, kuten kuntien, järjestöjen, yritysten sekä alueellisten tutkimus- ja kehittämissyksiköiden yhteistyöllä. (Lapset puheeksi -toimintasuunnitelma s.a, 3.)

Aihe on ajankohtainen varhaiskasvatuksessa, sillä lin kunta on linjannut 1.8.2017 voimaan tulleeseen varhaiskasvatussuunnitelmaansa Lapset puheeksi -menetelmän yhdeksi peruspilareistaan. Lapset puheeksi -keskustelua tarjotaan lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa kaikille 3- ja 6-vuotiaiden lasten vanhemmille, mutta myös muiden ikäisten huoltajilla on mahdollisuus osallistua siihen. Keskustelu on vapaaehtoinen. Keskustelun tarkoituksena on korostaa lapsen vahvuuksia ja toisaalta myös tunnistaa haavoittuvuudet ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset 2017, 25.) Ajankohtaisuutta puoltaa myös syksyllä 2018 aloitettu Lapset puheeksi -menetelmän käytön vahvistaminen lin kunnan varhaiskasvatuksessa. Vahvistamista on tehty muun muassa kouluttamalla uusia työntekijöitä menetelmän käyttöön sekä lisäämällä Lapset puheeksi -menetelmän tietoutta. Menetelmän käytön taustalla vaikuttaa moni tekijä (Kuvio 2).

Kuvio 2. Lapset puheeksi -menetelmän käytön taustatekijät

lin kunnassa Lapset puheeksi -menetelmä on käytössä varhaiskasvatuksessa, kouluissa, neuvolassa ja mielenterveystyössä kaiken ikäisille lapsille. lin kunnan yleisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa Lapset puheeksi -menetelmä on yksi neljästä peruspilarista. Menetelmän käytön pääpainot on jaettu kolmeen osaan (Kuvio 3).

Kuvio 3. Lapset puheeksi -menetelmän kolme pääpainoa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset 2017, 25)

Ensimmäinen on varhainen puuttuminen, jolla pyritään tukemaan ja auttamaan perhettä ennaltaehkäisevästi. Perheen voimavarat kartoitetaan ja tarvittaessa pohditaan, onko lähipiiriltä mahdollista saada tukea. Toinen pääpaino on kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyöllä, jossa tarkoituksena on yhdessä miettiä lapsen ja perheen arjen tukemista, jos jossain kehitysympäristössä havaitaan haavoittuvuuksia. Kolmas pääpaino on lapsen näkökulman huomioiminen. Lapsen mielihetket ja näkökulmat otetaan huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Lapset puheeksi -menetelmä on matalan kynnyksen menetelmä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset 2017, 9, 25-26.)

Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä varhaiskasvatuksessa Pohjois-Pohjanmaalla seurataan muun muassa keräämällä työntekijöiltä tietoa keskustelujen ja neuvonpitojen määrästä. Lapset puheeksi -menetelmä on käytössä koko maakunnan alueella kaikissa päiväkodeissa ja kouluissa sekä sosiaali- ja terveystalveissa. Lisäksi alueella tehdään koko ajan väestötutkimusta, jolla arvioidaan menetelmän vaikutuksia vuosina 2015-2018 alueen 30 kunnan lasten ja perheiden hyvinvointiin. Tutkimuksen tulomuuttujina ovat muun muassa lastensuojeluilmoitusten määrä ja sijoitukset. (Toimiva lapsi & perhe- menetelmät 2017.)

li on 9 942 asukkaan kunta Pohjois- Pohjanmaalla (lin kunta 2018), joka kuuluu Oulunkaaren kuntayhtymään yhdessä Vaalan, Simon, Pudasjärven ja Utajärven kanssa. Kuntayhtymän pääasiallinen tehtävä on järjestää alueellaan lakisääteiset sosiaali- ja terveystalvet. (Oulunkaaren kuntayhtymä s.a.) lin kunta järjestää alueellaan varhaiskasvatustalvet. lin kunnassa on neljä kunnallista päiväkotia, kaksi ryhmäperhepäivähoitokotia ja useita perhepäivähoitopaikkoja. Lisäksi kunnassa toimii kuusi yksityistä päiväkotia. (lin kunta s.a.) Opinnäytetyön tutkimusjoukko koostui lin kunnan alueen varhaiskasvatustalveja käyttävistä huoltajista, joista on rajattu pois kunnalliset ja yksityiset perhepäivähoitoa käyttävät huoltajat, koska he käyvät Lapset puheeksi- keskustelun neuvolassa. Lisäksi tutkimusjoukkoon kuului kolme kunnan alueella työskentelevää varhaiskasvatuksen työntekijää, jotka ovat käyneet Lapset puheeksi -menetelmä koulutuksen.

Valitsin tutkimusjoukoksi kaikki lin kunnan alueen varhaiskasvatustalveja käyttävien lasten huoltajat, koska Lapset puheeksi -menetelmää käytetään suhteellisen vähän. Tutkimusta tehdessä täytyy huomioida ilmiön yleisyys otosjoukon valintaa ajatellen (Ahola 2007, 56). Lisäksi päätökseen vaikutti se, ettei minulla ollut mahdollisuutta saada tietooni Lapset puheeksi -menetelmään osallistuneiden huoltajien henkilöllisyyttä varhaiskasvatuksen salassapitovelvollisuuden vuoksi. Halusin myös antaa kaikille huoltajille mahdollisuuden osallistua Lapset puheeksi -menetelmän käytön kehittämiseen. Otosjoukon laajuus oli siis tietoinen valinta. Suurempi otosjoukko on luotettavuuden kannalta tarpeellista. (Ahola 2007, 56.) Myös haastattelujen osalta halusin antaa kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille mahdollisuuden pyrkiä mukaan kehittämistyöhön, mutta vain kolmella oli

mahdollisuus osallistua ajan puutteen vuoksi. Nopeimmat halukkaat pääsivät haastateltavaksi.

Opinnäytetyön aineistonkeruun aikana lin kunnassa varhaiskasvatuspalveluja käyttäviä lapsia kunnan päiväkodeissa sekä ryhmäperhepäiväkodeissa oli yhteensä 340 ja alueen yksityisissä päiväkodeissa lapsia oli 198 (Rajanti 2018). Opinnäytetyön tutkimusjoukoksi muodostui siis 538:n lapsen huoltajaa. Osalla lapsista on samat huoltajat, joten huoltajien määrä laskee lasten määrästä. Tarkempaa tietoa huoltajien määrästä ei ollut saatavilla. Kyselyyn vastaajilta ei vaadittu Lapset puheeksi -menetelmän tietämystä tai kokemusta osallistumisesta.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata ja kehittää Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä varhaiskasvatuksessa lin kunnan alueella. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa kokemustietoa Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä ja hyödyistä siihen mennessä, kun aineistoa kerättiin eli marraskuuhun 2018 saakka. Kokemustiedon lisäksi tavoitteena oli osallistaa huoltajia ja varhaiskasvatuksen työntekijöitä kehittämistyöhön. Lapset puheeksi -keskustelu on kirjattu lin kunnan nykyisen varhaiskasvatussuunnitelman yhdeksi peruspilariksi ja varhaiskasvatussuunnitelmaa noudattaa kunnan varhaiskasvatuksen lisäksi yksityiset päiväkodit.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia lasten huoltajilla ja varhaiskasvatuksen työntekijöillä on Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä ja hyödyistä?
2. Miten Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä tulisi kehittää varhaiskasvatuksessa, jotta sen käyttö lisääntyisi?

Opinnäytetyöstä on hyötyä valtakunnallisesti kaikille Lapset puheeksi -menetelmää käyttäville toimijoille, yli sektorirajojen. Opinnäytetyön tuloksia hyödyntäen voidaan saavuttaa Lapset puheeksi -menetelmän tietoisuuden ja käytön lisääntymistä, joka edesauttaa pidemmällä aikavälillä korjaavien palveluiden vähenemistä.

3 LAPSET PUHEEKSI -MENETELMÄ JA VARHAINEN TUKEMINEN

3.1 Lapset puheeksi -menetelmän tausta, tavoitteet ja käyttö

Opinnäytetyön keskeisin käsite on kaksiportainen Lapset puheeksi -menetelmä, johon kuuluu Lapset puheeksi -keskustelu ja Lapset puheeksi -neuvonpito. Lapset puheeksi -menetelmä on osa Toimiva lapsi & perhe -työmenetelmäperhettä, joka on kehitetty vuonna 2001 alkaneessa Terveiden ja hyvinvointilaitoksen Toimiva lapsi & perhe -hankkeessa. Menetelmän kehittäjänä tunnetaan professori Tytti Solantaus. Hanke siirrettiin vuonna 2014 Suomen Mielenterveysseuralle. Hanke eteni ja laajeni, kunnes se muuttui Toimiva lapsi & perhe -työksi sen ylitäessä tavallisen hanke-käsitteen rajat. Toimiva lapsi & perhe -työn tehtävänä on kehittää, tutkia ja juurruttaa lasten hyvinvointia tukevia ja ongelmia ehkäiseviä työkäytäntöjä eri palveluihin, kuten sosiaali- ja terveystalouteen sekä kasvatukseen ja opetuspalveluihin. Kunnat, järjestöt, seurakunnat ja yksityinen sektori ovat mukana työn tekemisessä. (Niemelä & Solantaus 2016, 22.)

Toimiva lapsi & perhe -työn taustalla on tutkimustieto siitä, miten vanhempien ongelmat voivat olla lapsen kehitykselle ja mielenterveydelle vahingollisia. Taustalla on myös tutkimustieto ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuudesta. Lapset puheeksi -menetelmään liittyvä tutkimustieto keskittyy pääasiassa perheisiin, joilla on vanhemmuuteen vaikuttavia paineita, kuten mielenterveysongelmia, koska alun perin menetelmä kehitettiin tälle kohderyhmälle. Nykyään menetelmää käytetään myös kouluissa ja päiväkodeissa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön vahvistamiseksi. (Toimiva lapsi & perhe -menetelmät 2017.)

Lapset puheeksi -työmenetelmä perustuu työskentelyn kokemukseen, kotimaiseen ja kansainväliseen tutkimukseen ja professori William Beardsleen kehittämään perheinterventioon, jota Suomessa kutsutaan nimellä Lapset puheeksi -perheinterventio (Solantaus s.a, 3). Tämän perheintervention taustalla on tutkimustieto siitä, että lapsen psyykkinen kehitys on vaarassa häiriintyä, kun vanhemmalla on mielenterveysongelmia. Lapset puheeksi -perheinterventio on menetelmä, joka tukee perheitä yhteiseen keskusteluun haastavassa elämäntilanteessa, kun vanhemmalla on mielenterveysongelmia. Interventio koostuu 6-8 tapaamisesta, joissa on mukana koko perhe, vanhemmat tai lapset. Tapaamisten tarkoitus on vahvistaa perheen yhteistä keskustelua. (Toimiva lapsi & perhe -menetelmät 2017.) Beardslee on tutkinut kehittämänsä perheintervention, Family

Talk Intervention, muun muassa vaikutuksia perheissä, joissa toisella vanhemmasta on mielenterveysongelmia. Tutkimus toteutettiin pitkäaikaisseurannassa. Lasten suhtautuminen vanhemman terveyteen, vanhemman käytös ja kommunikaatio muuttuivat suotuisammaksi. (Beardslee ym. 1997, 510-515.)

Psyykkisten häiriöiden siirtymiseen sukupolvelta toiselle vaikuttaa myös muut elämään liittyvät seikat (Alasuutari & Solantaus 2004, 22). Lapset puheeksi -työmenetelmän taustalla on terveyden edistämisen ja häiriöiden ehkäisemisen periaatteet. Terveyden edistämisen lähtökohtina on tukea lapsen suojaavia tekijöitä, vahvuuksia ja mahdollisuuksia, kuitenkin niin, että vaikeudet huomioidaan rakentavasti. (Johansson & Berg 2011, 81.) Alun perin menetelmä on kehitetty terveydenhuoltoon mielenterveystyöhön tukemaan vanhemman kanssa tehtävää työtä. Menetelmän kehittämisen taustalla on vanhempaa hoitavan tahon lasten tarpeiden huomioiminen lastensuojelulain 417/2007 2:7 velvoittamalla tavalla. (Solantaus 2015, 3.)

Lapset puheeksi -menetelmän tavoitteena on tukea lasten hyvinvointia ja kehitystä. Sen avulla pyritään ennaltaehkäisemään häiriöitä, kun lapsella on elämässään vaikeuksia tai paineita. Lapsen elämässä voi olla ongelmia kotona, päivähoidossa, koulussa ja toveripiirissä, jotka heijastuvat herkästi lapseen. Lapsen suotuisaa kehitystä voidaan kuitenkin tukea erilaisin keinoin. Lapset puheeksi -keskustelulla pyritään tunnistamaan näitä kehitystä tukevia keinoja eri ympäristöissä, kuten kotona ja päivähoidossa. Lapset puheeksi -keskustelu on matalan kynnyksen työmenetelmä, jonka pohjalta voidaan tarjota perheelle ja lapselle mahdollisia muita tarvittavia työmenetelmiä ja palveluja. (Lapset puheeksi- toimintasuunnitelma s.a, 4.)

Lapset puheeksi -menetelmän tarkoituksena on saada lapsen arki sujuvaksi ja auttaa vanhempia ja muita kehitysympäristöjä tukemaan lapsen suotuisaa kehitystä ja ennaltaehkäistä ongelmia. Ymmärrys lapsen kehitysympäristöjen merkityksestä lapsen hyvinvointiin on tärkeää. Kodin, varhaiskasvatuksen ja vapaaajan ympäristöissä tapahtuva toiminta ja vuorovaikutus rakentavat lapsen mieltä tavalla, joka voi viedä sitä suotuisaan tai epäsuotuisaan suuntaan. Lapsi ei eritele näitä ympäristöjä, vaan ne ovat osa hänen jokapäiväistä elämäänsä. (Niemi & Solantaus 2016, 23, 25.) Yhteinen ymmärrys lapsesta varhaiskasvatuksen ja vanhempien välillä on olennaista, jotta lapsen sujuvaa arkipäivää voidaan

tukea. Arkipäiväisen vuorovaikutuksen ja toimintojen merkitykseen panostamalla tuetaan lapsen suotuisaa kehitystä ja myös pärjäävyyttä, vaikka haasteita olisikin. (Niemelä & Solantaus 2018, 11.)

Lapset puheeksi -menetelmässä käytetään Varhaiskasvatuksen Lapset puheeksi -lokikirjaa, joka toimii keskustelun runkona. Lokikirja annetaan vanhemmille ennen keskustelua, jotta he voivat tutustua siihen etukäteen. Tutustumisen myötä vanhemmat voivat päättää, osallistuvatko keskusteluun. Keskusteluun kutsutaan mukaan molemmat vanhemmat tai yksinhuoltaja ja hänen mahdollinen tukihenkilönsä. Keskustelu on vapaaehtoinen. Lokikirja ei ole arviointiväline, vaan sitä käytetään keskustelun tukena, jota ei säilytetä keskustelun jälkeen. (Niemelä & Solantaus 2018, 16-18.)

Keskustelussa lapsen elämäntilanne otetaan huomioon kokonaisvaltaisesti. Siinä huomioidaan myös koko perhe. Aluksi keskustelussa keskitytään yleisesti lapsen, kodin ja varhaiskasvatuksen asioihin. Vanhemmat voivat kertoa perheestään, kuvailla lastaan ja antaa oman näkemyksen varhaiskasvatusympäristöstä. Seuraavaksi keskustelussa kartoitetaan lapsen mielialaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Myös lapsen osallistumista, toimintaa ja käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä tuodaan esille. Lapsen kanssakäymistä muiden lasten kanssa ja leikkimistä pohditaan. Keskustelussa kartoitetaan myös lapsen uteliaisuutta ja innostusta, oppimisen ilon kokemista, tunteiden ja jakamisen taitoja. Arkitoimien sujuminen ja ristiriidat kotona ja varhaiskasvatuksessa käydään läpi tarkasti. Lapsesta heränneet mahdolliset huolet kotona ja varhaiskasvatuksessa keskustellaan yhdessä. Lisäksi perheen tukiverkosto kartoitetaan. Toisen kehitysympäristön merkitys lasta kantavana tekijänä voi olla suuri silloin, kun toisessa kehitysympäristössä on paineita tai vaikeuksia, esimerkiksi kotona muutto tai varhaiskasvatuksessa lapsen kiusaaminen. Keskustelussa käydään läpi myös molempien kehitysympäristöjen kasvatuspäämäärät. (Niemelä & Solantaus 2018, 5-6.)

Solantaus on listannut Varhaiskasvatuksen Lapset puheeksi -lokikirjaan lasta suojaavia tekijöitä kotona ja varhaiskasvatuksessa. Näitä ovat muun muassa lapsen mahdollisimman lämpimät ja toimivat ihmissuhteet, ryhmään kuulumisen tunteen kokemus, lapselle tärkeiden asioiden ymmärtämisen auttaminen, toimiva arkipäivä ja iloa tuottavat asiat lapsen elämässä. (Niemelä & Solantaus 2018, 14-

15.) Näiden suojaavien tekijöiden tunnistaminen ja hyödyksi käyttäminen lapsen arkipäivän tukemisessa auttaa kaikkia kehitysympäristöjä, joissa lapsi toimii.

Lapset puheeksi -keskustelu käydään 1-2 kertaa. Jos lapsen elämässä ei ole erityisiä haasteita, tehdään suunnitelma suotuisan kehityksen tukemiseksi ensimmäisessä keskustelussa. Jos lapsen elämässä havaitaan kotona tai varhaiskasvatuksen piirissä paineita tai ongelmia, järjestetään Lapset puheeksi -keskustelun toinen osio. Lapset puheeksi -keskustelussa pyritään rakentamaan lapsen elämäntilanteesta kokonaiskuva lapsen vahvuuksien ja haavoittuvuuksien tunnistamisen avulla. Vahvuudella tarkoitetaan asiaa, joka sujuu tavanomaisesti. Niiden avulla tuetaan arjen sujumista. Haavoittuvuudella tarkoitetaan asiaa, josta voi muodostua myöhemmin ongelma tai se on jo ongelma. Keskustelun pohjalta laaditaan toimintasuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa, joka voi vaatia menetelmän toisen osion, Lapset puheeksi -neuvonpidon järjestämisen. Tähän keskusteluun voidaan kutsua mukaan ulkopuolisia asiantuntijoita, kuten varhaiserytysopettaja, jotka ovat lapsen tuen järjestämisen kannalta hyödyllisiä. (Niemelä & Solantaus 2018, 3, 12-13.)

Lapset puheeksi -keskustelussa tehtävä toimintasuunnitelma laaditaan lapsen vahvuudet ja haavoittuvuudet huomioiden, jossa pääasiassa ovat lasta tukeva konkreettinen toiminta. Keskustelussa listatut lasta suojaavat tekijät ovat apuna toimintasuunnitelman laadinnassa. Konkreettinen toiminta suunnitellaan koti- ja varhaiskasvatustyöympäristöön kunkin ympäristön voimavarojen mukaisesti. Toiminnan toteuttamiseksi voidaan tarvittaessa pyytää avuksi perheen omaa tukiverkostoa tai ulkopuolisia tahoja, kuten vapaaehtoistyöstä tai lapsen harrastuksista. Lapsen oma osallisuus toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon. Lapset puheeksi -keskustelun myötä syntyneet toimenpiteet kirjataan myös varhaiskasvatussuunnitelmaan. Keskustelusta esiintyvää muuta kuin varhaiskasvatukseen liittyvää tietoa ei kirjata. (Niemelä & Solantaus 2018, 7-8, 17.)

Suomessa Lapset puheeksi -menetelmän kehittämistyöstä vastaa professori Tytti Solantaus (Toimiva lapsi & perhe -työ 2017). Lapset puheeksi -menetelmää ja Lapset puheeksi -perheinterventiota ovat tutkineet muun muassa Solantaus, Paavonen, Toikka ja Punamäki (2010). Tarkoituksena oli tutkia perheintervention ja Lapset puheeksi -keskustelun soveltuvuutta yhteiskunnan järjestelmään kyselytutkimuksella, jossa kartoitettiin vanhempien ja lasten kokemuksia, kun toisella

vanhemmalla on mielenterveysongelmia. Tutkimukseen osallistui 60 perhettä. Tavoitteena oli tutkia menetelmien vaikuttavuutta muun muassa lasten tunne-elämään ja käyttäytymiseen. Tuloksista oli havaittavissa, että menetelmillä oli vaikutusta: 86 % osallistuneista raportoi keskustelujen ilmapiirin hyväksi ja he kokivat huolen vähentyneen, itseymmärryksen ja tulevaisuudenuskon lisääntyneen sekä vanhemmuuden parantuneen. Molemmat menetelmät vähensivät lasten tunne-elämän ongelmia sekä käyttäytymishäiriöitä. (Solantaus, Paavonen, Toikka & Punamäki 2010, 883-892.)

Lapset puheeksi- menetelmän vaikuttavuutta on tutkittu myös vertailemalla Lapset puheeksi -keskustelun ja Lapset puheeksi -perheintervention tuloksia. Tutkimuksessa oli mukana 119 perhettä, joista ainakin toisella vanhemmalla oli mielenterveyden ongelmia. Tuloksista kävi ilmi, että Lapset puheeksi -keskustelu lisää vanhemman omaa toimijuutta ja perheintervention toimi enemmän terapeuttisena prosessina. Molemmat interventiot osoittautuivat vaikuttaviksi lasten oireisiin ja myönteiseen käyttäytymiseen. (Niemelä & Solantaus 2016, 26; Solantaus, Toikka, Alasuutari, Beardslee & Paavonen 2009, 15-24.)

Lapset puheeksi -menetelmää on tutkittu myös työntekijöiden näkökulmasta. Solantaus ja Toikka ovat vuonna 2006 tutkineet kyselylomakkeella Lapset puheeksi -keskustelujen kouluttajiksi kouluttautuneiden työntekijöiden keskuudessa sen vaikutuksia ammatillisiin taitoihin ja työtyytyväisyyteen. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että 85 % vastanneista koki koulutuksen hyödylliseksi ja 15 % melko hyödylliseksi. Vastanneista 80-90 % koki työn ilon kasvaneen ja aihepiirin tietojensa kuten lasten tukemisen ja lasta suojaavien tekijöiden lisääntyneen. Menetelmän käyttöönotto oli koettu kuitenkin lisänneen työpaineita. Koettiin, että esimiesten suhteutuminen oli pääasiassa ollut positiivinen. Lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö oli parantunut. Vastaajista kaikki olivat sitä mieltä, että käyttäisivät menetelmää jatkossa omassa työssään. (Toikka & Solantaus 2006, 4-10.) Useat tutkimukset siis osoittavat, että Lapset puheeksi -menetelmä on sopiva ja turvallinen suomalaiseen perhe- ja palvelukulttuuriin käytettäväksi (Niemelä & Solantaus 2016, 25).

Lapset puheeksi -menetelmästä on tehty useita opinnäytetöitä ympäri Suomen, mutta pääasiassa tutkimuksen toimintaympäristö on jokin muu kuin varhaiskas-

vatus. Juntunen, Jurvelin, Pirskanen ja Pyrrö (2017) ovat tutkineet Oulun ammatikorkeakoulussa kouluterveydenhuollon työntekijöitä Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä. Tuloksista oli käynyt ilmi, että menetelmän käytön ohjeissa oli epäselvyyttä. Menetelmä koettiin hyödylliseksi erityisesti, jos lapsesta oli herännyt huoli. Lisäksi tulokset osoittivat, että menetelmän käyttö antaa kokonaisvaltaisemman käsityksen lapsen toimintaympäristöistä. (Juntunen ym. 2017, 3.) Haapalahti, Niemelä ja Vuorma (2016) ovat myös tutkineet Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä, toimivuutta ja hyötyjä äitiys- ja lastenneuvolassa työskentelevien terveydenhoitajien työssä. Tulokset osoittivat, että Lapset puheeksi -menetelmä on hyödyllinen heidän työssään ja tukee perheiden sisäistä vuorovaikutusta. Tutkimuksessa haettiin myös työntekijöiden kehittämisehdotuksia, jotka olivat Lapset puheeksi -menetelmän näkyvyyden lisääminen, työyhteisön sitoutuminen menetelmän käyttöön ja toive siitä, että menetelmän käyttöön annettaisiin enemmän aikaa. (Haapalahti, Niemelä & Vuorma 2016, 1, 36.)

Lapset puheeksi -menetelmää on tutkittu varhaiskasvatuksen piirissä hyvin vähän. Muun muassa Uusitalo (2014) on tutkinut Raision lastentarhanopettajien näkemyksiä Lapset puheeksi -keskustelusta ehkäisevän työn menetelmänä. Tuloksista oli käynyt ilmi, että menetelmän käyttöönotto oli aiheuttanut ristiriitaisia tunteuksia, mutta toisaalta siitä oletettiin olevan hyötyä muun muassa huolen puheeksi ottamisen tilanteissa. (Uusitalo 2014, 35-36.) Edellä mainitun opinnäytetyön tekoajankohta sijoittuu aikaan, kun Lapset puheeksi -menetelmää on alettu juurruttaa varhaiskasvatukseen. Lapset puheeksi -menetelmän käytön kokemukseista ja sen kehittämisestä varhaiskasvatuksessa en löytänyt opinnäytetöitä.

3.2 Varhainen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa korostetaan koko ajan enemmän varhaisen tukemisen merkitystä (Heinämäki 2006, 18). Ihmisten terveyttä ja toimintakykyä pitäisi tukea jo lapsuudesta alkaen. Lapsiperheiden palveluja on siirrettävä yhä enenevässä määrin ehkäisevään ja hyvinvointia edistävään työhön. (Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2014, 13.) Lapset puheeksi -menetelmän ottaminen käyttöön varhaiskasvatuksessa vastaa juuri tulevaisuudelle asetettuja tavoitteita: pitkällä aikavälillä sen odotetaan vaikuttavan erityispalvelujen vähenemiseen ja palvelujen painopisteen siirtyvän varhaiseen tukeen (Lapset puheeksi -toimintasuunnitelma s.a, 3).

Varhaiskasvatuksen yksi tavoite on tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Tuki on osa laadukasta varhaiskasvatusta, johon jokaisella lapsella on oikeus. Oikealla tavalla ja oikeaan aikaan annettu tuki voi ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä ja kasvamista. Lapsen tuen tarpeen ilmennyttyä tuen järjestämisen taustalla on lapsen vahvuudet, oppimisen ja kehityksen tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 52.) Lapset puheeksi -menetelmän avulla voidaan tunnistaa juuri näitä vahvuuksia ja niiden kautta rakentaa lapselle sujuva arkipäivä. Tämän vuoksi liitän varhaisen tukemisen osaksi opinnäytetyön viitekehystä. Tässä yhdistyvät varhaiskasvatuksen ja Lapset puheeksi -menetelmän tavoitteet.

Varhaisen tukemisen käsite mielletään syntyneeksi päivähoiton ”Varhaisen vuorovaikutuksen” koulutus- ja kehittämishankkeessa. Käsite nostettiin varhaisen puuttumisen rinnalle vuonna 2001. Varhaiseen tukeen liittyy eettisyys, ihmisen ymmärtäminen sekä halu auttaa ja tukea kunnioittaen. Varhainen tukeminen ottaa asiakkaan kaikki elämäolosuhteet ja tilanteet huomioon yksilöllisesti ja konkreettisesti. (Kaukoluoto 2010, 217-219.)

Koska lin kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa Lapset puheeksi -menetelmän pääpaino on jaettu osaksi varhaisen puuttumisen näkökulmaan, on syytä myös avata enemmän sitä käsitettä. Varhaisen puuttumisen näkökulmasta lapset puheeksi -menetelmällä tuetaan ja autetaan perheitä ennaltaehkäisevästi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset 2017, 26.)

Käsitteet varhainen tukeminen ja varhainen puuttuminen ovat hyvin lähellä toisiinsa, vaikka esimerkiksi Eeva Kaukoluoto (2010) esittääkin ne osaksi vastakkaisina käsitteinä. Hänen mukaansa varhaisen tukemisen käsite on ikään kuin varhaisen puuttumisen modernimpi muoto, jossa korostuvat asiakaslähtöisyys ja avoimuus. (Kaukoluoto 2010, 216.) Heinämäen (2006) mukaan varhaisen tuen sisältö lähtee varhaisen puuttumisen käsitteestä. Varhaista tukemista on kehitetty Sosiaali- ja terveysministeriön VarTu-hankkeessa 2004-2005, jonka myötä varhaisen tuen määrittely on kehittynyt ja se on löytänyt paikkansa palvelujärjestelmässä perusosaamisen ja -toiminnan alueille. (Heinämäki 2006, 18.)

Varhainen tukeminen liitetään lapsen ns. normaaliin kasvuun ja kehitykseen, jossa erityistarpeet ilmaistaan yleistävästi. Varhainen puuttuminen mielletään

taas enemmänkin asiantuntijälähtöiseksi ja -korosteiseksi, asiantuntijoiden työkaluksi. Varhainen tukeminen on ihmisen tukemista ja auttamista ”normaalissa” elämässä tilanteissa, joissa esimerkiksi ihminen sairastuu äkillisesti, häntä tuetaan varhaisessa vaiheessa. Varhaista tukemista voidaan katsoa matalan kynnyksen näkökulmasta, jossa asiantuntijan ja asiakkaan tasa-arvoisuus ja osallisuus prosesseissa on keskiössä. (Kaukoluoto 2010, 216-219.)

Varhaisen puuttumisen käsite on otettu käyttöön 2000-luvun vaihteessa, jolloin lasten ja nuorten ongelmien ehkäisy oli yhteiskunnan keskusteluissa vahvasti esillä. Vuoden 2001- 2005 toiminut Varpu-hanke edisti varhaisen puuttumisen merkitystä. Varhaisella puuttumisella on nykyisin vankka asema sosiaali- ja kasvatustalouden työkentillä. (Satka 2011, 61-62.) Varhaiskasvatuksessa varhaisella puuttumisella pyritään ennaltaehkäisemään ongelmien syntymistä, mutta se on myös korjaavaa toimintaa. Siinä pyritään huomioimaan pelkän lapsen sijasta koko perhe. (Huhtanen 2004, 45, 48.). Varhaiseen puuttumiseen liitetään vahvasti Huoli puheeksi -menetelmä, johon ei tässä opinnäytetyössä ole syytä syventyä sen enempää. Varhaisen puuttumisen käsitteessä ideana siis on, että työntekijässä herännyt pienikin huoli otetaan huoltajien kanssa puheeksi heti, rohkeasti ja avoimesti. (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 190.)

Varhaisen puuttumisen keskiössä on yksilön kokema huoli lapsesta, joka perustuu lapsen kanssa tekemisissä olevan henkilön ainutlaatuihin tietoihin. Tavoitteena on auttaa lasta ja perhettä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin tukemisen vaikutukset ovat vielä suuret. Näin voidaan ennalta ehkäistä ongelmien kasaantumista. Keskeistä on tuen tarjoaminen ja lapsen ja perheen voimavarojen tukeminen. Varhaisen puuttumisen työssä korostetaan työtä yli sektorirajojen. (Kuikka s.a., 7-8.)

Suomessa 247 968 lasta osallistui varhaiskasvatukseen vuonna 2017. Varhaiskasvatus ympäristö tavoittaa 70,7 % kaikista Suomen 1-6-vuotiaista lapsista (Säkinen & Kuoppala 2018, 2), joten sen merkitys toimintaympäristönä varhaisen tukemisen ja puuttumisen näkökulmasta on suuri. Viime vuosina on tehty voimakkaasti varhaiskasvatuksen kehittämisen eteen työtä sekä lainsäädännön, että käytännön työn näkökulmista. Varhaiskasvatuksella on myös monenlaisia yhteiskunnallisia merkityksiä (Taulukko 1). (Puroila & Kinnunen 2017, 8.)

Taulukko 1. Varhaiskasvatuksen merkityksiä (mukaillen Puroila & Kinnunen 2017, 8)

Varhaiskasvatuksen merkityksiä

Sivistyspoliittinen	-lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen -elinikäisen oppimisen pohjan luominen
Perhepoliittinen	-kasvatusyhteistyö vanhempien kanssa -tukea vanhempia kasvatustyössä
Sosiaali- ja terveystieteellinen	-lasten hyvinvoinnin edistäminen -lastensuojelun tarpeen ja syrjäytymisen ehkäiseminen -lastensuojelun avohuollon tukitoimi
Tasa-arvopoliittinen	-kasvun, oppimisen ja kehityksen edellytysten luominen riippumatta taustoista -vanhempien tasavertainen mahdollisuus työssäkäyntiin tai opiskeluun
Työvoimapolitiittinen	-vanhempien työssä käymisen mahdollistaja
Taloustieteellinen	-tulevaisuuteen investointi vs. menoerä

Koko 2000-luvun ajan kuntien erilaistumiskehityksen vauhti on kiihtynyt taloudellisten ja väestöllisten muutosten sekä valtion uudistusinterventioiden takia. Eri-laistumiskehitystä ovat vauhdittaneet myös kuntien sisäisessä toimintaympäristössä tehdyt strategiset ja rakenteelliset valinnat. Kunnat voivat kehittää toimintoja ja palveluja paikallisten tarpeiden mukaisesti. Toisaalta palveluiden tarjoamiseen ja kehittämiseen kaivataan kansalaisten tasavertaisuuteen nojautuen yhteisiä standardeja ja malleja. (Puroila & Kinnunen 2017, 10.)

Yhteiskunnalliset muutokset ovat muokanneet suomalaisen varhaiskasvatuksen sellaiseksi, kuin se tänä päivänä on: lapsen etu keskipisteenä. Subjektiviivinen päivähoito-oikeus on yhä osa elinikäistä oppimista, tosin jotkut kunnat ovat sitä rajoittaneet. Viimeisimpänä varhaiskasvatukseen vahvasti vaikuttava muutos on valtakunnallisen varhaiskasvatuksen perusteiden uusiminen ja uusi varhaiskasvatustilaki. (Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017, 16-18; Puroila & Kinnunen 2017, 7; Varhaiskasvatustilaki 540/2018.)

Kuntien tehtävänä on laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelma perusteiden pohjalta, jonka on valmistellut Opetushallitus. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava asiakirja, joka ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista kunnassa. (Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017, 19; Varhaiskasvatustuki 540/2018, 5:21-22 §.) Koska Iin kunta on linjannut paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaansa Lapset puheeksi -keskustelun yhdeksi peruspilareistaan, on alueen päiväkodeilla velvollisuus noudattaa sen käytöstä annettuja ohjeita.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Toimintatutkimuksen piirteitä kehittämistehtävän tutkimusstrategiana

Opinnäytetyö on kehittämistehtävä, joka sisältää osaksi toimintatutkimuksen piirteitä. Toimintatutkimus mielletään osaksi kehittämistoimintaa (Kananen 2014, 9), jolla taas on keskeinen rooli työelämässä (Toikko & Rantanen 2009, 9). Toimintatutkimus määritellään kirjallisuudessa monin erilaisin tavoin ja sen tekemisestä ei voi antaa yhtä oikeaa ohjetta. Kemmis ja McTaggart (1988) ovat määritelleet toimintatutkimusta seuraavalla tavalla:

”Toimintatutkimus on yhteisöllinen ja itsereflektiivinen tutkimustapa, jonka avulla sosiaalisen yhteisön jäsenet pyrkivät kehittämään yhteisönsä käytäntöjä järkipäisemmäksi ja oikeuden mukaiseksi samalla pyrkien ymmärtämään entistä paremmin näitä toimintatapoja sekä niitä tilanteita, joissa toimitaan.” (Heikkinen & Jyrkämä 2001, 129, 135.)

Pyrin opinnäytetyöllä Lapset puheeksi -menetelmän käytön toimintatavan muutokseen, joka on toimintatutkimuksen yksi tavoite (Kananen 2014, 11). Toimintatavan kehittäminen voi olla esimerkiksi yksittäisen työntekijän toimintatavan kehittäminen tai suurempi kokonaisuus, kuten organisaation työprosessin mallinnus. Kehittäminen on asioiden korjaamista, parantamista ja edistämistä, joten tärkeää siinä on tavoitteellisuus. Kehittämistoiminnalla pyritään tavoittelemaan tehokkaampia toimintatapoja ja -rakenteita. (Toikko & Rantanen 2009, 14, 16.)

Päädyin toteuttamaan opinnäytetyön osaksi toimintatutkimuksen piirteiden mukaisesti sen joustavuuden ja tavoitteen vuoksi, joka tähtää asioiden parantamiseen (Heikkinen 2015, 204). Toimintatutkimuksessa yhdistyvät käytännön kehittämistyö ja tutkimus. Toimintatutkimuksen keskiössä on kysymys, miten asiat voisi tehdä paremmin. Heikkinen (2004) on todennut, että toimintatutkimus on tutkimusta toiminnan sisällä toiminnan kehittämistä varten. Toimintatutkimuksen perusidea on sosiaalinen prosessi, jossa tutkija itse ei ole ulkopuolinen, vaan osallistuu aktiivisesti tehden väliintuloja. (Heikkinen 2015, 204.) Oma roolini opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen asiantuntijana, työyhteisön jäsenenä, Lapset puheeksi -menetelmää käyttävänä lastentarhanopettajana oli aktiivinen yhdessä tutkittavien kanssa. Toimintatutkimus on käytäntöön suuntautunutta ja ongelmakeskeistä ja juuri tämän vuoksi sopiva metodologinen valinta opinnäytetyölle

(Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Toimintatutkimusta on tehty paljon kasvatusalalla. Lähestymistavan keskiössä on oppiminen ja kehittyminen, joten on luonnollista käyttää tätä menetelmää sosiaalisissa ympäristöissä. (Heikkinen 2015, 205.)

Toimintatutkimuksen isänä on pidetty amerikkalaista Kurt Lewiniä 1940-luvulla. Sittemmin merkittävin toimintatutkimuksen lähestymistapa on muun muassa Australiassa kehittynyt suuntaus, jonka mukaan toimintatutkimus on yhteiskuntaa muuttava voima, jossa painottuvat ihmisen vapautumisen, valtautumisen ja osallistumisen ideat. Toimintatutkimuksen keskiössä on tutkimuskysymyksen tai ongelman tarkka muotoileminen, jotka nousevat kirjallisuuskatsauksesta ja aikaisemmista tutkimuksista. Toimintatutkimuksen taustalla on tarve kehittää käytänteitä, joten on tärkeä ajatella, kuinka asioiden tulisi olla. (Heikkinen 2015, 206, 209.) Opinnäytetyön taustalla on Lapset puheeksi -menetelmän vähäinen käyttö työkentällä, johon tällä työllä haetaan vastauksia kokemusten kuvauksien ja osallistujien kehittämisehdotusten kautta. Niiden pohjalta voidaan kehittää sen käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Koska opinnäytetyöni tavoittelee tietoa kokemuksista, sen taustalla vaikuttaa eksistentiaalis-fenomenologinen tieteenfilosofia (Metsämuuronen 2009, 220). Eksistentiaalinen fenomenologia lähestymistapana on kehittynyt Husserlin fenomenologian ja Heideggerin eksistenssin filosofian synteessä, jossa tiedon lähtökohdaksi on ihmisen oma kokemus. Eksistentiaalisen fenomenologian kehittäjänä tunnetaan tohtori Lauri Rauhala (mm. 1974 & 1989). Tämän lähestymistavan keskeisimpiä lähtökohtia on kokemusten muodostuminen tajunnassa, elämäntilanteen ulottuvuus sekä tavoiteltava tiedonlaatu. (Kiviniemi 2012, 147-148.)

Toimintatutkimuksessa voidaan käyttää useita aineistonkeruumenetelmiä, jotka jaotellaan karkeasti laadullisiin eli kvalitatiivisiin ja määrällisiin eli kvantitatiivisiin tutkimusotteisiin (Kananen 2014, 20). Opinnäytetyötä on lähestytty pääasiassa laadullisen tutkimusotteen näkökulmista, mutta se sisältää myös määrällistä tietoa. Yleensä näitä kahta lähestymistapaa on käytetty tutkimuksissa joko tai, mutta nykyään niiden yhteiskäyttö on yleistä (Hirsjärvi & Hurme 2011, 27.) Tutkimuskysymyksen määrittävät tutkimusotteiden valinnan: Tavoittelin huoltajien kyselyssä myös määrällistä tietoa Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä, vaikka kokemusten kuvaaminen käytöstä ja hyödyistä olikin pääasiassa. Kvantitatiivisen

tutkimusotteen on sanottu etenevän yleisestä yksityiskohtaiseen tietoon, joka pyrkii yleistyksen avulla ennustamiseen, selityksiin ja ymmärtämiseen tarkkuuden ja luotettavuuden reliiabeliuden ja validiuden kautta (Hirsjärvi & Hurme 2011, 25). Kyselystä saatujen vastausten määrän vuoksi opinnäytetyön määrällisiä tuloksia ei voi yleistää. Pääasiassa kyselylomake sisältää kuitenkin laadullista tietoa avoimien kysymysten osalta. Myös työntekijöiden haastattelut ovat laadullisia. Toimintatutkimus ei tavoittele yleistämistä (Kananen 2014,12).

Kvalitatiivinen tutkimusote etenee yksityisestä yleiseen tietoon. Laadullisen tiedon hankinnassa kyselylomakkeessa olin kiinnostunut useasta yhtäaikaisesta tekijästä: Lapset puheeksi -menetelmän käyttökokemuksista, hyödyistä, odotuksista ja kehittämissuunnitelmista. Nämä yhdessä vaikuttavat lopputulokseen, eli Lapset puheeksi -menetelmän käytön kehittämiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 25.) Keskeisessä asemassa kvalitatiivisessa tutkimuksessa on aineistosta tehtävät teoreettiset yleistykset sekä päättelyt (Anttila, Melin & Räsänen 2005, 87.) Tämän opinnäytetyön tulokset ovat pääasiassa suuntaa-antavia merkkejä Lapset puheeksi -menetelmän käytön kokemuksista varhaiskasvatuksessa.

4.2 Osallisuus toimintatutkimuksessa

Toimintatutkimuksessa korostuu osallisuuden käsite, koska sen yksi oleellisin elementti on yhteistoiminta (Kananen 2014, 14). Kuitenkin eri toimijoiden osallisuus eli mukaan lähteminen kehittämistoiminnassa voi olla haastavaa (Toikko & Rantanen 2009, 8), jonka havaitsin myös tässä opinnäytetyön prosessissa. Tarkoituksena oli osallistaa huoltajia ja varhaiskasvatuksen työntekijöitä Lapset puheeksi -menetelmän käytön kehittämisessä. Koska menetelmän tavoitteena on tukea lasta ja perhettä kokonaisvaltaisesti, on tärkeää osallistaa sitä käyttävät myös kehittämistyöhön. Seuraavaksi määrittelen osallisuuden käsitettä yleisesti, mutta myös varhaiskasvatuksen näkökulmasta.

Osallisuus-käsitettä on sanottu vaikeaksi määrittää. Eri toimijat määrittelevät sen hieman eri näkökulmista. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö puhuu osallisuudesta aktiivisen kansalaisen sekä yhdenvertaisten palvelujen näkökulmista ja opetus- ja kulttuuriministeriössä merkityksellisyys ja mahdollisuudet kuvaavat osallisuuden käsitettä. Osallisuuden avulla voidaan häivyttää yksilön psyykkisen,

sosiaalisen, talouden, kulttuurin ja luonnon välisiä rajoja. Osallisuutta voidaan kuvailla olemiseksi, toimimiseksi, osallistumiseksi ja prosesseiksi. Nämä kaikki seikat vaikuttavat ihmisen kykyyn tulkita omia mahdollisuuksiaan vaikuttaa. Koettu osallisuus lisää ihmisen hyvinvointia. Merkityksellisyyden kokeminen ja usko omaan toimijuuteen kehittyvät, kun ihminen kokee osallisuutta olemalla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. (Isola ym. 2017, 3, 16-19.)

Osallisuus voidaan Isolan ym. (2017) mukaan jaotella kolmeen osa-alueeseen: osallisuus omaan elämään, osallisuus vaikuttamisprosesseihin palveluissa, ympäristössä ja yhteiskunnassa sekä paikallinen osallisuus, jossa mahdollisuus hyvinvointiin ja elämän merkityksellisyyteen korostuvat. (Isola ym. 2017, 23) Osallisuuden korostaminen on nykypäivää, jossa asiantuntijälähtöisestä työstä on siirrytty asiakaslähtöisyyden tavoitteiden korostamiseen ja pikkuhiljaa on päädytty siihen näkemykseen, että asiakas on oman elämänsä aktiivinen toimija. Nykyään asiakkaan osallisuus hänen omassa palveluprosessissaan ja palvelujärjestelmässä nähdään tärkeänä osana kehittämistyötä. Asiakkaat, palvelujen käyttäjät, täytyy ottaa mukaan palvelujen kehittämisessä tasavertaisena toimijana asiantuntijoiden kanssa. Asiakkaan oman kokemuksen esiin tuominen palvelujen suunnittelussa, toteuttamisprosesseissa ja arvioinneissa on suunta, mihin eri palveluiden kehittämistyö tähtää. (Niskala, Kairala & Pohjola 2017, 7-9.)

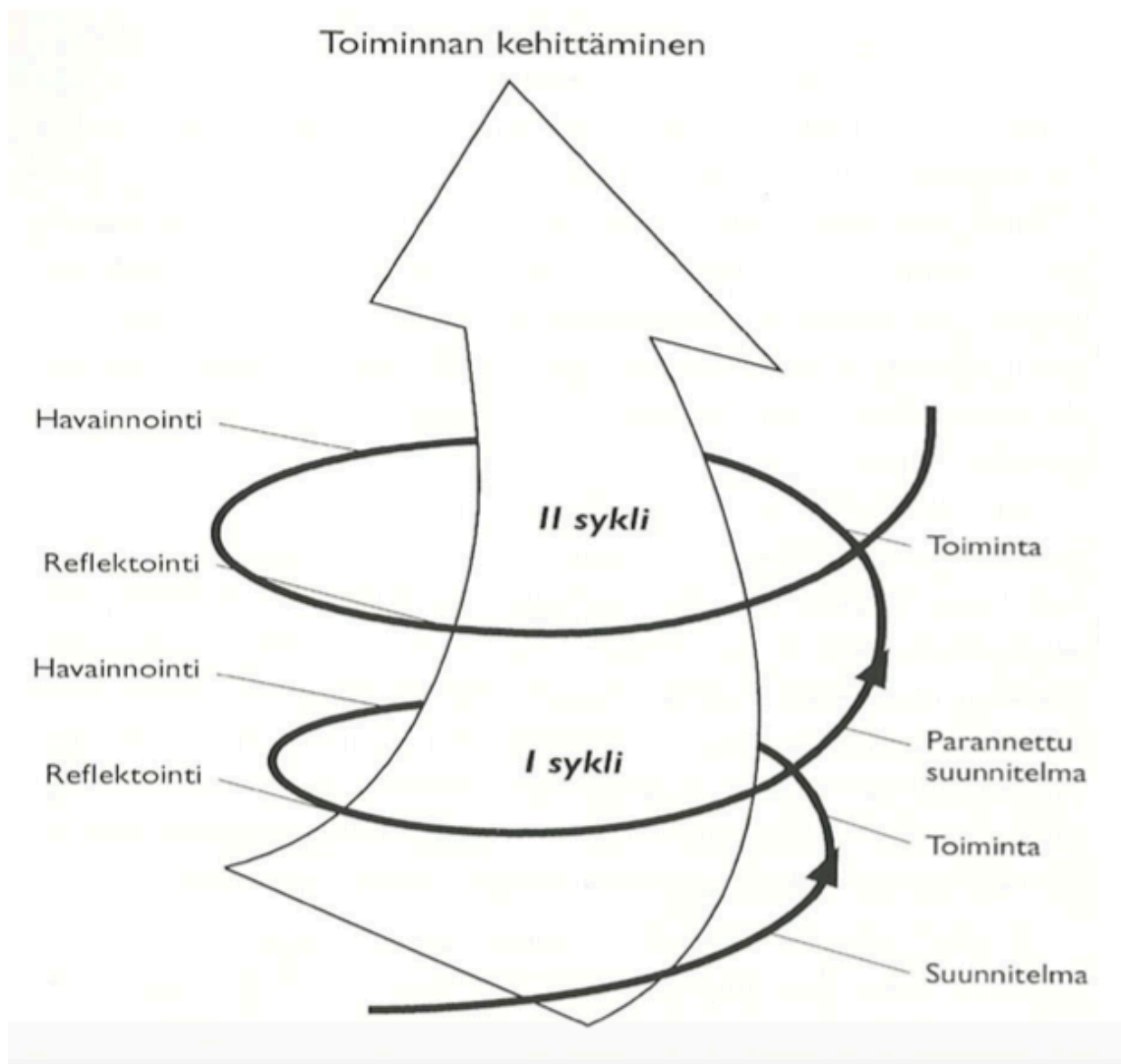
Osallisuutta varhaiskasvatuksessa määrittelevät lapsi- ja oppimiskäsitykset, jotka velvoittavat osallisuuden lisäämistä ja määrittelevät 2010-luvun varhaiskasvatusta. YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa edistämään lapsen osallisuutta. Lapsi ei vain kasva aikuiseksi, vaan lapsuus itsessään on ainutlaatuinen vaihe, jolloin lapsi omalla osallisuudellaan pääsee vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin. Lapsen osallisuudella tavoitellaan muun muassa itsetunnon vahvistamista, elämäntaitojen ja mielekkyyden lisäämistä, syrjäytymisen ennaltaehkäisyä, lasten elämän kannalta mielekkäiden ratkaisujen toteutumista ja yhteisöön kuulumisen tunteen lisäämistä. (Järvinen & Mikkola 2015, 13-14.)

Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa on korostunut uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä. Lasten huoltajien aloitteita, näkemyksiä, ja mielipiteitä pitää arvostaa, mikä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Huoltajien osallis-

tuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa osallisuutta. Tavoitteena on huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön yhteinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteistyöhön kuuluu vahvasti keskustelut lasten asioista huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa ja se korostuu etenkin silloin, kun suunnitellaan ja toteutetaan lasten kehityksen ja oppimisen tukea. Tämä edellyttää keskustelua kaikista lapseen liittyvistä asioista. Yhteistyön merkitys korostuu, kun suunnitellaan ja toteutetaan lapsen kehityksen ja oppimisen tukea. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30, 32-33, 53.) Osallisuuden tärkeyden ja merkityksen korostumisen vuoksi halusin ottaa huoltajat mukaan Lapset puheeksi -menetelmän kehittämiseen, koska juuri he ovat menetelmän käytön kohderyhmään kuuluvia.

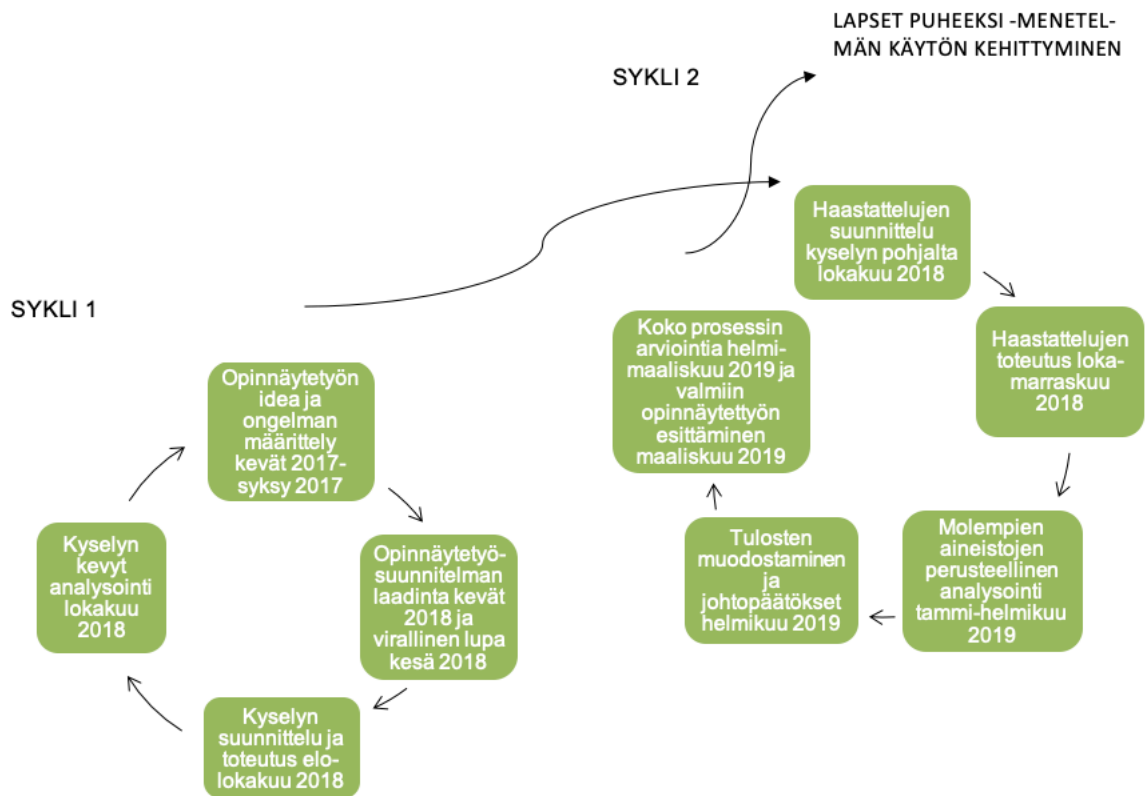
4.3 Opinnäytetyön syklinen eteneminen

Toimintatutkimuksessa toteutuu syklinen prosessi, joka yksinkertaisimmillaan sisältää vaiheet suunnittelu, toiminta ja seuranta eli arviointi. Kun sykli on tapahtunut, seuraa uusi sykli, jossa toiminta jatkuu siitä, mihin edellisessä jäätiin. (Kananen 2014, 12-13.) Näistä sykleistä muodostuu toimintatutkimuksen spiraali (Kuvio 4), joka toisaalta on vain toiminnan etenemisen periaatteellinen yleiskuva. Syklissä toteutuvat vaiheet tapahtuvat oikeastaan toistensa lomassa. (Heikkinen & Jyrkämä 2001, 138.)

Kuvio 4. Toimintatutkimuksen spiraali (Heikkinen & Jyrkämä 2001, 139)

Kuvaan opinnäytetyön syklien (Kuvio 5.) vaiheista ongelman määrittelyn ja opinnäytetyösuunnittelun, kyselylomakkeen ja haastattelujen suunnittelun ja toteutuksen seuraavissa kappaleissa esittelemällä samalla metodologisia valintoja ja aikataulullista toteutusta. Toimintatutkimuksen teossa on tärkeää tarkka aikataulun suunnittelu (Kananen 2014, 49). Prosessin aikataulullinen toteuttaminen lähti käyntiin hitaasti ja kiihtyi loppua kohti. Loput syklin vaiheet, aineistojen analysoinnit ja tulosten muodostamisen, yhteenvedon ja johtopäätökset sekä koko prosessin arvioinnin kuvaan omissa otsikoissaan.

Kuvio 5. Opinnäytetyön syklit

Aihe alkoi jo muotoutua keväällä 2017, kun hain opiskelemaan Lapin ammattikorkeakouluun sosiaalialan kansalais- ja aluelähtöistä kehittämistä (YAMK). Ensimmäinen syklin vaihe, ongelman määrittely lähti liikkeelle tuolloin. Taustalla oli Lapset puheeksi -menetelmän käytön kansallisten, maakunnallisten sekä paikallisten tavoitteiden ja käytännössä toteutettavan työn ristiriita. Varhaiskasvatuksessa on ollut havaittavissa yleisessä keskustelussa haasteita menetelmän käytettävyydestä, hyödyistä ja ajallisista ongelmista. Ongelman määrittelyvaiheessa muodostui opinnäytetyön tutkimuskysymykset.

Varsinainen suunnitteluvaihe lähti liikkeelle syksyllä 2017, kun esitin aiheesta ideapaperin koulutusohjelman vastaavalle opettajalle, joka hyväksyi aiheen. Aihe on muotoutunut matkan varrella sellaiseksi kuin sen tässä raportissa esitän. Suunnitelmat muuttuivat jonkin verran alkuperäisestä ideasta. Tammikuussa 2018 ehdotin aihetta sähköpostitse lin kunnan varhaiskasvatuspäällikölle ja sain epävirallisen luvan opinnäytetyön tekemiseen. Hankin toimeksiantajalta opinnäytetyölle ohjaajan, joka antoi varsinkin prosessin alkuvaiheessa ohjeita ja neuvoja

aiheen muotoutumiseen. Ohjaajana toimi lin kunnan varhaiserityisopettaja. Työs-
tin opinnäytetyösuunnitelmaa kevään 2018 ajan, jossa työn teoriaosuuden viite-
kehys alkoi muodostua. Tässä vaiheessa tutustuin aikaisempiin tutkimuksiin ja
hain tietoa Lapset puheeksi -menetelmän käytön taustoista. Lisäksi suunnittelin
opinnäytetyön aikataulullisen toteuttamisen. Virallisen luvan opinnäytetyön teke-
miseen sain suunnitelman valmistuttua kesäkuussa 2018.

Opinnäytetyön toiminta sisälsi käyttökokemusten kartoitusta huoltajille sunna-
tulla kyselyllä ja työntekijöiden haastatteluilla. Kirjallisuus väittää, ettei aineiston-
keruumenetelmillä saadut ilmiön kuvaukset ole riittäviä muutoksen aikaansaa-
miseksi, vaan se vaatii toimintaa aineistonkeruun jälkeen. Muutos tarvitsee sy-
vempää tietoa (Kananen 2014, 13), joka opinnäytetyössä ilmenee toisaalta huol-
tajien ja työntekijöiden kehittämis ehdotuksissa ja niiden yhteen kokoamisena. Tä-
män vuoksi miellän opinnäytetyön noudattavan vain osaksi toimintatutkimuksen
piirteitä. Prosessissa ei ole selvää käytännön toimintaa, mutta koko prosessi voi
parhaimmillaan tuoda muutosta Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön, koska
tietous lisääntyy tiedon esiin tuomisen myötä.

Kyselylomake

Valitsin sähköisen kyselylomakkeen varhaiskasvatuspalveluja käyttävien lasten
huoltajille, koska tarkoituksena oli kerätä laaja aineisto. Tämä on hyvin yleinen
tapa kerätä aineistoa etenkin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, mutta sitä voidaan
käyttää myös kvalitatiivisen aineiston keräämiseen. Kyselylomakkeen käyttö on
nopea ja vaivaton keino kerätä tietoa ja se mahdollistaa monien eri asioiden ky-
symisen. Parhaimmassa tapauksessa kyselyyn voi saada runsaasti vastauksia,
koska vastaaminen on nopeaa ja vaivatonta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara
2002, 180, 182.) Opinnäytetyössä kyselylomake oli standardoitu eli vakioitu, joka
tarkoittaa samojen kysymysten esittämistä kaikille kyselyyn vastaaville (Vilkkä
2015, 95). Yleisesti kyselyllä voidaan hankkia tietoa esimerkiksi tosiasioista, käyt-
täytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsi-
tyksistä ja mielipiteistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 184-185.) Tämän
kyselyn tarkoituksena oli hankkia huoltajien kokemustietoa Lapset puheeksi -me-
netelmän käytöstä ja hyödyistä varhaiskasvatuksessa sekä kehittämis ehdotuk-
sia.

Aloitin kyselylomakkeen suunnittelun perehtymällä syvällisemmin muihin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja opinnäytetöihin, joita löytyi niukasti juuri varhaiskasvatukseen tehtyjä. Konkretisoin opinnäytetyön tutkimuskysymykseni ja pohdin, millaista tietoa haluan saada huoltajien kokemuksista ja hyödyistä Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä. Laadin kysymykset sellaiseen muotoon, että ne vastaavat opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Tässä vaiheessa sain tietoa, että lin kunnan varhaiskasvatuksessa oli lähdetty vahvistamaan Lapset puheeksi -menetelmän tietoutta muun muassa kouluttamalla työntekijöitä ja lisäämällä menetelmän tieto-osio lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelma lomakkeeseen. Huomion tämän kysymyksiä laatiessani. Kysymysten tarkoituksen määrittely on olennainen vaihe suunnittelua. Huolimattomuus voi vaikuttaa kaikkiin seuraaviin tutkimuksen vaiheisiin. Kysymykset nousivat tutkittavan ilmiön taustasta ja teoriasta ja lin kunnassa Lapset puheeksi -menetelmän mahdollisista käyttöön vaikuttavista tekijöistä. Otin huomioon myös käsitteiden käytön kysymyksiä laatiessani. (Ahola 2007, 51-52.)

Suunnitteluvaiheessa pohdin myös eri vaihtoehtoja saavuttaa huoltajia vastaamaan kyselyyn. Yhtenä vaihtoehtona harkitsin paperista kyselyä, joka olisi jaettu lasten lokeroihin päiväkodeissa. Tämä vaihtoehto olisi nostanut opinnäytetyön kustannuksia liikaa, joten luovuin siitä. Kartoitin vaihtoehtoja soittamalla kahdelle lin kunnan alueen päiväkodin johtajalle. Sähköisen kyselyn lähettäminen kaikille huoltajille henkilökohtaisesti ei ollut mahdollista, koska kaikki päiväkodit eivät käytä sähköpostiviestintää tai muuta sähköistä järjestelmää viestintäkanavana huoltajien kanssa. Myös uusi tietosuojalaki 1050/2018 asetti haasteita vastaajien tavoittamiseen. Tämän vuoksi päädyin avoimeen internet linkkiin, vaikka ongelmallista oli se, että kuka tahansa olisi päässyt vastaamaan kyselyyn. Tässä vaiheessa tiedotin opinnäytetyöstä lin kunnan alueen kaikkia päiväkotien johtajia sähköpostitse (Liite 1). Lisäksi tiedotin heitä aiheesta ja tulevasta aineistonkeruusta puhelimitse. Samalla kartoitin eri mahdollisuuksia tavoittaa osallistujat. Koska kaikilla lin kunnan alueen päiväkodeilla ei ole käytössä yhtenäistä sähköistä tiedotuskanavaa, päädyin tiedottamaan osallistujia päiväkotien johtajien avustuksella. Lähetin jokaiseen yksikköön paperiset tiedotteet (Liite 2) postitse, jotka laitettiin esille ilmoitustauluille ja eteisiin. Lisäksi johtajat tiedottivat opinnäy-

tetyöstä huoltajia vanhempainilloissa, joiden ajankohta sattui olemaan ennen aineistonkeruuta. Opinnäytetyöstä ja kyselystä tiedotettiin myös lin kunnan Facebook-sivuilla ja kaikkiin kotitalouksiin postitse menevässä tiedotteessa.

Kyselylomakkeen suunnittelussa otin huomioon myös kyselylomakkeen rakenteen ja ulkoasun. Lomakkeen alkuun kirjoitin Lapset puheeksi -menetelmästä lyhyen informaatio ja tarkensin opinnäytetyön tavoitteita. Pyrin laatimaan kyselyn kohtuullisen pituiseksi, helppolukuiseksi sekä loogisesti eteneväksi, jotta ensisilmäys herättäisi vastaajan mielenkiinnon käyttää aikaa vastaamiseen. Testasin kyselylomaketta viidellä tuttavapiiriin kuuluvalla vapaaehtoisella vastaajalla. Heillä kaikilla oli kokemusta Lapset puheeksi -keskusteluun osallistumisesta. Pyysin testaaajilta myös palautetta, joiden perusteella muokkasinkin kysymyksiä ymmärrettävimmiksi.

Laadin kyselylomakkeen Webropol-ohjelmalla. Kyselylomakkeen laatiminen vaati aikaa ja huolellisuutta ja muutin kysymysten muotoa useaan otteeseen. Kysely oli avoinna kaksi viikkoa internet linkin takana. Jatkoin kyselyn aukioloaikaa viikolla, koska mielestäni sain vastauksia liian vähän alkuperäisen aukiolon aikana. Jatkettu aukioloaika toi muutaman vastauksen lisää.

Kyselylomakkeen käytössä voi olla useita haasteensa. Sitä pidetään usein pinnallisena ja teoreettisesti vaatimattomana. Haasteet liittyvät myös kyselyyn vastanneisiin. Miten vakavasti vastaajat ovat ottaneet kyselyn? Ovatko he vastanneet rehellisesti? Vastauksien väärinymmärryksiä on myös vaikea kontrolloida. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 182.) Kyselyn käytössä ilmeni haasteita joidenkin vastauksien vakavuuden puutteen muodossa. Joihinkin kysymyksiin oli myös jätetty vastaamatta ja siirrytty seuraavaan kysymykseen. Lukuun ottamatta alkukysymyksiä, asetin kysymyksiin vastaamisen tietoisesti vapaaehtoisiksi, jotta vältettäisiin koko kyselyyn vastaamatta jättäminen. Vastaajalla oli siis mahdollisuus jättää vastaamatta.

Kyselylomakkeessa (Liite 3) oli yhteensä 15 kysymystä, jotka sisälsivät valintakysymyksiä, monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Lisäksi kysely sisälsi kaksi subjektiivista kysymystä, jossa selvitettiin vastaajan mielipidettä Lapset puheeksi -menetelmän hyödyistä ja numeerista arviota menetelmästä. (Ahola 2007,

57.) Näissä matriisi(asteikko) kysymyksissä vastaaja valitsi yhden vaihtoehdon annetuista vaihtoehdoista.

Suunnittelin kyselylomakkeen niin, että se etenisi loogisesti. Kolme ensimmäistä kysymystä liittyivät Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön varhaiskasvatuksessa. Niissä kysyttiin vastaajien kokemuksia menetelmän tiedottamisesta, tarjoamisesta ja Lapset puheeksi- keskusteluun osallistumisesta. Kyselyn loppupuolella kysymykset keskittyivät menetelmän käytön odotuksiin ja kehittämiseen. Kyselyn keskivaiheilla kysymykset painottuivat Lapset puheeksi- keskustelun käytännön kokemuksiin ja saatuihin hyötyihin vastaajien kokemuspohjalta.

Kyselyn jälkeen analysoin vastaukset kevyesti, koska ajatuksenani oli rakentaa työntekijöille teemahaastattelurunko kyselyn vastausten pohjalta. Muodostin vastauksista tuloksia, joita oli tarkoituksena käyttää haastatteluteemojen taustatietoina. Haastateltavien tehtävänä oli myös arvioida kyselyn tuloksia.

Teemahaastattelu

Opinnäytetyöni toiseksi aineistonkeruumenetelmäksi suunnittelin ryhmähaastattelun varhaiskasvatuksen työntekijöille. Ryhmähaastattelu ei kuitenkaan toteutunut osallistujien puutteen vuoksi, sillä vain yksi ilmoittautui mukaan. Tämän vuoksi vaihdoin ryhmähaastattelun yksilöhaastatteluihin, joita toteutin kolme. Totesin kolme haastattelua riittäväksi, koska ne olivat sisällöltään monipuoliset. Lisäksi useampaan ei olisi aika riittänyt.

Haastattelu on hyvä keino osallistaa tutkimuksen osapuolia kehittämistyössä (Hyvärinen 2017, 12). Kaikilla haastatteluihin osallistuneilla työntekijöillä oli kokemusta Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä. Haastatteluilla pyrittiin saamaan työntekijöiden omakohtaisia kokemuksia sen käytöstä ja hyödyistä.

Kokemus on tärkeä tutkimuskohde, ja haastattelu on yksi hyödyllinen tapa kerätä siitä tietoa. Haastatteluiden avulla sain haastateltavien yksilöllisiä kokemuksia, mielipiteitä ja kehittämis ehdotuksia Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä ja hyödyistä. Ihmiset kokevat asioita ajasta ja paikasta riippumatta, ja useinkaan tilanteita ei voida tutkia reaaliajassa. Haastattelujen aiheet ja kokemuksen ajankohta sijoittuvatkin yleensä jo tapahtuneeseen aikaan jossain muualla. (Hyvärinen 2017, 12.) Valitsin haastattelun menetelmäksi myös sen vuoksi, että Lapset

puheeksi -menetelmän käyttöä on vähän kartoitettu ja siitä ei juuri löydy tutkimuksia varhaiskasvatuksen piiristä. Lisäksi pyrkimyksenä oli löytää syitä jo olemassa olevaan tietoon Lapset puheeksi -menetelmän käytön vähyydestä.

Toteutin haastattelut teemahaastatteluina, joka sijoittuu strukturoitujen ja strukturoimattomien haastattelujen välille. Siinä käsiteltiin teemoja ja kysymykset ja niiden järjestys vaihtelivat haastateltavan vastauksien mukaan. (Leinonen, Otonkorpi-Lehtoranta & Heiskanen 2017, 89.) Haastateltavat olivat kaikki lin kunnan alueella työskenteleviä varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Kaikki olivat käyneet Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen ja heillä kaikilla oli kokemusta Lapset puheeksi -keskustelusta käytännössä. Teemahaastattelussa tärkeää on, että kaikilla haastateltavilla on kokemus tietyistä tilanteista tai tavasta sekä tutkijan tarkka selvitys ilmiöstä nousee keskiöön (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47-48.). Ennen haastatteluja selvitin tarkasti ilmiön kokonaisuutta ja analysoin huoltajien kyselyn vastaukset kevyesti, jotka toimivat haastatteluissa osaksi teemojen taustatietoina, joihin pyysin työntekijöiltä mielipiteitä. Muodostin huoltajien kyselystä haastattelun teemat ja niistä syntyi runko. Haastattelut olivat pitkälti vapaata keskustelua etukäteen suunnitelluista teemoista. Tavoitteena oli, että haastateltava antaa mahdollisimman rehellisiä, omaan kokemukseen perustuvia vastauksia.

Haastattelurunkoon muodostui kolme teemaa (Liite 4). Ensimmäinen teema oli Lapset puheeksi -menetelmästä tiedottaminen, tarjoaminen ja osallistuminen. Esitin haastateltavalle teeman ja sen jälkeen luin huoltajien kyselystä nousseita vastauksia. Tässä pyrin saamaan haastateltavien arviointia huoltajien kokemuksista sekä haastateltavan omaa kokemusta ja mielipidettä Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä. Toinen teema oli Lapset puheeksi -menetelmän käyttö ja hyödyt työntekijän näkökulmasta. Kolmas teema oli Lapset puheeksi -menetelmän käytön kehittäminen. Keskustelun edetessä kysyin haastateltavalta tarkentavia kysymyksiä. Näillä pystyin ohjaamaan haastattelua siihen suuntaan, jotta oleellisen tiedon saanti olisi mahdollisimman kattavaa. Haastattelun joustavuus oli myös yksi syy menetelmän valitsemiseen. (Puusa & Juuti 2011, 76.)

5 KYSELYN ANALYSOINTI JA TULOKSET

5.1 Analysointi ja aineisto

Kyselylomakkeen vastausten analysoinnin aloitin jo ennen työntekijöiden haastatteluja, jotka perustuivat osaksi kyselylomakkeen vastauksiin. Tämän kevyen analyysin ennen haastatteluja tein perehtymällä vastauksiin ja muodostamalla niistä teemoja haastattelurunkoa varten. En katsonut tarpeelliseksi tässä vaiheessa analysoida vastauksia tarkemmin.

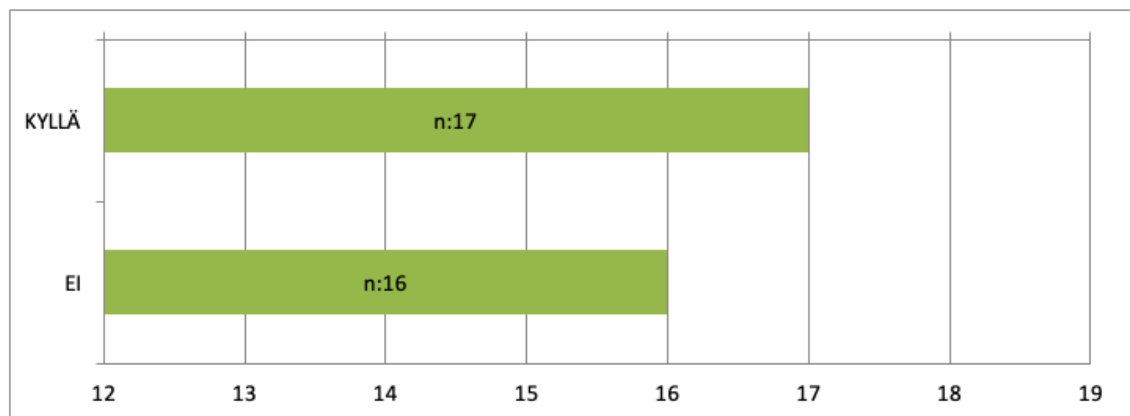
Toteutin varsinaisen kyselylomakkeen analysoinnin vasta haastattelujen jälkeen. Analysoin kyselylomakkeen vastaukset osaksi määrällisesti ja avoimien kysymysten osalta sisällönanalyysillä. Varsinaisessa analyysissä tarkastelin ja perehdyin vastauksiin yksityiskohtaisesti. Määrällisen aineiston analyysin aloitin kyselylomakkeen vastausten siirtämisellä Excel-laskentataulukko-ohjelmaan. Analysoin kyselylomakkeen vastaukset numeerisessa muodossa niiden kysymysten osalta, jotka sen mahdollistivat (Ahola 2007, 68). Esitän vastaukset yksinkertaisina suorina jakaumina kuvioilla.

Kyselylomakkeen avoimet vastaukset analysoin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jossa tutkija on avoin aineistolle. Siinä on tavoitteena aineistosta nousevien merkityskokonaisuuksien jäsentäminen. Tämän jälkeen aineisto pilkotaan osiin ja sitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin. (Puusa & Juuti 2011, 121.) Kyselyn avointen kysymysten analyysiä aloittaessa jäsentelin kyselyn vastaukset tutkimuskysymysten mukaan kokonaisuuksiin: Lapset puheeksi -menetelmän kokemukset ja hyödyt sekä Lapset puheeksi -menetelmän kehittämissuhteet. Koska kyselylomakkeen aineisto oli pieni, en katsonut luokittelun olevan tarpeellista. Laineen (2001) mukaan aineistolähtöinen analyysi voidaan toteuttaa myös aineiston kuvauksella, joka tarkoittaa merkityskokonaisuuksien jäsentämistä, niiden esittämistä ja tulkitsemista (Tuomi & Sarajärvi 2002, 102). Vastausten jäsentelyn jälkeen tiivistin vastaukset ja muodostin niistä taulukoita, joista tulokset tulevat ilmi. Lisäksi avasin taulukoiden ilmaisuja sanallisesti, jotta lukijan on helpompi ymmärtää niitä. Esittelen osassa taulukoissa myös vastaajien määrän tiettyä mielipidettä kohtaan.

Kyselyyn vastasi 33 (n) henkilöä, joka ei vastannut omia odotuksiani. Prosentuaalista vastaajien määrää koko tutkimusjoukosta en voinut muodostaa, koska tiedossani ei ollut kaikkien mahdollisten vastaajien, eli huoltajien tarkkaa määrää. Tutkittavan joukon alhainen osallistuminen on aina riskinä kyselytutkimusta tehdessä (Ahola 2007, 67). Alhaisesta vastausmäärästä huolimatta vastaukset olivat riittäviä, koska pääpaino kyselyssä laadullisessa aineistossa, hyödyissä ja kehittämisessä. Kyselyn avoimien kysymysten vastaukset sisälsivät hyviä mielipiteitä ja kehittämissuhteita. Opinnäytetyön tuloksissa painoarvo ei siis ole käytön määrän mittaamisessa, vaan huoltajien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemusten kuvaamisessa.

5.2 Tiedottaminen, tarjoaminen ja osallistuminen

Huoltajien kyselyssä pyrin saamaan tietoa Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä varhaiskasvatuksessa. Kartoitin ensimmäiseksi kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmän tiedottamisesta lasten päivähoitopaikoissa. Huoltajista (n=33) noin puolet vastasi, että heille oli kerrottu lapsen päivähoitopaikassa Lapset puheeksi -menetelmästä (Kuvio 6).

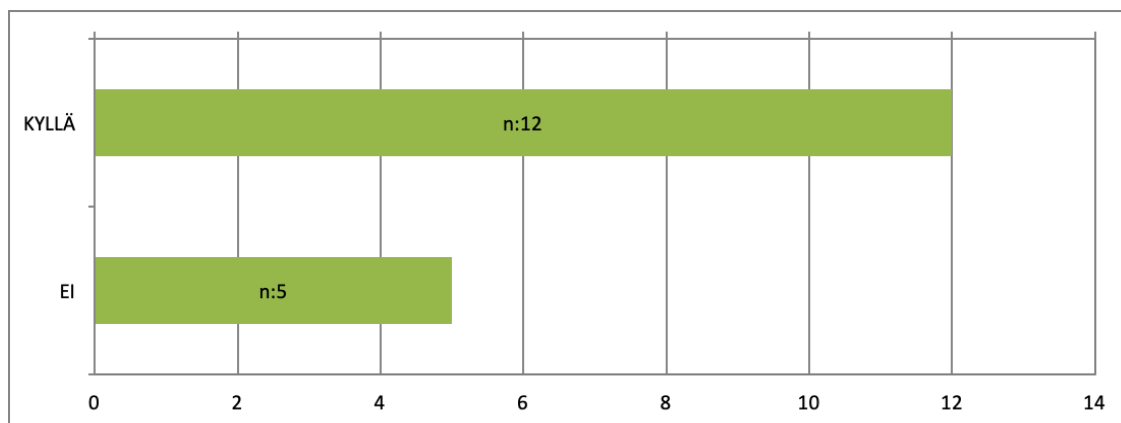

Kuvio 6. Lapset puheeksi -menetelmästä tiedotettujen määrä. (n= 33)

Tulosta tarkastellessa voin todeta, että tiedottaminen ei ole tavoittanut kaikkia huoltajia. Lapset puheeksi -menetelmästä on tiedotettu kunnallisten päiväkotien vanhempainilloissa syksyllä 2017 ja 2018 sekä osassa yksityisten päiväkotien vanhempainilloissa. Lapset puheeksi -menetelmästä tiedotetaan nykyään myös lin kunnan lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Tieto on kirjattu lomakkeeseen syksyllä 2018. Lomakkeessa on kohta, jossa kerrotaan lin kunnan ottaneen käyttöön Lapset puheeksi -menetelmän. Siinä kerrotaan myös

keskustelun tavoite ja kohderyhmä, kenelle sitä tarjotaan. (lin kunnan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma 2018.)

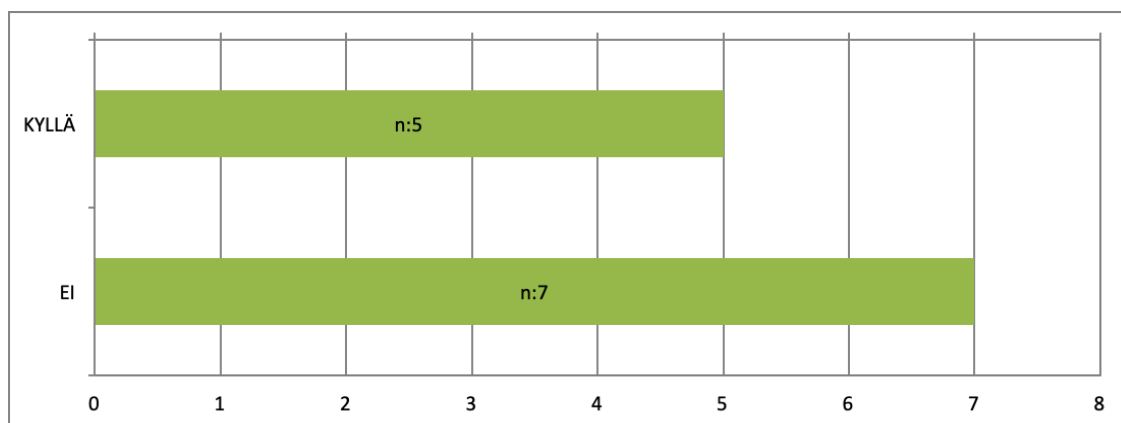
Seuraavaksi tavoittelin kyselyssä tietoa siitä, onko huoltajille tarjottu mahdollisuutta osallistua Lapset puheeksi -keskusteluun. Huoltajille, joille oli kerrottu Lapset puheeksi -menetelmästä (n= 17), 12 oli tarjottu mahdollisuutta osallistua Lapset puheeksi -keskusteluun ja viidelle ei (Kuvio 7).

Kuvio 7. Lapset puheeksi -keskustelun tarjoamisen määrä (n= 17)

lin kunnan varhaiskasvatus ohjeistaa työntekijöitä tarjoamaan Lapset puheeksi -keskustelua kaikille 3- ja 6-vuotiaiden lasten huoltajille. Lisäksi sitä tarjotaan perheille, joilla on elämäntilanteessa muutoksia tai kun keskustelulle ilmenee muu toive. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset 2017, 26.) Keskustelun tarjoamista painotetaan Lapset puheeksi -menetelmän koulutuksessa.

Kartoitin kyselyssä myös Lapset puheeksi -keskusteluun osallistuneita huoltajia siitä joukosta, joille oli kerrottu ja tarjottu lapsen päivähoitopaikassa Lapset puheeksi -keskustelua (n= 12). 12 huoltajasta viisi oli osallistunut Lapset puheeksi-keskusteluun ja seitsemän ei (Kuvio 8).

Kuvio 8. Lapset puheeksi -keskusteluun osallistuneet huoltajat (n= 12)

Osallistuminen Lapset puheeksi -keskusteluun on vapaaehtoista. Huoltajat saavat itse päättää, kokevatko keskustelun tarpeelliseksi. Osallistuminen Lapset puheeksi -keskusteluun voi parhaimmillaan tukea lasten ja perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapset puheeksi -menetelmä on matalan kynnyksen menetelmä, jolloin haasteista pyritään tukemaan jo varhain, ennen kuin ongelma on muodostunut. Tärkeää on hyvä, toimiva yhteistyö huoltajien ja työntekijöiden välillä, jota Lapset puheeksi -keskustelu edistää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset 2017, 25-26.)

Hain kyselyssä huoltajien vastauksia myös kysymykseen, millä tavoin heille oli tarjottu mahdollisuutta osallistua Lapset puheeksi -keskusteluun. Vaihtoehtoisiksi annoin yleisimpiä tarjoamistapoja (Taulukko 2). Tähän kysymykseen vastasivat huoltajat, jotka olivat osallistuneet keskusteluun (n= 5).

Taulukko 2. Lapset puheeksi -keskusteluun osallistumisen tarjoamistavat huoltajien kokemana

• Yleinen tiedotus	1
• Henkilökohtainen ehdotus	4
• Varhaiskasvatussuunnitelma lomake	1

Vastauksista kävi ilmi, että Lapset puheeksi -keskusteluun osallistuneista neljä oli tarttunut mahdollisuuteen, kun heille oli tarjottu keskustelua henkilökohtaisesti. Yksi vastaajista oli osallistunut keskusteluun yleisen tiedottamisen pohjalta. Lisäksi yksi koki, että keskustelua oli tarjottu hänelle lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeella. Vastaajia oli viisi ja vastauksia kuusi, joten yksi koki tarjoamisen tapahtuneen kahdella eri tavalla. Vastausten perusteella voin päätellä, että Lapset puheeksi -keskusteluun osallistutaan helpommin silloin, kun sitä tarjotaan henkilökohtaisesti.

5.3 Lapset puheeksi -keskustelun kokemukset ja hyödyt

Kyselyssä halusin selvittää huoltajilta, millainen Lapset puheeksi -keskustelu oli kokemuksena. Tähän sain neljä vastausta, joista puolet olivat positiivisia ja puolet negatiivisia. Kokemusta kuvailtiin muun muassa seuraavilla tavoilla:

”Hyvä kokemus, oli aikaa jutella lapsen tekemisistä päiväkodissa, kuulla miten menee, miten hän toimii muiden kanssa ja muutenkin. Tärkeä keskustelu.”

”Jankattiin liikaa samoja kysymyksiä. Haavoittuvuus ja vahvuus olivat käsitteitä kummalliset.

Lapset puheeksi -keskustelussa vahvuus käsite tarkoittaa asiaa lapsen elämässä, joka sujuu tavanomaisesti. Vahvuuksien avulla tuetaan arjen sujumista. Haavoittuvuudella tarkoitetaan asiaa, josta voi muodostua myöhemmin ongelma tai se on jo ongelma. (Niemelä & Solantaus 2018, 3, 12.)

Huoltajat kokivat tiedon saannin tärkeäksi Lapset puheeksi -keskustelusta saaduksi hyödyksi:

”Sain tietää lapsesta enemmän, hänen toiminnastaan päiväkodissa. Arkena ei ehdi juurikaan vaihtaa montaa sanaa henkilökunnan kanssa.”

Keskustelu lapsen asioista ja käyttäytymisestä päiväkodissa varhaiskasvatuksen työntekijän kanssa koettiin tärkeäksi. Myös huoltajan oman näkemyksen tuominen lapsesta työntekijän tietouteen koettiin hyödyksi. Koettiin, että keskustelu oli ollut perhettä ja työntekijää tukeva. Keskustelu kuvailtiin myös realistiseksi keskusteluksi lapsen asioista. Huoltajat ilmaisivat kyselyn vastauksissa tiedonhalunsiitä, miten Lapset puheeksi -keskustelu eroaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskustelusta.

Kyselyssä huoltajien mielestä keskustelun käytännön järjestelyt olivat sujuneet heidän kohdallaan hyvin. Heidän kokemustensa mukaan keskusteluun oli mennyt aika 30 minuutin ja 1,5 tunnin väliltä. Keskusteluissa oli ollut mukana yksi vanhempi ja yksi päiväkodin työntekijä.

Toin kyselyssä esille Lapset puheeksi -keskustelun yleisiä tavoitteita. Esitin huoltajille väittämiä ja heidän tehtävänä oli arvioida, ovatko väittämät toteutuneet heidän perheidensä kohdalla. Tähän kysymykseen vastasivat huoltajat, jotka olivat osallistuneet Lapset puheeksi -keskusteluun (n= 5). Väittämiin vastattiin mielipideasteikolla täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä (Taulukko 3).

Taulukko 3. Lapset puheeksi -keskustelun yleisten tavoitteiden toteutuminen huoltajien kokemusten mukaan

Lapset puheeksi -keskustelun yleisiä tavoitteita	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa mieltä eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä vastaajia
Lapset puheeksi -keskustelu tuki lapseni hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä	2	1	0	1	1	5
Lapset puheeksi -keskustelu tuki minun ja lapsen välistä suhdetta	2	1	0	1	1	5
Lapset puheeksi -keskustelu vahvisti vanhemmuuttani	1	1	0	1	1	4
Lapset puheeksi -keskustelu oli hyödyllinen perheeni ja päivähoidon välisessä yhteistyössä	2	1	0	0	2	5

Taulukkoa tarkastellessa voin nähdä, että yli puolilla vastaajista Lapset puheeksi -keskustelun yleiset tavoitteet olivat pääasiassa toteutuneet heidän perheidensä kohdalla. Kaksi vastaajista oli täysin samaa mieltä, että keskustelu oli tukenut lapsen hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä. Jokseenkin samaa mieltä oli yksi huoltaja ja loput kokivat, ettei tämä tavoite ollut toteutunut heidän kohdallaan ollenkaan tai vain osittain. Tavoite keskustelu tuki minun ja lapsen välistä suhdetta vastaukset jakautuivat samalla tavalla kuin edellinen tavoite. Tavoitteessa Lapset puheeksi -keskustelu vahvisti vanhemmuuttani, vastaukset jakautuivat niin, että puolet koki sen toteutuneen täysin tai melkein ja puolet koki, ettei tavoite ollut

toteutunut ollenkaan tai vain osittain. Tähän väittämään yksi vastaajista oli jättänyt vastaamatta. Taulukon viimeisen tavoitteen, keskustelu oli hyödyllinen perheen ja päivähoidon välisessä yhteistyössä, vastaukset jakautuivat niin, että kaksi vastaajaa koki tavoitteen toteutuneen täysin, yksi koki sen toteutuneen melkein ja kaksi koki, ettei tavoite ollut toteutunut heidän kohdallaan ollenkaan.

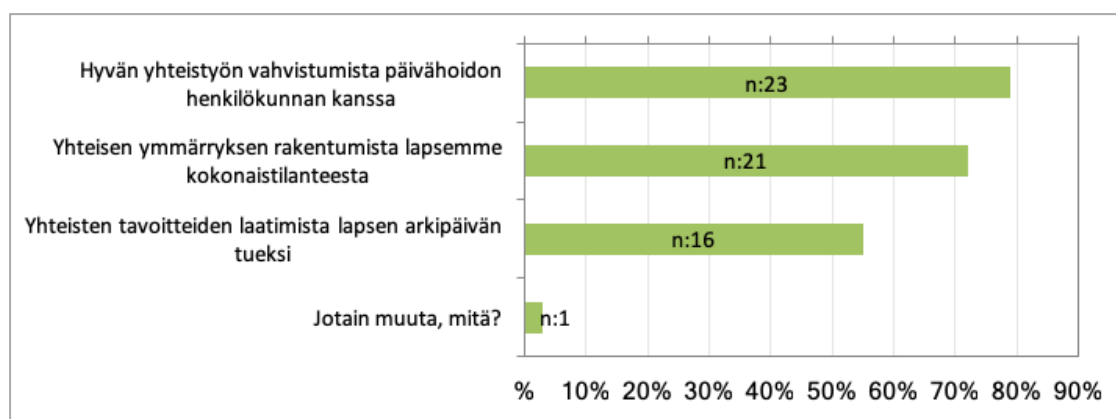
Pyysin kyselyssä huoltajia antamaan Lapset puheeksi -menetelmälle arvosanan asteikolla 1-5. Tähän kysymykseen oli mahdollisuus vastata huoltajilla, jotka olivat osallistuneet Lapset puheeksi -keskusteluun (n= 5). Arvosanoja annettiin neljä, jotka olivat arvoltaan 5,5, 1 ja 1. Annettujen arvosanojen perusteella Lapset puheeksi -keskustelun kokeneista puolet arvioivat keskustelun kiitettäväksi ja puolet tyydyttäväksi.

Kysyttäessä huoltajilta Lapset puheeksi -menetelmän käytännön toteutuksen kehittämisehdotuksia, he toivoivat keskustelujen lisääntyvän:

”Niitä voisi olla useamminkin, tulisi paremmin ja heti esille, jos on jotain haasteita havaittu, sekä myöskin ne positiiviset asiat tulisi kerrottua.”

”Säännölliseksi käyttöön joka lapsen kohdalla.”

Kyselyssä olin kiinnostunut myös huoltajien odotuksista Lapset puheeksi -menetelmää kohtaan (Kuvio 9). Tästä eteenpäin kysymykseen pääsi vastaamaan kaikki kyselyyn vastaajat (n= 33). Kysymys oli monivalintakysymys, johon annoin valmiit vaihtoehdot ja vastaajalla oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Vaihtoehdot liittyvät Lapset puheeksi -menetelmän tavoitteisiin. Tähän vastasi yhteensä 29 (n) huoltajaa ja vastauksien määrä oli 61.

Kuvio 9. Huoltajien odotukset Lapset puheeksi -keskustelusta (n= 29)

Suurin osa huoltajista odotti Lapset puheeksi -keskustelulta hyvän yhteistyön vahvistumista päivähoiton henkilökunnan kanssa. Myös yhteisen ymmärryksen rakentumista lapsensa kokonaistilanteesta koettiin tärkeäksi. Vähiten huoltajat odottivat yhteisten tavoitteiden laatimista lapsen arkipäivän tueksi. Yksi vastaajista oli valinnut vaihtoehdon ”jotain muuta”, mutta ei ollut antanut siihen muuta vastausta. Huoltajilta kysyttiin myös, mihin tarpeisiin he olisivat Lapset puheeksi -keskustelun vastanneen. He eivät maininneet erityisiä tarpeita.

5.4 Kehittämisehdotukset

Kartoitin kyselyssä huoltajien kehittämisehdotuksia Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä. Ensimmäiseksi pyysin kehittämisehdotuksia menetelmän tiedottamistavoista ja sain tähän vastauksia runsaasti (n= 24). Joidenkin huoltajien vastaus saattoi sisältää useamman ehdotuksen. Kokosin ehdotukset taulukkoon 4, jossa näkyy myös vastausten määrä tiettyä ehdotusta kohden.

Taulukko 4. Huoltajien kehittämisehdotukset Lapset puheeksi -menetelmän tiedottamisesta (n= 24)

	Huoltajien vastaukset
Huoltajien kehittämisehdotukset Lapset puheeksi -menetelmän tiedottamistavoista	<ul style="list-style-type: none"> • Sähköposti tiedote (7) • Vanhempainillat (7) • Paperiset tiedotteet (6) • Kasvotusten kertomalla (6) • Iin kunnan nettisivut ja Facebook- sivut (4) • Varhaiskasvatuskeskustelu (3) • Paikalliset lehdet ja muiden tahojen ilmoitustaulut (3)

Tärkeimmiksi tiedottamistavoiksi kuvailtiin sähköposti tiedote, vanhempainiloissa kertominen ja paperiset tiedotteet päiväkotien ilmoitustauluille sekä perheiden koteihin jaettavaksi.

”Huoltajien sähköpostiin ja laittamalla infoa lapulle lapsen lokeroon, mistä se laitetaan reppuun ja kotiin päin.”

”Vanhempainilloissa, päiväkodin ilmoitustauluilla. Kodin ja päiväkodin välisessä viestinnässä.”

Lisäksi kasvotusten kertominen koettiin tärkeäksi. Myös lin kunnan nettisivut ja Facebook-sivut katsottiin hyviksi tiedotuskanaviksi. Lisäksi nykyisen varhaiskasvatussuunnitelman keskustelussa kertominen koettiin hyväksi kanavaksi tiedottaa keskustelusta. Mahdollisiksi tiedotuskanaviksi ehdotettiin myös paikallisia lehtiä ja muiden tahojen, kuten neuvolan ja perhekahvilan, ilmoitustauluja.

Pyysin kyselyssä myös huoltajien mielipiteitä siitä, millaista tietoa Lapset puheeksi -menetelmästä pitäisi tiedottaa. Tähän kysymykseen vastasi 18 huoltajaa. Kehittämisehdotuksia tuli useita ja myös tämän kysymyksen yksi vastaus saattoi sisältää useamman ehdotuksen. Kokosin ehdotukset taulukkoon 5.

Taulukko 5. Huoltajien toiveita Lapset puheeksi -menetelmän tiedottamisen sisällöistä (n= 18)

	Huoltajien vastaukset
Huoltajien toiveet Lapset puheeksi -menetelmän tiedottamisen sisällöistä	<ul style="list-style-type: none"> • Tarkoitus ja hyöty (9) • Yleisesittely (5) • Käytännön järjestelyt (2) • Käytännönläheisempää ja konkreettisempaa tietoa (2) • Menetelmän käyttö yleisesti ja lin kunnan varhaiskasvatuksessa (2)

Yleisin tieto, mitä Lapset puheeksi -menetelmästä toivottiin tiedotettavan, oli menetelmän tarkoitus ja hyöty.

”Tarkoituksesta, siitä, miten se hyödyttää meidän perhettä.”

Menetelmästä toivottiin myös yleisesittelyä:

”Yleisesittely ja tietoa milloin sellainen keskustelu olisi hyvä käydä.”

”Ylipäättään tarkempaa tietoa perusasioista. On vielä vieras asia.”

Yksi vastaajista kertoi, että menetelmä on hänelle tuttu, eikä hän kaipaa siitä enempää tietoa. Hän korosti sitä, että Lapset puheeksi -keskusteluun osallistumiseen ei tarvitse olla erityistä huolta, vaan siihen voi osallistua myös positiivisten asioiden esiintuomisen vuoksi:

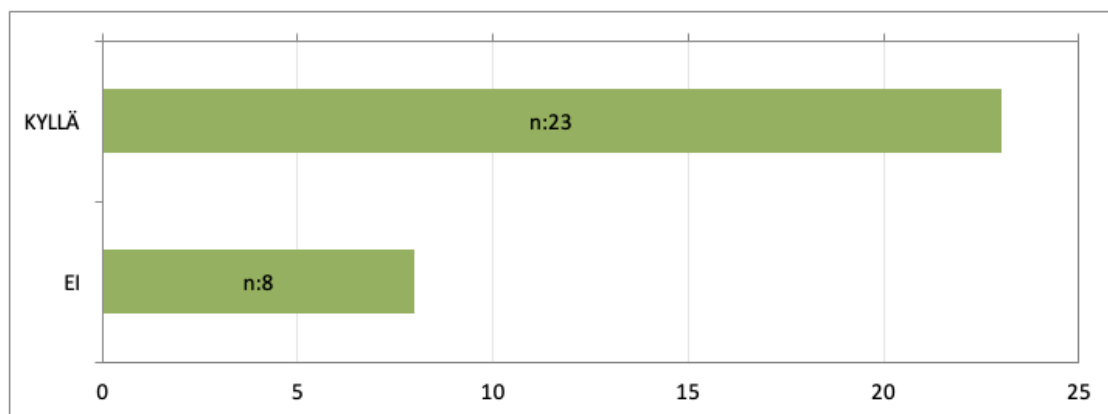
”Menetelmä on hyvin tuttu, joten en kaipaa lisätietoa. Korostaisin aina sitä, ettei huolta tarvitse olla, vaan keskustelun voi käydä muutoinkin sekä vahvistamaan hyviä asioita.”

Menetelmästä toivottiin käytännönläheisempää ja konkreettisempaa tietoa. Lisäksi keskustelun järjestämisestä käytännössä haluttiin tietoa:

”Milloin keskustelu olisi hyvä käydä, kauanko kestää, miten tietoja käsitellään.”

Huoltajat toivoivat myös tietoa siitä, miten Lapset puheeksi -menetelmää käytetään yleisesti ja miten sitä käytetään sekä toteutetaan lin kunnan varhaiskasvatuksessa.

Huoltajien kyselyn lopussa kartoitin heidän mahdollista kiinnostustaan osallistua Lapset puheeksi -keskusteluun tulevalla toimintakaudella. Kysymykseen vastasi 31 huoltajaa, joista 23 vastasi myöntävästi ja kahdeksan kieltävästi (Kuvio 10.)

Kuvio 10. Huoltajien kiinnostus osallistua Lapset puheeksi -keskusteluun (n= 31)

Kiinnostuksen määrästä kokonaisvastauksiin nähden voin päätellä, että tämä kysely on jo itsessään herättänyt huoltajissa kiinnostusta Lapset puheeksi -menetelmää kohtaan.

6 HAASTATTELUJEN ANALYSOINTI JA TULOKSET

6.1 Analysointi ja aineisto

Sain varhaiskasvatuksen työntekijöitä haastateltavaksi kolme, jotka kaikki työskentelivät lin kunnan alueen päiväkodeissa. Vastaajien anonymiteetin suojaamiseksi en pyytänyt heiltä enempää taustatietoja, esimerkiksi sitä, onko työpaikka kunnallinen tai yksityinen päiväkotit. Heistä kaikki olivat käyneet Lapset puheeksi -menetelmän koulutuksen. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Yksi haastattelu kesti 40 minuuttia ja kaksi muuta noin 30 minuuttia. Nauhoitin haastattelut tietokoneella. Haastattelut etenivät teemoittain. Koska haastattelun teemat nousivat huoltajien kyselystä, teemojen kertomisen yhteydessä oli tarpeellista esittää myös huoltajien vastauksia taustatiedoksi ja pyytää työntekijöiden arvioita niistä.

Analysoin haastattelut aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Pelkistäminen, luokittelu (ryhmittely), ala- ja yläluokkien luominen, joista lopulliset tulokset muodostuivat (Tuomi & Sarajärvi 2002, 102), olivat tälle aineistolle mielestäni tarpeelliset toteuttaa sen laajuuden ja haastattelun vapaamuotoisen keskustelun vuoksi. Aloitin analysoinnin sanatarkalla litteroinnilla. Tauot, äänensävyt, minimipalautteet ja päällekkäispuhunnat jätin pois litteroinnista. Tutkimuskysymyksiin haettavien vastausten kannalta ei myöskään ollut tarpeellista litteroida tilkesanoja tai ei-verbaalista vuorovaikutusta. (Ruusuvaara & Nikander 2017, 430, 434.) Puhtaaksi kirjoitettua tekstiä syntyi yhteensä 27 sivua.

Aloitin analyysin vastausten pelkistämällä. Ennen pelkistämistä muodostin aineistosta neljä kategoriaa: 1. tiedottaminen, 2. tarjoaminen ja osallistuminen, 3. kokemukset, hyöty ja odotukset sekä 4. Lapset puheeksi -menetelmän kehittämissuhteet. Seuraavaksi luin aineiston jokaisen lauseen tutkimuskysymysten näkökulmista. Muodostin lauseista tai niiden osista analyysiyksiköitä, jotka pelkistin lyhyiksi ilmaisuiksi taulukko 6 mukaisesti.

Taulukko 6. Esimerkki analyysiyksiköistä ja pelkistämisestä

ANALYYSIYKSIKKÖ	PELKISTYS
Tää ei välttämättä oo sitte tavoittanu kaikkia vanhempia varhaiskasvatuksessa, että tota	ei ole tavoittanut vanhempia
Mua itteä helpottais jos ois joku siis semmonen ohje että mitä niinkö, mitä siitä tuota kerrotaan, että ois vaikka oikeasti aa nelosella että nämä asiat siittä sanotaan kun tarjotaan ja sitte jos vanhempi siihen suostii niin antaa sen sitte	helpottaisi, jos olisi ohje tarjoamiselle
samalla on tullu vähä semmosta signaalia että, että koittakaa sitte keksiä jostain se aika sitte mistä sen revitte ku tässä on kaikkea muutaki	tullut signaalia, että aika pitää keksiä

Tässä vaiheessa opinnäytetyön tuloksille epäolennainen tieto jäi pois (Eskola 2007, 44). Nämä lyhyet ilmaisut luokittelin edellä mainittuihin neljään kategoriaan. Luokittelu siis tarkoittaa analyysiyksiköiden ryhmittelemistä ennalta määrättyihin kategorioihin (Puusa & Juuti 2011, 121). Analyysin edetessä muodostin kategoriaita lisää, jotka nostin esiin puhtaasti aineistosta. Luokittelulla pyritään aineistojen analyysivaiheessa tarkastelemaan haastateltavien yhtäläisyyksiä (Puusa & Juuti 2011, 121). Luokkien muodostaminen voi olla analyysin kriittisin vaihe, koska tutkijan oma tulkinta perustelee mihin luokkaan mikäkin ilmaisu kuuluu (Tuomi & Sarajärvi 2002, 102-103).

Alaluokkien muodostamisen jälkeen yhdistin ne yläluokiksi, jota kutsutaan abstrahoinniksi eli käsitteellistämiseksi. Näistä muodostui haastatteluiden tulokset. Aineiston pienuuden vuoksi en katsonut tarpeelliseksi muodostaa pääluokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 114). Tulokset kirjoitin sanalliseen muotoon hyödyntäen taulukoita. Lisäksi tuloksissa käytin tutkimuskysymysten kannalta tärkeimpiä aineistosta esiin nostamiani sitaatteja (Eskola 2007, 44.) Kokosin haastattelujen tulokset tutkimuskysymysten mukaan. Haastattelujen aineistosta ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni muodostamani ala- ja yläluokat esitän taulukossa 7.

Taulukko 7. Ala- ja yläluokat ensimmäiseen tutkimuskysymykseen

ALALUOKAT		YLÄLUOKAT
<p>Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen työntekijöillä on Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä ja hyödyistä?</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Huoltajien tiedon puute • Tiedottamisen ohjeiden puute • Työntekijöiden vastuu tarjoamisessa 		OHJEIDEN MERKITYS MENETELMÄN TIEDOTTAMISESTA JA TARJOAMISEN AKTIIVISUUS
<ul style="list-style-type: none"> • Esimiesten rooli • Työntekijöiden suhtautuminen • Keskustelun sujuvuus ja haasteet • Ajan riittävyys arjessa 		KÄYTÖN KOKEMUKSET ARJESSA VAIHTELEVIA
<ul style="list-style-type: none"> • Tiedon saanti puolin ja toisin • Ymmärrys lapsesta • Yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen välillä • Ero varhaiskasvatussuunnitelmaan • Pidempiaikaiset vaikutukset 		KONKREETTISET HYÖDYT KAIKKIA OSAPUOLIA TUKEVIA

Taulukossa 8 esitän haastattelurungon kolmannen teeman, Lapset puheeksi -menetelmän käytön kehittäminen varhaiskasvatuksessa, vastauksista muodostamani ala- ja yläluokat, jotka vastaavat toiseen tutkimuskysymykseeni. Taulukot 7 ja 8 avaavat seuraavissa kappaleissa yläluokka kerrallaan.

Taulukko 8. Ala- ja yläluokat toiseen tutkimuskysymykseen

ALALUOKAT		YLÄLUOKAT
<p>Miten Lapset puheeksi- menetelmän käyttöä tulisi kehittää varhaiskasvatuksessa, jotta sen käyttö lisääntyisi?</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Menetelmän käytön tausta • Koulutus ja tietous 		KÄYTÖN TAUSTAN JA TAIVOITTEIDEN YMMÄRTÄMINEN
<ul style="list-style-type: none"> • Tiedottaminen ja sen sisältö • Tiedottamisen kanavat • Tarjoamisen aktiivisuus 		TIETO KAIKKIEN ULOTTUVILLE
<ul style="list-style-type: none"> • Esimiesten tuki • Yhteiset pelisäännöt 		SITOUTUMINEN YHTEISILLÄ OHJEILLA

6.2 Ohjeiden merkitys tiedottamisesta ja tarjoamisen aktiivisuus

Yläluokka ohjeiden merkitys menetelmän tiedottamisesta ja tarjoamisen aktiivisuus muodostui alaluokista huoltajien tiedon puute, tiedottamisen ohjeiden puute ja työntekijöiden vastuu tarjoamisessa. Nämä alaluokat muodostin työntekijöiden vastauksista, jotka esittelen seuraavaksi.

Ensimmäisen teeman taustatiedoksi kerroin haastateltaville huoltajien määrän, joille oli kerrottu Lapset puheeksi -menetelmästä. Työntekijöiden mielestä tiedottaminen ei ole tavoittanut kaikkia huoltajia:

”Tää ei välttämättä oo sitte tavoittanu kaikkia vanhempia varhaiskasvatuksessa...”

” tää tiedottaminen on ollu varmaan näinä vuosina aika heikonlaista...”

Kerrottiin, että osassa päiväkodeista Lapset puheeksi -menetelmästä oli tiedotettu vanhempainilloissa syksyllä 2017 ja 2018 kunnan varhaiserityisopettajien toimesta, mutta samalla todettiin, että kaikki huoltajat eivät osallistu vanhempainiltoihin. Yhden haastateltavan mielestä esimiehiä on ohjeistettu tiedottamaan Lapset puheeksi -menetelmästä ja jotkut päiväkotien esimiehet ovat yrittäneetkin tiedottaa huoltajia menetelmästä:

”...on niitä varmaan päiväkodin johtajatki yrittäny niinkö tiedottaa mutta että...mutta että mitään semmosta virallista tiedotusreittiä ei oo ollu...”

Haastatteluista kävi ilmi, että kaikki päiväkodit eivät ole kuitenkaan tiedottaneet huoltajia Lapset puheeksi -menetelmästä itsenäisesti. Toisaalta haastatteluista ilmeni myös se, että koska Lapset puheeksi -keskustelua tarjotaan ensisijaisesti 3- ja 6-vuotiaille, arveltiin sen vaikuttavan tiedottamiseen.

Vaikka huoltajien vastauksissa (ks. Kuvio 9) suurimmalle osalle oli tarjottu Lapset puheeksi -keskustelua, työntekijöiden kokemukset ja näkemykset tarjoamisen aikaisemmasta aktiivisuudesta olivat päinvastaiset. Työntekijöillä oli näkemys, ettei Lapset puheeksi -keskustelua ole tarjottu yleisesti kovin paljoa tai haluta tarjota aktiivisesti, vaikka ohjeet tarjoamisesta olivatkin kaikille työntekijöille selvät. Vastuu tarjoamisesta on työntekijöillä.

”...jokainen työntekijä on saanu koulutuksen, niin tää on nyt niinkö työntekijän vastuulla, että he tiedottavat sitte omassa ryhmässä niinkö niitä 3- ja 6-vuotiaita lasten vanhempia ja tulee tarjoamaan heille sitä LP-keskustelua.”

”...ei sitä oo varmaan kauhean aktiivisesti tarjottu...”

Kun kerroin haastatteluissa työntekijöille kyselyyn vastanneista huoltajista (n=33) vain viiden osallistuneen Lapset puheeksi -keskusteluun, he eivät yllättyneet. Esille tuotiin, että menetelmän käytön vähyyks on varhaiskasvatuksessa tiedossa yleisesti. Työntekijät arvelivat, että syksystä 2018 lähtien tarjoamisen aktiivisuus on nousemassa, koska kunta on tehostanut koulutuksia. Kaikki työntekijät, myös yksityisten päiväkotien työntekijät, ovat saaneet menetelmän käyttöön koulutuksen. Koulutukseen kuuluu, että työntekijä järjestää pari harjoituskeskustelua esimerkiksi työpaikallaan huoltajien kanssa.

”Ne jotka ovat parasta aikaa koulutuksessa niin ne ovat kyllä aktiivisia, muut ei niinkää oo ollu kauhean aktiivisia, että tavallaan se aktiivisuus on sillon suurimmillaan, ku se koulutus on just menossa tai loppumassa ja sen täytyy pitää harjoituskeskusteluja ja sitte ehkä tulee piettyä muitaki keskusteluja.”

Lisäksi työntekijät arvelivat, että tarjoamisen aktiivisuuden nousuun on vaikuttanut lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa oleva tieto-osio Lapset puheeksi -menetelmästä.

”...ainakin vasuissa ja sillo ku lapsi täyttää sen 3-v tai 6-v, että tuota meilläkkää ei oo niitä tarjottu sillo ku ne on täyttäny sen kolme, vaan nyt vasta alettu tarjoamaan enemmän.”

Ohjeena on tarjota Lapset puheeksi -keskustelua kaikille 3- ja 6-vuotta täyttäneiden lasten huoltajille. Yksi haastateltava koki, ettei näin ole tehty aikaisemmin, mutta nyt keskustelua on alettu tarjoamaan enemmän.

Kaksi kolmesta työntekijästä kertoi ajan puutteen vaikuttavan omaan tarjoamisen aktiivisuuteensa. Koettiin, että ylimääräistä aikaa Lapset puheeksi -keskustelujen järjestämiselle ei ole varhaiskasvatussuunnitelma keskustelujen ja lapsen esiopetussuunnitelman keskustelujen ohessa. Kuvaan käytännön järjestelyjen

haasteet tarkemmin myöhemmässä vaiheessa. Yksi haastateltava kertoi käyttävän tätä menetelmää työssään aktiivisesti, muut arvioivat omassa menetelmän käytön aktiivisuudessaan olevan parannettavaa.

Kun haastatteluissa kysyttiin työntekijöiltä kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelun tarjoamisesta, kaikki mainitsivat, että paras tapa tarjota keskustelua huoltajille on kasvotusten lapsen hakutilanteessa, varhaiskasvatussuunnitelman keskustelussa tai lapsen esiopetussuunnitelma keskustelussa. Ei riitä, että menetelmästä tiedotetaan, vaan tarjoaminen täytyy tapahtua henkilökohtaisesti kasvotusten ja positiivisin keinoin. Kaikki työntekijät kuvailivat parhaimman tarjoamisaikan olevan kiireetön hetki, jotta huoltajalla ja työntekijällä on aikaa kuunnella toisiaan ja keskustella Lapset puheeksi -menetelmästä.

”...työntekijälläki pitäis olla sitte semmonen kiireetön olo, et on niinkö valmis keskustelemaan ja tulla puhumaan siitä LP -menetelmästä ja kertomaan.”

Työntekijöiden vastauksista voi päätellä, että kaikki huoltajat eivät ole tietoisia Lapset puheeksi -menetelmästä, koska siitä tiedottaminen on ollut ontuvaa. Tiedottamisesta ja sen sisällöstä ei ole olemassa yleisiä ohjeita, joten päiväkodit eivät välttämättä tiedota menetelmästä itsenäisesti. Nykyiset tiedottamistavat eivät ole olleet riittäviä. Työntekijöiden vastauksista voi myös päätellä, että tarjoamisen aktiivisuus on päiväkotien työntekijöiden vastuulla. Tarjoamista ei seurata mitenkään esimerkiksi esimiehen toimesta. Tällöin Lapset puheeksi -menetelmästä tiedottoman huoltajan mahdollisuus päästä osallistumaan keskusteluun on riippuvainen työntekijöiden aktiivisuudesta.

6.3 Käytön kokemukset arjessa vaihtelevia

Toinen teema, jonka esitin haastateltaville, oli Lapset puheeksi -menetelmän käyttö ja hyödyt varhaiskasvatuksessa työntekijän näkökulmasta. Toinen muodostamani yläluokka on Lapset puheeksi -menetelmän käytön kokemusten vaihtelevuus arjessa. Tähän johtivat aineistosta muodostamani alaluokat esimiesten rooli, työntekijöiden suhtautuminen, keskustelun sujuvuus ja haasteet sekä ajan riittävyys arjessa. Nämä muodostin seuraavista työntekijöiden vastauksista.

Työntekijöillä oli kaikilla erilaisia kokemuksia Lapset puheeksi -keskusteluista. Kaikki arvioivat keskustelun sujuvaksi, jos huoltajat ovat avoimia ja halukkaita

kertomaan asioistaan. Silloin keskustelu koettiin helpoksi ja sellaiseksi tilanteeksi, jossa työntekijän on helppo olla. Jos huoltajat ovat niukkasanaisia, keskustelut koettiin työlääksi. Pääasiassa kaikilla oli kuitenkin hyviä kokemuksia keskusteluista. Keskustelut kuvailtiin lisäksi syvällisiksi ja luonteviksi, joihin katsottiin vaikuttavan se, että huoltajat olivat tuttuja työntekijöille.

”...jotka niinku lämpenee heti sille keskustelulle ja sitte saa tosi syvällisiäkin keskusteluja aikaan ja aivan ihania kokemuksia ja heräämisiä ne vanhemmatki niinkö havahtuu, että aa tosiaanki mejän lapsi käyttäytyy tällä tavalla ja tekee näin ja näin ja sit saadaan rakentavia yhteisiä suunnitelmia et miten lähtään tukemaan niitä haavoittuvuuksia... kiva kuulla tietenki niitä vahvuksiaki, että arki sujuu hyvin, vaikka niitä huolia jossain määrin onkin”

Sujuvimmillaan keskustelut olivat auttaneet herättelemään huoltajia lapsen käyttäytymisestä ja sitä kautta oli saatu aikaan yhteisiä, rakentavia suunnitelmia lapsen haavoittuvuuksien tukemiseksi. Lapsi voi käyttäytyä eri ympäristöissä eri tavoilla, ja toisessa ympäristössä voi olla haasteita, joita ei ilmene muualla. Tässä korostuu varhainen tukeminen, sillä siinä otetaan asiakkaan kaikki elämänolosuhteet ja tilanteet huomioon yksilöllisesti ja konkreettisesti. (Kaukoluoto 2010, 219.)

Lapset puheeksi -keskustelussa käytetään lokikirjaa, joka toimii haastattelun runkona (Niemelä & Solantaus 2018, 3). Kaikki työntekijät arvioivat lokikirjaa pääasiassa positiiviseksi. Runko kuvailtiin selkeäksi, joka etenee johdonmukaisesti teemoittain. Yksi työntekijä oli kokenut rungon mukaan etenemisen aiheuttavan keskusteluun toistoa. Kysymykset arvioitiin selkeiksi ja matalan kynnyksen kysymyksiksi. Lokikirja kuvailtiin helppokäyttöiseksi ja keskustelu sen myötä tilanteeksi, jossa työntekijällä on helppo olla. Työntekijöiden haastatteluissa tuli esille, että osa keskusteluun osallistuneista huoltajista oli kokenut käsitteet vaikeiksi ymmärtää. Pohdittiin, että nämä käsitteet tulee avata tarkasti keskustelutilanteen alussa.

Työntekijöiden haastatteluista ilmeni voimakkaasti esimiesten rooli Lapset puheeksi -menetelmän käytössä päiväkodeissa. Koettiin, ettei esimiestasolta saada riittävästi tukea keskustelujen järjestämiseen. Kaikilla vastaajista oli kokemus, että esimiehet eivät ohjeista tai velvoita työntekijöitä menetelmän tiedottamisesta

ja keskustelujen tarjoamista. Yhdellä työntekijällä oli myös kokemus, että esimies ei ole kovin sitoutunut Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön:

”...on vähä semmonen asenne, että no tarjotkaa ei haittaa, vaikka niitä ei kauheasti tuu ku se tietää, että ne ajat on pois siitä meidän päivittäisestä työstä.”

Esimiehen tuki ja kannustus Lapset puheeksi -menetelmän käytössä koettiin tärkeänä. Kuvailtiin, että jos esimies pitää menetelmän käyttöä tärkeänä, myös koko työyhteisö toimisi samoin. Myös esimiehen ymmärrys Lapset puheeksi -keskusteluun menevään aikaan työpäivästä koettiin tärkeänä. Esimiesten suhtautuminen menetelmän käyttöön siis vaikuttaa pitkälle myös työntekijöiden suhtautumiseen. Kaikilla haastateltavilla oli kokemus ja näkemys, että keskusteluja ei haluta yleisesti ottaen tarjota. Arveltiin, että osa työntekijöistä kokee menetelmän uudeksi työtehtäväksi, joka kuormittaa työntekijöitä. Keskusteluun menevä aika koettiin vahvasti yhdeksi haasteeksi menetelmän käytössä.

”Mä vaan luulen että suurin este tässä on se että, ainaki musta tuntuu, että työntekijät eivät tarjoa tätä kovin aktiivisesti koska ne kokkee sen hankalaksi ku se vie sitte kuitenkin sitä sun aikaa pois sieltä lapsiryhmästä.”

Työntekijät kokivat, että kaiken muun kiireen lisäksi on haastava löytää yhteinen keskustelu-aika, joka sopisi niin päiväkodille kuin huoltajillekin. Työntekijän irtautuminen päivittäisistä työtehtävistään ja omasta ryhmästään koettiin haastavaksi. Lopulta kuitenkin todettiin, että ajan sopiminen on järjestelykysymys, jota pitäisi tukea esimiestasolta. Työntekijöillä oli kokemus keskusteluista, jotka olivat kestäneet 30 minuutin ja 1,5 tunnin väliltä.

Kaikki työntekijät kokivat haasteista huolimatta Lapset puheeksi -menetelmän hyväksi työmenetelmäksi varhaiskasvatuksessa. Sitä kuvailtiin ennaltaehkäisevänä menetelmänä, joka on hyvä työmenetelmä varsinkin silloin, jos lapsesta on päiväkodissa herännyt huoli. Lapset puheeksi -menetelmän käytön yksi kolmesta pääpainosta lin kunnassa onkin varhainen puuttuminen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset 2017, 26), jonka keskiössä on jonkinasteinen huoli lapsesta. Siinä tavoitteena on auttaa lasta ja perhettä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin tukemisen vaikutukset ovat vielä suuret. Näin voidaan ennalta ehkäistä ongelmien kasaantumista. Keskeistä on

tuen tarjoaminen ja lapsen ja perheen voimavarojen tukeminen. (Kuikka s.a., 7-8.)

6.4 Konkreettiset hyödyt kaikkia osapuolia tukevia

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen kolmanneksi vastaavaksi yläluokaksi muodostin konkreettisten hyötyjen merkityksen. Työntekijöillä oli kaikilla vahvat näkemykset siitä, että keskustelusta saadut hyödyt ovat kaikkia keskustelun osapuolia tukevia. Haastattelujen vastausten perusteella muodostin alaluokiksi tiedon saannin puolin ja toisin, ymmärrys lapsesta, yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen välillä, ero varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä menetelmän käytön pidempiaikaiset vaikutukset. Nämä alaluokat muodostin seuraavista työntekijöiden vastauksista.

Lapset puheeksi -menetelmän tavoitteiden ymmärtäminen ja niihin pyrkiminen tuo esille keskustelusta saatavat konkreettisen hyödyt. Tavoitteena on lasten kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen sekä ongelmien ennaltaehkäisy (Lapset puheeksi -toimintasuunnitelma s.a, 4), lapsen ja vanhemman välisen suhteen tukeminen, vanhemmuuden vahvistuminen sekä yhteistyön vahvistuminen. (Niemelä & Solantaus 2016, 23, 25).

Toin haastateltaville esille kyselyn vastauksia, joissa huoltajat kuvailivat kokemiinsa hyötyjä Lapset puheeksi -keskustelusta. Osa haastateltavista oli yllättyneitä ja iloitsivat siitä, että huoltajat ovat kokeneet ja löytäneet Lapset puheeksi -keskustelusta tarkoituksenmukaiset hyödyt, jotka ilmenivät myös haastateltavien omista vastauksissa. Työntekijöiden kokemukset keskustelujen hyödyistä liittyivät vahvasti vuorovaikutukselliseen tiedonsaantiin lapsen, perheen ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välillä. Kuvailtiin, että keskustelu tuo esille molempien osapuolten näkemykset lapsesta:

”...parhaimmillaan se on semmosta avointa keskustelua siitä lapsesta päiväkodissa ja kotona siitä lapsen elämästä...että ehkä se antaa paljon tietoa niinko molemmin puolin siitä lapsesta millainen se on kotona, päiväkodissa se näyttäytyy monesti ihan eri tavalla.”

Keskusteluista oli saatu laajasti hyödyllistä tietoa lapsesta ja perheen tilanteesta ja siinä oli päästy lähemmin asian ytimeen. Lisäksi keskustelu oli auttanut herättelemään huoltajia huomaamaan lapsen käyttäytyminen, koska lapsi voi käyttäytyä erillä tavalla eri toimintaympäristöissä. Lapset puheeksi -keskustelun yksi tavoite on vanhemmuuden vahvistuminen (Niemelä & Solantaus 2016, 25), jota edesauttaa lapsen syvämpi tunteminen. Myös työntekijät olivat saaneet keskusteluissa uutta, yllättävää tietoa lapset arjesta ja siinä toimimisesta. Lapset puheeksi -menetelmän yleisissä tavoitteissa korostetaan juuri eri kasvu ympäristöjen merkityksen huomioimista (Lapset puheeksi -toimintasuunnitelma 2013, 4). Keskusteluissa oli tullut esille ne asiat, joiden avulla pystyttiin tukemaan lasta niin, että hän pärjäisi paremmin niin koti- kuin varhaiskasvatustoimintaympäristöissään. Keskusteluissa työntekijä ja huoltaja laativat yhdessä toimintasuunnitelman, jonka avulla työntekijät olivat kokeneet konkreettisen hyödyn tulevan esille jokaisen lapsen kohdalla henkilökohtaisesti. Keskusteluista oli ollut lisäksi hyötyä myös lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa.

Haastatteluiden perusteella keskustelut olivat auttaneet lisäämään työntekijöiden ymmärrystä lapsesta. Yhteinen ymmärrys lapsesta on yksi Lapset puheeksi -keskustelun tarkoituksista (Niemelä & Solantaus 2018, 11). Keskustelun avulla he olivat oppineet tuntemaan lasta ja perhettä paremmin. Lisäksi keskusteluissa tulee keskusteltua kaikista lapsen kehityksen osa-alueista sekä erilaisista tilanteista, kuten ruokailutilanteista. Tärkeäksi koettiin vahvuuksien määrittelemisen ja niiden kuuleminen: arki sujuu, vaikka pieniä huolia olisikin.

”...se koko se lapsen arjen tilanteet ja ne sosiaaliset taidot ja kaikki tulee peilattua siinä, ja sitte tavallaan niissä tilanteissa mä voin sanoa että millä tavalla se...näyttyy esimerkiksi niissä leikkitaidoissa tai niissä ruokailutilanteissa.”

Työntekijät kokivat Lapset puheeksi -keskustelun tuovan luottamusta ja vahvistavan yhteistyötä työntekijöiden ja huoltajien välillä. Keskusteluissa oli koettu, että huoltaja uskaltaa siinä tilanteessa paremmin kertoa vaikeistakin asioista. Keskustelu antaa mahdollisuuden keskustella kahden kesken huoltajan kanssa, jolloin huoltaja tulee paremmin kohdattua ja kuunneltua. Koettiin, että työntekijän rooli oli ollut enemmän kuunteleva. Yhteistyön vahvistuminen koettiin tärkeänä, jotta voidaan rakentaa yhdessä toimivia suunnitelman lapsen etu keskiössä.

Huoltajat ilmaisivat kyselyn vastauksissa tiedonhalun siitä, miten Lapset puheeksi -keskustelu eroaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskustelusta. Toin muun muassa tämän aiheen esille työntekijöiden haastatteluissa. He antoivat oman kokemuksensa pohjalta vastauksia tähän huoltajien tiedonhaluun. Työntekijöiden kokemusten ja näkemysten pohjalta Lapset puheeksi -keskustelun ero lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan on se, että Lapset puheeksi -keskustelu on koko perheeseen keskittyvä työmenetelmä:

”Siinä on vähä erilaisia asioita siinä, kuitenkin siinä enemmän sitä perhe-elämää ja semmosta kotielämää käsitellään ku vasussa, että vasussahan ei hirveesti kysytä, että miten kotona...”

Siinä siis korostuu lapsen toiminta kotiympäristössä, kun taas varhaiskasvatussuunnitelma tai esiopetussuunnitelma keskittyvät lapsen oppimisen asioihin. Työntekijöiden mielestä Lapset puheeksi -keskustelu vastaa hyvin esimerkiksi lapsen tunne-elämän tai käyttäytymisestä johtuviin tarpeisiin.

Kartoitin myös työntekijöiden odotuksia Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä. He odottivat muun muassa sitä, että keskustelun avulla saataisiin enemmän tietoa kotiympäristöstä, esimerkiksi perhemuutoksista, koska muutoksilla on usein vaikutusta lapsen käyttäytymiseen. Koettiin, että työntekijän olisi tärkeä tietää lapsen käyttäytymisen syyt, jotta lapselle saataisiin järjestettyä oikeanlainen tuki ajoissa. Varhaista tukemisesta ja puuttumista siis korostettiin. Lisäksi työntekijät toivoivat Lapset puheeksi -menetelmän käytöltä pidempiaikaisia vaikutuksia, muun muassa lastensuojelulukujen laskua. Raahen seudulla tästä onkin jo näyttöä: Tilastojen mukaan lastensuojelupalveluiden käyttö on vähentynyt vuosina 2012-2014 huomattavasti. Lastensuojeluilmoitukset ovat tippuneet 25 %, tarpeen selvitykset 52 %, asiakkuudet 58 % ja kiireelliset sijoitukset 33 %. Hyvinvointikuntayhtymässä Lapset puheeksi -työ on ollut käynnissä systemaattisesti ja laajasti vuodesta 2012 lähtien. (Solantaus & Niemelä 2016, 25.)

6.5 Käytön taustan ja tavoitteiden ymmärtäminen

Tästä eteenpäin tulokset vastaavat toiseen tutkimuskysymykseen: Miten kehittäisit Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä varhaiskasvatuksessa, jotta sen käyttö

lisääntyisi? Yhdeksi työntekijöiden mielestä tärkeimmäksi kehittämisen askeleeksi koettiin Lapset puheeksi -menetelmän käytön taustan ja tavoitteiden ymmärtäminen.

Työntekijät toivat haastatteluissa esille, että Lapset puheeksi -menetelmän käytön lisäämisen saavuttamiseksi sen taustaa ja tavoitteita varhaiskasvatuksessa pitäisi kirkastaa. Yksi haastateltava totesi, että menetelmää pitäisi käyttää enemmän nimenomaan sen vuoksi, koska menetelmä on kirjattu virallisiin asiakirjoihin, kuten lin kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnan hyvinvointisopimukseen:

"...kun tää on otettu kerta vasussa käyttöön niin tää on, eiks li oo tehny nää sopimuksetkin."

Menetelmällä on näin vahva sija lin kunnassa, mutta silti sitä ei käytetä riittävästi. Työntekijä toi mielipiteensä vahvasti esille:

"Monta vuotta tässä on menty ja vieläkin ollaan lapsen kengissä näissä asioissa."

Lisäksi esille nostettiin linjaus siitä, että Lapset puheeksi -menetelmä on yksi lin kunnan varhaiskasvatussuunnitelman peruspilareista ja kaikilla työntekijöillä on velvollisuus sitä käyttää. Koettiin, että menetelmän juurruttaminen pitäisi tehdä vahvemmin, vaikka yksi haastateltava totesikin, että kaikki uusi tulee yleensä hitaasti käytäntöön. Työntekijät kokivat Lapset puheeksi -menetelmän työmenetelmänä, jonka aktiivisempi käyttö vaatisi toimintakulttuurin muutosta päiväkotiarjessa:

"...ja sitte jotenki sen toimintakulttuurin luomista vahvasti niin tänne arkeen..."

Lapset puheeksi -menetelmän käytön taustalla oleva Toimiva arki lapsille ja perheille Pohjois-Pohjanmaalla -hanke tähtää juuri toimintakulttuurin muutokseen (ks. Kuvio 1.) Haastatteluissa todettiin, että koska menetelmä on käytössä myös muissa palveluissa, kuten neuvolassa ja perusopetuksessa, sen aktiivisella käytöllä voidaan palveluiden välille luoda yhteneväisyyttä, joka on siis myös hallituksen kärkihankkeen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoite (Hallituksen strategiasihteeristö 2018, 30).

"...Tää tekee palvelut yhteneväiseksi ja jotenki se huolipolun ja reitin saa näkyväksi ja joka yksikössä ruvetaan pitämään sitä LP-keskustelua."

Työntekijä toi esille idean, että työyhteisöihin voisi kutsua Lapset puheeksi -menetelmän asiantuntijan puhumaan sen tuomista hyödyistä:

"...että saatais joku ammattilainen puhumaan jonku kaks tuntia LP:n hyödyistä niin sekin luo jo sitte työyhteisöön semmosta, että draivia että jes kyllä me tätä lähtään niinkö viemään eteenpäin..."

Menetelmän näkeminen yhteisenä työkaluna varhaiskasvatuksessa vaatisi työntekijöiden näkemyksen mukaan enemmän koulutusta aiheesta.

6.6 Tieto kaikkien ulottuville

Myös työntekijät korostivat Lapset puheeksi -menetelmän käytön lisäämiseksi tiedottamisen ja sen sisällön tärkeyttä. Arveltiin, että sillä saataisiin menetelmän käyttöä paremmin juurrutettua varhaiskasvatukseen.

"...tiedottaminen on avain asemassa."

"Että olis ainaki tiedossa että semmonen menetelmä on..."

Tiedon sisällöstä toivottiin yhteneväistä, lyhyttä ja ytimekästä asiaa, jossa hyödyt tulevat esille. Toin haastateltaville esille huoltajien kehittämissuhteita, jotka liittyivät tiedottamiseen ja sen sisältöön. Työntekijät yllättyivät kehittämissuhteiden määrästä ja oltiin sitä mieltä, että ne ovat hyviä ja käyttökelpoisia ehdotuksia. Tiedottamistavoiksi työntekijät itse ehdottivat myös vanhempainiltoja, lin kunnan nettisivuja, sähköpostia, mutta myös perinteisiä ilmoitustaulutiedotteita.

"...siitä sähköpostista ja tiedottamisesta, että sitähan vois tosiaan kehittää."

Tarjoamisen aktiivisuus nousi myös esille työntekijöiden kehittämissuhteissa. Koettiin, että tarjoamisen pitäisi olla systemaattista, jota seurattaisiin. Lisäksi kasvokkain tarjoamista pitäisi lisätä, ja tilanteessa olisi hyvä sopia keskusteluaika reippaasti. Työntekijät korostivat keskustelun tarjoamista positiivisin keinoin.

"Se pitäis olla jotenki systemaattinen joku semmonen, että on tarjottu, joku tämmönen rasti ruutuun, että tuolle on tarjottu..."

*”Että jos tätä halutaan, että oikeasti halutaan pitää niin kyllä se ois ehton, että positiivisen kautta suurin piirtein kalenteri kädessä kasvokkain ja kato-
taan sitä aikaa, että millon sulle passais.”*

Työntekijän tarjoamistyyllillä arveltiin olevan näin vaikutusta osallistumiseen. Hei-
dän tarjoamisen aktiivisuuteen arveltiin vaikuttavan positiivisesti se, jos Lapset
puheeksi -keskustelun järjestämiselle annettaisiin selkeät raamit esimerkiksi ajal-
lisesti toimintakaudelle.

*”Ehkä se ajan määrittäminen tälle LP-keskustelun pitämiselle olis ne konk-
reettiset keinot millä saatais enempi käyttöä tälle.”*

6.7 Sitoutuminen yhteisillä ohjeilla

Työntekijät kokivat, että Lapset puheeksi -menetelmän tärkeä kehittämisen askel
olisi sitoutuminen sen käyttöön yhteisillä pelisäännöillä. Kaikki olivat sitä mieltä,
että esimiesten sitoutuminen ja esimerkki vaikuttaisi koko työyhteisön sitoutumi-
seen. Esimiehiltä toivottiin hyvää pedagogista otetta Lapset puheeksi -menetel-
mää kohtaan. Lisäksi esimiehiltä toivottiin velvoittavaa seurantaa Lapset pu-
heeksi -keskustelujen järjestämisestä. Tuki ja kannustus koettiin tärkeäksi.

*”...esimiehen kannustus ja tuki, että mejän pitää, että oottehan muistanu,
esimiehen velvollisuus on muistuttaa työntekijöitä...”*

*”...Ehkä tämän pitäis tulla just jostain ylempää eli tarvis vähän velvoittaa
pitämään.”*

Kysyin työntekijöiltä mielipidettä kirjallisten ohjeiden laatimisesta Lapset puheeksi
-menetelmän käytöstä. Sellaiselle koettiin olevan tarvetta, koska esimerkiksi tie-
dottamisesta ja sen sisällöstä ei ole yhteisiä ohjeita olemassa. Vastauksissa tuo-
ttiin esille, että varhaiskasvatuksen työntekijät eivät välttämättä tiedä, mitä ja
kuinka laajasti menetelmästä pitäisi kertoa huoltajille.

*”...se on aina sillai, että jos on vaikka minä ja joku toinen joka asiasta kertoo
eri vanhemmille, niin minä saatan unohtaa jotaki ja toinen voi kertoa jotenki
laajemmin ja siis sillai, että se pitäis olla jotenki yhtenäinen se mitä kerro-
taan...”*

”...ehkä siitä vois tehdä semmoisen koonni jossa ois naita asioita jotka vanhemmat ovat toivonu, just että mitä hyötyä...”

Kirjallisista ohjeista voisi olla hyötyä molemmille, niin työntekijöille kuin huoltajille. Uusi lapsia ja työntekijöitä voi aloittaa kesken toimintakauden, jolloin esimerkiksi koulutukset ja vanhempainillat on pidetty. Kirjallisiin ohjeisiin voi aina palata uudelleen. Se voisi sisältää tästä opinnäytetyön tuloksista saatua tietoa. Ohjeen laatiminen arvioitiin hyödylliseksi, jolle olisi käyttöä varhaiskasvatuksessa.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata ja kehittää Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena oli tuottaa kokemustietoa Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä ja hyödyistä. Kokemustiedon lisäksi tavoitteena oli osallistaa huoltajia ja varhaiskasvatuksen työntekijöitä kehittämistyöhön. Osallistujat saivat tuoda esille omat kehittämisehdotuksensa.

Opinnäytetyön tulokset ovat suuntaa-antavia merkkejä Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä, joten ne eivät kerro koko totuutta. Kyselyn osallistujamäärä oli alhainen verrattuna siihen, kuinka paljon varhaiskasvatuspalveluja käyttäviä lapsia oli aineistonkeruun aikana (538 lasta). Lisäksi haastatteluihin osallistujat olivat yksittäisiä henkilöitä, joten tulosten yleistystä ei voida tehdä.

Huoltajien kyselystä yksi keskeisimmistä tuloksista on vastausten määrä suhteessa Lapset puheeksi -keskusteluun osallistumiseen. Sain kyselyyn 33 vastausta ja heistä viidellä oli kokemus Lapset puheeksi -keskusteluun osallistumisesta. Kuitenkin kyselyn perusteella huoltajilla olisi kiinnostusta osallistua keskusteluun (ks. Kuvio 10). Tämä antaa tietoa siitä, ettei menetelmästä tiedottaminen ja tarjoaminen ole ollut riittävää. Toisaalta Lapset puheeksi -menetelmän käytön kohderyhmä lin kunnan varhaiskasvatuksessa on ensisijaisesti 3- ja 6-vuotiaiden lasten huoltajat, joten tällä voi olla vaikutusta menetelmän käytön aktiivisuuteen. Sitä ei siis tarjota yleisesti kaikille, vaan huoltajille, joiden lapset täyttävät 3- tai 6-vuotta. Työntekijöiden kokemuksen mukaan sitä ei kuitenkaan ole järjestelmällisesti tarjottu ohjeesta huolimatta aikaisemmin kyseiselle kohderyhmälle. Syksystä 2018 menetelmän käyttöä on kuitenkin alettu tehostamaan kouluttamalla lisää työntekijöitä Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön ja painottamalla tarjoamista, jonka vaikutuksia olisi mielenkiintoista seurata.

Työntekijöiden haastatteluilla oli suuri painoarvo tuloksissa. Aineistoja analysoidessa ajatus siitä, etteivät Lapset puheeksi -menetelmän käytön tavoitteet ja käyttö työkentällä kohtaa toisiaan, vahvistuivat. Työntekijöiden haastatteluista muodostin yhteensä kuusi keskeisintä tulosta, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiini. Kokosin tulokset taulukkoon 9.

Taulukko 9. Yhteenveto haastattelujen tuloksista

Millaisia kokemuksia lasten huoltajilla ja varhaiskasvatuksen työntekijöillä on Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä ja hyödyistä?	Miten Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä tulisi kehittää varhaiskasvatuksessa, jotta sen käyttö lisääntyisi?
Lapset puheeksi -menetelmästä tiedottamisen ohjeiden merkitys ja tarjoamisen aktiivisuus	Lapset puheeksi -menetelmän käytön taustan ja tavoitteiden ymmärtäminen
Lapset puheeksi -menetelmän käytön kokemukset arjessa vaihtelevia	Lapset puheeksi -menetelmän tieto kaikkien ulottuville
Lapset puheeksi -menetelmän konkreettiset hyödyt kaikkia osapuolia tukevia	Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön sitoutuminen yhteisillä ohjeilla

Myös haastatteluaineistosta keskeisimpiä tuloksia oli Lapset puheeksi -menetelmästä tiedottaminen. Osaa esimiehistä on ohjeistettu tiedottamaan Lapset puheeksi -menetelmästä, mutta sitä ei velvoiteta. Jos päiväkodit eivät tiedota menetelmästä yleisesti, tiedottaminen jää tarjoamisen yhteyteen, jolloin yhteisten ohjeiden merkitys tiedottamisesta ja sen sisällöstä on suuressa roolissa. Tulosten perusteella totean, että tiedottaminen vaatii vielä kehittämistä.

Tiedottamisen puute näytti vaikuttavan työntekijöiden Lapset puheeksi -keskustelun tarjoamiseen. Lapset puheeksi -menetelmän koulutus ei riitä ylläpitämään työntekijöiden aktiivisuutta koko toimintakautta. Koska tarjoaminen on työntekijöiden vastuulla, sen aktiivisuuteen vaikuttaa työntekijän henkilökohtainen suhtautuminen menetelmään. Tämä voi olla syy siihen, etteivät huoltajat ole tietoisia menetelmästä. Tiedon lisääminen ja ylläpitäminen olisi tärkeää. Myös ylemmän tahon velvoittava seuranta lisäisi aktiivisuutta. Lapset puheeksi -keskustelun tarjoamisen aktiivisuus näytti kuitenkin olevan menossa parempaan suuntaan. Tähän ovat vaikuttaneet vahvasti viime syksyiset koulutukset ja Lapset puheeksi -menetelmän lisääminen lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Työntekijöiden kokemuksen Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä arjessa olivat vaihtelevia. Pääasiassa kokemukset olivat kuitenkin positiivisia. Keskustelun käytännön järjestelyt vaativat esimiesten tukea, koska keskusteluun menevä aika on pois työntekijän päivittäisistä työtehtävistä. Konkreettisten hyötyjen esille tuominen lisäisi myös menetelmän käyttöä, koska niiden ymmärrys lisäisi kiinnostusta ja näyttäisi eron varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka on osalle huoltajista epäselvä.

Nostan myös tiedottamisen sisällön keskeiseksi opinnäytetyön tulokseksi. Jotta huoltajien kiinnostus osallistua Lapset puheeksi -keskusteluun herää, täytyy siitä tiedottamisen sisältö olla konkreettista ja ymmärrettävää. Huoltajat ja työntekijät toivat kyselyssä ja haastatteluissa esille Lapset puheeksi -menetelmästä tiedottamisen sisältöjä, joita esille tuomalla voisi mahdollisesti lisätä Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä. Heidän kehittämissä ehdotuksensa ja aineistosta nostamieni tärkeimpien tulosten pohjalta kokosin sisällöt taulukkoon 10, joita voi käyttää huoltajille tiedottamisessa.

Taulukko 10. Lapset puheeksi -menetelmän käytön tiedottamisen sisältöjä

Huoltajat
<p>Lapset puheeksi -menetelmän käytön tausta (valtakunnallinen, maakunnallinen ja paikallinen näkökulma)</p> <ul style="list-style-type: none"> -mistä lähtöisin -mihin käytöllä pyritään yleisesti -mikä sitouttaa käyttämään (hyvinvointisopimus ja varhaiskasvatussuunnitelma) -missä muualla käytetään (palvelut)
<p>Käyttö lin kunnan varhaiskasvatuksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> -menetelmän kohderyhmä, kenellä mahdollisuus osallistua -missä ja miten keskustelu käydään -lokikirjan käyttö
<p>Menetelmän tavoitteet ja tarkoitus</p> <ul style="list-style-type: none"> -kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen eri kasvatusympäristöissä -ongelmien ennaltaehkäisy -lapsen vahvuuksien tunnistaminen -huoltajien auttaminen
<p>Hyöty lapselle, perheelle ja työntekijälle</p> <ul style="list-style-type: none"> -tietoa jaetaan kodin ja varhaiskasvatuksen välillä -osapuolten omien näkemyksen esiintuominen lapsesta -realistinen keskustelu -ymmärrys lapsesta lisääntyy -yhteistyön vahvistuminen -luottamuksen lisääntyminen kodin ja varhaiskasvatuksen välillä -vanhemmuus vahvistuu -mahdollisten haasteiden varhainen tukeminen -lapselle tehtävä yhteinen toimintasuunnitelma, jossa konkretisoituu tukemisen tavat -muiden palvelujen tarpeen arviointi

Tiedottamisen sisällöissä esitellään ensin Lapset puheeksi -menetelmän tausta. Huoltajille voisi kertoa, että Lapset puheeksi -menetelmä on Suomessa yleisesti käytössä oleva Toimiva lapsi & perhe -työn menetelmä, jolla on aikaisempien tutkimustulosten perusteella positiivista vaikutusta perheiden ja lasten elämään. Lisäksi olisi hyvä tuoda esille se, että tällä pyritään suuremmissa mittakaavassa ennaltaehkäisevän työn lisäämiseen. Myös lin kunnan sitoutumisen kertominen menetelmän käytöstä hyvinvointisopimuksessa ja varhaiskasvatussuunnitelmassa voi lisätä menetelmän käytön ymmärrystä. Lisäksi voidaan tuoda esille

muut palvelut, joissa menetelmä käytetään, kuten perusopetus, äitiys- ja lastenneuvolapalvelut ja mielenterveys- ja päihdepalvelut.

Tiedottaminen voisi sisällöltään kertoa myös Lapset puheeksi -menetelmän roolista lin kunnan varhaiskasvatuksessa. Huoltajilla olisi hyvä olla tieto siitä, että 3- ja 6-vuotiaiden lasten huoltajien lisäksi myös muilla on mahdollisuus osallistua siihen. Tärkeää on myös keskustelun käytännön järjestelyjen kertominen, kuten se, että keskustelu käydään päiväkodilla yhdessä työntekijän kanssa, sekä mahdollinen keskusteluun menevä aika. Lisäksi lokikirjan merkitys keskustelussa on hyvä avata ja ohjeistaa sen pääasiallinen tehtävä. Tässä on tärkeää tuoda myös esille tietosuoja asiat sekä se, että keskustelusta ei jää muita dokumentteja kuin lapselle laadittava toimintasuunnitelma.

Tiedottamisen sisältöihin täytyy kuulua myös Lapset puheeksi -menetelmän tavoitteiden ja tarkoituksen avaaminen. Nämä olivat hyötyjen lisäksi huoltajien päätoiveet, kun kysyin kyselyssä tiedottamisen sisällöistä. Lapset puheeksi -menetelmän tärkeimmiksi tavoitteiksi nostan lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tukeminen eri kasvatusympäristöissä, ongelmien ennaltaehkäisy, lapsen vahvuuksien tunnistaminen ja vanhempien auttaminen.

Molemmista aineistoista keskeisimmiksi tuloksiksi muodostui Lapset puheeksi -menetelmästä saadut hyödyt, jotka koskettavat lasta, huoltajaa ja koko perhettä sekä varhaiskasvatusta ja sen työntekijöitä. Lapset puheeksi -keskusteluun osallistuneet huoltajat kokivat, että menetelmän yleiset tavoitteet olivat toteutuneet heidän perheidensä kohdalla pääasiassa hyvin (ks. Taulukko 3). Toteutuneet tavoitteet ovat juuri niitä hyötyjä, joita huoltajat, lapset ja työntekijät voivat parhaimmillaan Lapset puheeksi -menetelmän käytöllä saada. Lasten hyvinvoinnin ja suotuisan kehityksen tukeminen, huoltajan ja lapsen välisen suhteen tukeminen, vanhemmuuden vahvistaminen sekä kodin ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön vahvistuminen ovat tärkeitä tavoitteita. Myös huoltajien odotukset Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä kertovat mahdollisista hyödyistä. Suurin osa huoltajista odotti yhteistyön vahvistumista, mutta myös yhteisen ymmärryksen rakentuminen lapsen kokonaistilanteesta koettiin tärkeäksi.

Nostan Lapset puheeksi -menetelmästä saatujen hyötyjen esiin tuomisen keskeiseksi tiedottamisen sisällöksi. Tiedon jakaminen oli niin huoltajien kuin työntekijöidenkin mielestä tärkeä hyöty, jonka he olivat kokeneet. Molemmat osapuolet saivat lapsesta ja hänen käyttäytymisestään uutta tietoa. Lisäksi koettiin, että Lapset puheeksi -keskustelu antaa mahdollisuuden tuoda oman näkemyksen esiin lapsesta, molempien osapuolten näkökulmista. Keskustelun hyödyiksi kerrottiin myös keskustelun realistisuus ja lapsen ymmärtämisen lisääntyminen. Luottamus sekä yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen välillä koettiin lisääntyvän. Kun nämä hyödyt koetaan keskustelun myötä, myös lasta voidaan tukea oikealla ajalla ja oikeilla tavoilla. Etenkin työntekijät korostivat Lapset puheeksi -keskustelun roolia varhaisen tukemisen näkökulmista. Työntekijät toivat esille, että toimintasuunnitelma on myös hyöty, jonka Lapset puheeksi -keskustelusta voi saada. Huoltaja ja työntekijä laativat sen yhdessä ja siinä konkretisoituvat lapsen tukitoimet, jotka ovat henkilökohtaiset. Lisäksi hyöty voi olla muiden palvelujen tarpeen arviointi, jotka Lapset puheeksi -keskustelussa voivat tulla ilmi.

Edellä mainituista tiedottamisen sisällöistä voi laatia lyhyen tiedotteen huoltajille, joka välitetään heille heidän toiveidensa mukaisesti esimerkiksi sähköpostitse. Huoltajien pääasialliset toiveet Lapset puheeksi -menetelmän tiedottamisen tavoiksi sähköposti tiedotteen lisäksi olivat vanhempainilloissa kertominen, perinteiset paperiset tiedotteet ja kasvotusten kertominen. Tämän opinnäytetyön tekemisessä aika ei riittänyt kyseisen tiedotteen laatimiseen.

Tulokset viittaavat siihen, että Lapset puheeksi -menetelmä ei ole vielä ehtinyt juurtua varhaiskasvatukseen tarkoitetulla tavalla. Kehittäminen on juuri nyt ajan-kohtaista, koska Lapset puheeksi -menetelmän käytöllä on korkeat tavoitteet ja odotukset. Lapset puheeksi -menetelmä on Suomessa valtakunnallisesti käytössä oleva perus- ja erityispalveluihin kehitetty työmenetelmä, jonka odotetaan vaikuttavan lapsiperheiden haasteisiin ennaltaehkäisevästi. Pidemmällä aikavälillä sen odotetaan vaikuttavan palvelurakenteen muutokseen erityispalvelujen vähenemisellä. Pääpaino on ennaltaehkäisevien palvelujen lisäämisellä, jossa Lapset puheeksi -menetelmällä on oma roolinsa. Tarkoituksena on ollut juurruttaa menetelmä eri palveluihin ja saada niiden välille yhteneväisiä toimintamalleja.

Lapset puheeksi -menetelmän juurruttaminen varhaiskasvatukseen on kuitenkin suhteellisen tuore tehtävä lin kunnassa. Onnistunut juurruttaminen vaatii ajattelutavan muutosta kaikilta, jotka tulevat käyttämään työmenetelmää. Se vaatii ennen kaikkea johdon tukea ja hyväksymistä sekä menetelmän käytön seuraamista. Hyvällä muutosjohtamisella voidaan vaikuttaa työntekijöiden asenteeseen. (Räsänen s.a.; Ehrling 2014, 26.) lin kunta on kouluttanut kaikki alueen varhaiskasvatuksen työntekijät Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön, mikä on ensisijaisen tärkeää uuden menetelmän käyttöönotossa. Lisäksi se vaatii työntekijöiltä myönteistä suhtautumista; innostavaa ja motivoivaa ajattelutapaa. Myönteiseen suhtautumiseen taas vaikuttaa organisaation jakama tieto ja tuki. (Ehrling 2014, 26-27.)

Lapset puheeksi -menetelmän käytön aikaisemmat tutkimustulokset ovat näyttäneet, että sen käytöllä on positiivista vaikutusta lasten ja perheiden hyvinvointiin (Solantaus, Paavonen, Toikka & Punamäki 2010, 883-892; Niemelä & Solantaus 2016, 26; Solantaus, Toikka, Alasuutari, Beardslee & Paavonen 2009, 15-24). Myös tämän opinnäytetyön tulokset viittaavat siihen, että sen käytöllä on positiivisia vaikutuksia perheille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille. Lapset puheeksi -menetelmän käytöllä voidaan huomioida entistä paremmin perheiden varhaisen tuen tarve, koska varhainen tukeminen on niin sanotussa normaalissa elämässä ihmisen tukemista ja auttamista erilaisissa elämäntilanteissa. Lapset puheeksi -menetelmä on tarkoitettu matalan kynnyksen menetelmäksi ja se ei varsinaisesti ole huolikeskeinen menetelmä, vaan siinä pyritään auttamaan perhettä jo hyvissä ajoin, ennen kuin ongelmia on syntynyt. Varhaisen tukemisen keskiössä on asiantuntijan ja asiakkaan tasa-arvoisuus ja osallisuus prosesseissa (Kaukoluoto 2010, 219.) Myös varhaisen puuttumisen näkökulmasta Lapset puheeksi -menetelmä on hyvä menetelmä. Varhaisen puuttumisen keskiössä on yksilön kokema huoli lapsesta, joka perustuu lapsen kanssa tekemisissä olevan henkilön ainutlaatuisuuteen tietoon. Tavoitteena on auttaa lasta ja perhettä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin tukemisen vaikutukset ovat vielä suuret. Näin voidaan ennalta ehkäistä ongelmien kasaantumista. Keskeistä on tuen tarjoaminen ja lapsen ja perheen voimavarojen tukeminen. (Kuikka s.a., 7-8.)

Vaikka tuloksia syntyi aineistoista kohtuullisesti, tulokset itsessään ovat suuntaantavia merkkejä Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä, mutta ne laittavat meidät ajattelemaan ilmiötä enemmän. Jo tämän opinnäytetyön toteuttaminen voi

lisätä yleistä kiinnostusta menetelmää kohtaan. Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön vaikuttaa siis moni tekijä. Tämän vuoksi menetelmän käytön arviointi työkentillä olisi tärkeää. Menetelmän käyttö varhaiskasvatuksessa vaatii kehittämistä edelleen. Ehdotankin, että joku asiasta kiinnostunut jatkaa kehittämistyötä tästä opinnäytetyöstä laatimalla Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä tietopaketin huoltajille ja kirjalliset ohjeet työntekijöille.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tulokset ovat suuntaa-antavia merkkejä Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä, joten tuloksia ei voida yleistää. Toimintatutkimuksen tarkoituksena ei ole yleistää tuloksia (Kananen 2014, 12). Toisaalta tämän opinnäytetyön tavoite oli tuottaa kokemustietoa, ja se tässä toteutui. Yleensä tutkimusten luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin käsitteillä, mutta laadullisessa tutkimuksessa näiden käsitteiden käyttöä kritisoidaan, koska ne vastaavat lähinnä määrällisten tutkimusten tarpeisiin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.) Opinnäytetyö sisälsi myös määrällistä tietoa, mutta sen merkitys kokonaisuudessaan tulosten kannalta oli vähäinen.

Koska opinnäytetyöni noudatti osaksi toimintatutkimuksen periaatteita, on syytä huomioida myös toimintatutkimuksen luotettavuuden arviointi. Siinä noudatetaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointikriteerejä, jossa kuitenkin tärkeintä on prosessin tarkka dokumentointi, johon myös yleistettävyyks perustuu. (Kananen 2014, 134-135.) Laadullisen opinnäytetyön luotettavuutta lisää tutkittavan kohteen ja tulkittun materiaalin yhteensopivuus sekä tutkijan käsitteellistämisen ja tulkintojen yhteensopivuus tutkittavien käsitysten kanssa. Laadullisen opinnäytetyön toistettavuutta ei voida todeta, koska se on aina ainutkertainen, johtuen tekijän omista tulkinnoista. Toisaalta kuitenkin eri tutkijoiden tekemien tulkintojen pitäisi vastata joiltain osin toisiaan. (Vilkkä 2015, 196-198.) Seuraavat pohdinnat liittyvät tulosten luotettavuuteen ja onnistumiseeni, joita arvioin opinnäytetyöprosessin kokonaisuuden näkökulmasta.

Arvioidessani opinnäytetyön onnistumista ensimmäisenä mainitsen huoltajien ja työntekijöiden osallistamisen kehittämistyöhön. Aineistonkeruun jälkeen pohdin, mitä olisin voinut tehdä toisin, jotta olisin saanut enemmän vastauksia kyselyyn? Millä keinoin olisin saanut osallistujia suunnittelemaani ryhmähaastatteluun? Olisin voinut tavoitella huoltajia henkilökohtaisemmin esimerkiksi perinteisillä paperisilla kyselyillä, mutta koin sen kuitenkin liian aikaa vieväksi ja prosessin kustannuksia nostavaksi. Tämän vuoksi päädyin julkiseen linkkiin, mikä taas lisää tulosten vääristymisen riskiä, sillä kyselyyn voi vastata kuka tahansa. Koska julkinen linkki ei välttämättä motivoi vastaajia parhaimmalla mahdollisella tavalla, päätin tavoitella huoltajia vahvalla tiedottamisella. Opinnäytetyöstä tiedotettiin päiväkohtien lisäksi myös lin kunnan Facebook-sivuilla sekä paikallisessa kotitalouksiin

menevässä tiedotteessa. Toisaalta myös nämä tiedottamisen kanavat voivat liisätä myös edellä mainittua riskiä. Otin kuitenkin sen riskin ja jälkikäteen ajateltuna se kannatti. Vaikka kyselyn vastausmäärä ei vastannut odotuksiani, niiden sisältö oli suhteellisen runsas ja sain hyviä kuvauksia kokemuksista sekä hyödyistä. Lisäksi halusin antaa kaikille mahdollisuuden päästä kehittämään Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä rajaamatta otosjoukkoa.

Suunniteltu ryhmähaastattelu ei toteutunut, koska siihen oli vain yksi työntekijä halukas osallistumaan. Toteutin haastattelun hänellä ja hankin kaksi haastateltavaa lisää. Työntekijät olivat hyvin avoimia ja vaikuttivat innostuneilta Lapset puheeksi -menetelmän kehittämisestä. Haastatteluissa koin onnistuvani. Ne sujuiivat odotetulla tavalla. Nauhoitus onnistui hyvin ja vastaukset olivat runsaita. Toisaalta tämä loi haasteita aineiston analyysivaiheessa, koska aiheet tulivat esiin useaan kertaan eri teemojen alla ja luokitteluun vaikutti omat tulkintani siitä, mihin luokkaan vastaus kuului. Aineiston analyysivaihe oli siis tulosten luotettavuuden kannalta kriittinen. Koen kuitenkin tässä onnistuneeni, koska löysin vastauksista paljon yhtäläisyyksiä. Tämä lisää opinnäytetyöni luotettavuutta.

Opinnäytetyön luotettavuutta vahvistaa prosessin aikana tekemiäni valintojen perustelut. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan koko prosessin aikana suhteessa teoriaan, analyysitapoihin, luokitteluun, tuloksiin ja johtopäätöksiin. Myös puolueettomuus on luotettavuuden kannalta merkittävä tekijä. (Vilkkä 2015, 196-198.) Luotettavuuden perusta on toisin sanoen oma rehellisyyteni koko prosessin aikana. Lisäksi täytyy olla huolellinen ja tarkka tulosten esittämisessä (Vilkkä 2015, 42).

Tutkimusetiikka täytyy huomioida opinnäytetyötä tehdessä myös osallistumisen ja osallistujien kannalta. (Vilkkä 2015, 41). Tutkimuksen eettisiin periaatteisiin kuuluu osallistujien itsemääräämisoikeus, joka merkitsee tutkittavan omaa päätöstä osallistua tutkimukseen eli vapaaehtoisuus. (Kuula 2011, 61.) Myös anonymiteetit takaaminen koko prosessin ajan on tärkeää. Tutkimusta tehdessä osallistujien anonymiteettia suojaa lainsäädäntö, josta keskiöön nousee yksityisyyden suoja. EU:ssa ihmisten yksityisyyttä turvaa tietosuojasetus (4.5.2016/679) (Sulin 2017, 1.) Kyselyyn vastanneilla huoltajilla ja haastatteluihin osallistuneilla oli oikeus päättää, osallistuvatko kehittämistyöhön. Kyselyn vas-

taukset ja haastattelujen nauhoitetut vastaukset on hävitetty asianmukaisesti tulosten kirjoittamisen jälkeen. Vastauksista on jätetty pois sellaisia asioita, joista olisi voinut päätellä osallistujien henkilöllisyyksiä.

Tämä opinnäytetyö kehittää Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä lisäämällä sen teoreettista sekä kokemuksiin perustuvaa tietoa kaikille kiinnostuneille. Tuloksista on hyötyä ennen kaikkea lin kunnan varhaiskasvatukselle, mutta myös muille Lapset puheeksi -menetelmää käyttäville tahoille. Lisäksi toivon, että mahdollisimman moni varhaiskasvatuksen piirissä työskentelevä lukisi tämän raportin. Näin ymmärrys lisääntyy ja menetelmän käyttö voi lisääntyä. Lisääntynyt käyttö tarvitsee vielä kehittämistä, jota tästä opinnäytetyöstä olisi helppo jatkaa.

Ymmärrykseni Lapset puheeksi -menetelmän taustoista ja juurruttamisen tavoitteista on kasvanut tämän prosessin aikana valtavasti. Myös tutkimuksen tekemisen ilo on avautunut tämän prosessin aikana. Luin paljon menetelmäopin kirjallisuutta. Ymmärsin myös, että välillä työskentely vaatii aikalisän, jotta suunnitelmat kirkastuvat. Useaan kertaan olin tilanteessa, josta en löytänyt ulospääsyä. Aikalisä auttoi, ja koin prosessin aikana useita valaistuksia. Opinnäytetyö prosessina oli tutkinnon laajuuteen nähden pitkä ja raskas toteutettava. Toisaalta se oli minulle hyvin opettavainen ja antoisa. Kohtasin matkalla niin onnistumisia kuin haasteitakin. Onnistumisen hetkiä koin esimerkiksi oivaltaessani aineiston analysoinnin ja tulosten avautumisen. Haasteita tuotti määrällisen tiedon käsittely, koska olisin halunnut tuoda ne esiin hienoilta näyttävillä kuvioilla, mutta taitojen puuttuessa tyydyin perinteisiin taulukoihin. Tiedon määrä, jonka tämän prosessin aikana olen saanut mukaani, on valtava.

LÄHTEET

- Ahola, A. 2007. Lomaketutkimusprosessi. Teoksessa E. Saari & L. Viinamäki (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Tammi. 51-68.
- Alasuutari, M. & Solantaus, T. 2004. Lapset ja aikuispsykiatria. Teoksessa M. Rimpelä & E. Ollila (toim.) Näkökulmia 2000-luvun terveystalouteen. Stake-sin asiantuntijoiden puheenvuoroja. Aiheita 2004:8. Helsinki: Stakes. 22. Viitattu 18.2.2019. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75607/Aiheita8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Anttila, A-H., Melin, H. & Räsänen, P. 2005. Tutkimusmenetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aula, M., Juurikkala, V., Kalmari, H., Kaukonen, P., Lavikainen, M. & Pelkonen, M. 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2016:29. Viitattu 14.2.2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Beardslee, W.R., Salt, P., Versage, E., Gladstone, T., Wright, E. & Rothberg, P. 1997. Sustained change in parents receiving preventive interventions for families with depression. *American Journal of Psychiatry* 154:4, 510-515. <https://doi.org/10.1176/ajp.154.4.510>
- Ehrling, L. 2014. Uusi työtapa nuorten monimuotoisiin ongelmiin. Helsinki: Paintprinting. Viitattu 21.2.2019. https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/mdft_net.pdf
- Eskola, J. 2007. Teemahaastatteluaineiston analyysi. Teoksessa E. Saari & L. Viinamäki (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Tammi. 44.
- Haapalahti, H., Niemelä, E. & Vuorma, J. Lapset puheeksi -menetelmä terveydenhoitajan työssä äitiys- ja lastenneuvolassa Pohjois-Pohjanmaalla. Oulun ammattikorkeakoulu. Lisensiaatintyö. Viitattu 19.2.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/111943/Opinnaytetyo_Haapalahti_Niemela_Vuorma.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hallituksen strategiasuunnitelma. 2018. Ratkaisujen Suomi: Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2018-2019. Valtioneuvoston julkaisusarja 2018:27. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 1.10.2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160963/27_Hallituksen%20toimintasuunnitelma%202018-2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heikkinen, H. 2015. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-Kustannus. 204-206, 209.
- Heikkinen, H. & Jyrkämä, J. 2001. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa H. Heikkinen. Toimintatutkimus, tarinat ja opettajaksi tuleminen taito. Jyväskylä

- studies in education, psychology and social research 175. Jyväskylän yliopisto. 129-138. Viitattu 6.3.2019. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/27205>
- Heinämäki, L. 2006. Varhaisen tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus 2006:26. Helsinki. Viitattu 5.3.2019. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72949/Selv200626.pdf?sequence=1>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008 & 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: FINN LECTURA.
- Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvaara, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 12.
- lin kunta. Varhaiskasvatus. Viitattu 1.5.2018. <http://ii.fi/varhaiskasvatus>
- lin kunta. 2018. Kunta ja hallinto. Viitattu 14.2.2019. http://ii.fi/kunta_ja_hallinto
- Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen työpaperi. Helsinki: Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 11.8.2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1
- Johansson, M. & Berg, L. 2011. Opastava yhteistyö perheiden kanssa. Helsinki: Profami Oy.
- Juntunen, M., Jurvelin, K., Pirskanen, E. & Pyrrö, M. 2017. Kouluterveydenhoitajien kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä. Oulun ammattikorkeakoulu. Lisensiaatintyö. Viitattu 19.2.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/130984/Juntunen_Milla%20Jurvelin_Katja%20Pirskanen_Essi%20Pyrrö_Milla.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.
- Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.
- Karila, K. & Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta 2017-2030 -Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasenteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Viitattu 7.10.2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>

- Kaukoluoto, E. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 231. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 4.3.2019. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19878/onkovarh.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kiviniemi, L. 2012. Eksistentiaalinen fenomenologia tutkimuksen lähestymistapana. Teoksessa K. Koivisto, T. Latomaa, M. Merilehto, P. Sandelin & T. Suorsa (toim.) Kokemuksen tutkimus 3. Teoria, käytäntö, tutkija. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 147-148.
- Kuikka, M. Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan? Teoksessa U. Ojala (toim.) Varpu. Lapselle tukea ajoissa. Opettaja nro 38B. 7-8. Viitattu 5.3.2019. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. 2. Painos. Tampere: Vastapaino.
- LAPE-muutosohjelman vuoden 2019 toimintasuunnitelma. 2018. Uutinen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 14.2.2019. https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/lape-muutosohjelman-vuoden-2019-toimintasuunnitelma
- Lapset puheeksi -toimintasuunnitelma 2013-2017. Oulunkaaren kuntayhtymä. Viitattu 20.10.2018. <http://www.oulunkaari.org/iinseutu/kokous/2015497-5-1.PDF>
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). 2018. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 3.9.2018. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Leinonen, M., Otonkorpi-Lehtoranta, K. & Heiskanen, T. 2017. Kyselyhaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelunkäsikirja. Tampere: Vastapaino. 89.
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 1. Painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Niemelä, M. & Solantaus, T. 2016. Arki kantaa -kun se pannaan kantamaan. Perheterapia 2016:1. Suomen Mielenterveysseura. 22-26.
- Niemelä, M. & Solantaus, T. 2018. Lapset puheeksi -lokkikirja varhaiskasvatukseen. 2018. Toimiva lapsi & perhe. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura. Viitattu 17.1.2019. https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/lp_loki_varhaiskasvatukseen_2018.pdf
- Niskala, A., Kairala, M. & Pohjola, A. 2017. Asiakkaan aseman ja toimijaroolin muutos. Teoksessa A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala (toim.) Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Tampere: Vastapaino Oy.
- Oulunkaaren kuntayhtymä. Viitattu 12.5.2018. <https://www.oulunkaari.com/oulunkaari/oulunkaari-info/>

- Puroila, A. & Kinnunen, S. 2017. Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista. Valtionneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 78:2017. Viitattu 7.10.2018. https://tietokayttoon.fi/documents/10616/3866814/78_Loppuraportti+Vaka-Vai+051217.docx.pdf/e1b46018-e928-476d-8569-f89bba427cbd?version=1.0
- Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Pyhäjoki, J. & Koskimies, M. 2009. Varhainen puuttuminen ja dialogisuuden edistäminen huolten vyöhykkeillä. Teoksessa J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. 190. Viitattu 14.2.2019. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1#page=187>
- Rajanti, S. 2018. Iin kunnan alueen varhaiskasvatuspalvelujen piirissä olevat lapset. Sähköposti paivi.kurtti@lapinamk.fi 14.12.2018. Tulostettu 7.1.2019.
- Rantanen, T. & Toikko, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Yliopistopaino Oy.
- Ratkaisujen Suomi: Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. 2015. Hallituksen julkaisusarja 2015:10. Helsinki: Valtionneuvoston kanslia. Viitattu 1.10.2018. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi+FI+YHDISTETTY+netti.pdf>
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 430, 434.
- Räsänen, S. Palvelujen kehittäminen ja LP-työn juurruttaminen. Mielenterveystalon oppaat. Oulun yliopistollisen sairaalan apulaisylilääkärin video. Viitattu 21.3.2019. https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/lapset_puheeksi/Pages/kehittaminen_ja_juurruttaminen.aspx
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 10.5.2018. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html
- Satka, M. 2011. Varhainen puuttuminen lapsuuden ja nuoruuden riskien hallinnoimisena. Teoksessa M. Satka, L. Alanen, T. Harrikari & E. Pekkarinen (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino. 61-62.
- Solantaus, T., Paavonen, E.J., Toikka, S. & Punamäki, R.-J. 2010. Preventive interventions in families with parental depression: Children's psychosocial symptoms and prosocial behaviour. *European Child and Adolescent Psychiatry* Vol. 19. No 12, 883-892. Viitattu 14.2.2019. <https://dx.doi.org/10.1007/s00787-010-0135-3>
- Solantaus, T., Toikka, T., Alasuutari, M., Beardslee, W.R. & Paavonen, E. J. 2009. Safety, Feasibility and Family Experiences of Preventive Interventions

for Children and Families with Parental Depression. International Journal of Mental Health Promotion Vol. 11. No 4, 15-24. Viitattu 5.2.2019.
<http://dx.doi.org/10.1080/14623730.2009.9721796>

Solantaus, T. Toimiva lapsi & perhe. LAPSET PUHEEKSI -kun vanhemmalla on mielenterveyden ongelmia. Manuaali ja lokikirja. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 15.1.2019. https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/lapset_puheeksi_-keskustelu_-_manuaali_ ja_loki_kirja_2006_kun_vanhemmalla_on_mielenterveyden_ongelmia.pdf

Solantaus, T. 2015. Toimiva lapsi & perhe. Lapset puheeksi -keskustelun taustateoria. Suomen Mielenterveysseura. Viitattu 15.1.2019. https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/lapset_puheeksi_-keskustelun_tausta_varhaiskasvatuksessa_ja_koulussa.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskaatsaus 2014. Hyvinvointi on toimintakykyä ja osallisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:13. Tampere. Viitattu 1.5.2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70306/URN_ISBN_978-952-00-3522-8.pdf

Sulin, I. 2017. Suomen Kuntaliiton Yleiskirje 14/2017. Viitattu 6.3.2019. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/YL-14-2017-Yleinen%20tietosuoja-asetus.pdf>

Säkkinen & Kuoppala. 2018. Varhaiskasvatus 2017. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen tilastoraportti. Viitattu 4.2.2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136962/Tr32_18.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Toikka, S. & Solantaus, T. 2006. The Effective Family Programme II. Clinicians' Experiences of Training in Promotive and Preventative Methods in Child Mental Health. International Journal of Mental Health Promotion Vol. 8. No 4, 4-10. Viitattu 19.2.2019. <https://dx.doi.org/10.1080/14623730.2006.9721746>

Toimiva arki lapsille ja perheille Pohjois-Pohjanmaalla-hanke. Viitattu 4.2.2019. <https://www.toimiva-arki.fi/etusivu>, <https://www.toimiva-arki.fi/lape-kehittamisty/kehittamiskokonaisuudet>

Toimiva arki lapsille ja perheille Pohjois-Pohjanmaalla-hankkeen hankesuunnitelma. Viitattu 3.2.2019. <https://www.toimiva-arki.fi/lape-hanketietoa/hankesuunnitelma>

Toimiva lapsi & perhe -menetelmät: Lapset puheeksi -keskustelu. 2017. Kasvun tuki. Vaikuttavan varhaisen tuen tietolähde. Viitattu 8.8.2018. https://www.kasvuntuki.fi/tyomenetelmat/toimiva-lapsi-perhe-menetelmat-lapset-puheeksi-keskustelu/?sf_s=lapset+puheeksi

Toimiva lapsi & perhe -menetelmät: Lapset puheeksi -perheinterventio. 2017. Kasvun tuki. Vaikuttavan varhaisen tuen tietolähde. Viitattu 19.2.2019. <https://www.kasvuntuki.fi/tyomenetelmat/toimiva-lapsi-perhe-menetelmat-lapset-puheeksi-perheinterventio/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusitalo, E. 2014. Ehkäisevä lastensuojelutyö päivähoitossa. Raison lastentarhanopettajien näkemyksiä Lapset puheeksi -keskustelusta ehkäisevän työn menetelmänä. Turun ammattikorkeakoulu. Lisensiaatintyö. Viitattu 19.2.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82436/Uusitalo_Elina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Varhaiskasvatustilaki 13.7.2018/540. 5:21-22§. Viitattu 18.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lin kunnan paikalliset linjaukset. 2017. Viitattu 20.3.2018. http://ii.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ii/embeds/iivwwstructure/21220_lin_kunnan_paikallinen_varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet_ja_lin_kunnan_linjaukset_21.8.2017.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Suomen Yliopistopaino. Viitattu 14.2.2019. https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Sähköpostitiedote päiväkotien johtajille	73
Liite 2. Kyselyn saatekirje huoltajille	75
Liite 3. Kyselylomake.....	76
Liite 4. Teemahaastattelurunko	80

Liite 1. Sähköpostitiedote päiväkotien johtajille

TIEDOTE PÄIVÄKOTIEN JOHTAJILLE

Hei!

Olen Lapin ammattikorkeakoulun ylemmän sosionomi-tutkinnon opiskelija ja toteutan parhaillaan lin kunnan varhaiskasvatukselle opinnäytetyötä. Aiheena on Lapset puheeksi- keskustelun käytön kehittäminen varhaiskasvatuksessa lin kunnan alueella. Pyydän Teitä auttamaan minua kohderyhmän saavuttamisessa. Tämän tiedotteen mukana on tiedote opinnäytetyöstä lasten huoltajille sekä varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Toimitan päiväkodeillenne postitse tai itse tuomalla paperiset tiedotteet kyselystä ilmoitustauluille/eteisiin, jotka voitte laittaa huoltajien nähtäville kyselyn alkaessa.

Lapset puheeksi- menetelmä on yksi lin kunnan varhaiskasvatussuunnitelman peruspilareista. Menetelmällä on vahva sija kuntien sosiaali- ja terveystalveissa sekä opetus- ja varhaiskasvatuksessa. Tästä huolimatta työkentällä käyttö on kovin vähäistä varhaiskasvatuksessa. Tämän vuoksi Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen on tärkeää.

Lapset puheeksi- menetelmän kehittämiseksi tavoittelen työssäni sekä huoltajien että varhaiskasvatuksen henkilökunnan kokemuksia ja näkemyksiä menetelmän käytöstä ja sen kehittämisestä. Aineisto kerätään huoltajille suunnatulla sähköisellä kyselyllä, jonka linkki tulee lin kunnan nettisivuille osoitteeseen ii.fi/kysely. Kyselyä mainostetaan myös lin kunnan Facebook-sivuilla. **Kyselyn ajankohta on 17.9.-28.9.2018.** Vastaaminen ei edellytä kokemusta Lapset puheeksi- keskusteluun osallistumisesta, joten kaikki pääsevät vastaamaan.

Kyselyn jälkeen järjestän lin alueen varhaiskasvatuksen henkilöstölle ryhmähaastattelun **keskiviikkona 17.10.2018 klo 17.30**, johon mahtuu osallistumaan ensimmäiset 10 ilmoittautunutta henkilöä. Ryhmähaastattelu toteutetaan lin Alarannalla, päiväkoti Metsätähden tiloissa osoitteessa Sortteeritie 14. Ryhmähaastatteluun ilmoittaudutaan laittamalla sähköpostia osoitteeseen paivi.kurtti@edu.lapinamk.fi **28.9.2018 mennessä.**

Toivoisin, että voisitte jakaa tietoa ja auttaa opinnäytetyön toteutumista seuraavilla tavoilla:

- 1. Kyselyn tiedotteen esille tuominen ja tiedotteesta kertominen lasten huoltajille yksiköissänne sekä huoltajien informointi kyselystä mahdollisissa vanhempainilloissa ja sähköisissä viestintäkanavissanne**
- 2. Saatekirjeen välittäminen yksikönne henkilökunnalle ryhmähaastattelua koskien**

Opinnäytetyöni noudattaa tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja tietosuojalakeja. Osallistuminen on vapaaehtoista ja kyselyyn vastataan anonyymisti. Ryhmähaastattelu nauhoitetaan ja vastaukset käsitellään anonyymisti. Vastaukset säilytetään asianmukaisesti ja ovat vain opinnäytetyöntekijän käytettävissä. Opinnäytetyön ryhmähaastatteluun osallistujilta pyydetään kirjallinen suostumus osallistumisesta.

Opinnäytetyöni arvioitu valmistumisaika on joulukuussa 2018. Valmis opinnäytetyö toimitetaan Iin kunnan varhaiskasvatukseen, jossa se on kaikkien saatavilla. Lisäksi valmis opinnäytetyö tulee luettavaksi internetiin opinnäytetöiden tietokantaan theseus.fi.

Mikäli haluatte lisätietoja opinnäytetyöstäni, ottakaa yhteys minuun!

Kiitän jo etukäteen avustanne ja mukavaa syksyn jatkoa!

Ystävällisin terveisin, Päivi Kurtti
Sosionomi YAMK- opiskelija
Lapin ammattikorkeakoulu
paivi.kurtti@edu.lapinamk.fi

Liite 2. Kyselyn saatekirje huoltajille

ARVOISAT LASTEN HUOLTAJAT!

Teillä on nyt mahdollisuus päästä vaikuttamaan Lapset puheeksi-menetelmän käytön kehittämiseen varhaiskasvatuksessa lin kunnan alueella.

Olen Lapin ammattikorkeakoulun ylemmän sosionomi-tutkinnon opiskelija ja opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää Lapset puheeksi –menetelmän käyttöä. Lin kunnassa on käytössä Lapset puheeksi –menetelmä varhaiskasvatuksessa. Menetelmä on yksi lin kunnan varhaiskasvatussuunnitelman peruspilareista. Varhaiskasvatuksessa on tavoitteena kehittää menetelmän käyttöä. Menetelmän käytön kehittämiseksi on tärkeää kuulla teidän huoltajien näkemyksiä ja kokemuksia.

Vastaamalla linkistä ii.fi/kysely avautuvaan kyselyyn, voit tuoda esille kokemuksiasi menetelmän käytöstä ja näkemyksiäsi menetelmän käytön kehittämiseen. Vastatethan, vaikka Teillä ei olisikaan kokemusta Lapset puheeksi- menetelmästä.

Kyselyn toteuttamisessa noudatetaan tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja tietosuojalakea. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja siihen vastataan nimettömästi. Vastaamiseen menee aikaa noin 10 minuuttia. Vastaukset tulevat vain minun käyttöni ja ne hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika on joulukuussa 2018. Valmis opinnäytetyö toimitetaan lin kunnan varhaiskasvatukseen, jossa se on kaikkien saatavilla. Lisäksi valmis opinnäytetyö tulee luettavaksi internettiin opinnäytetöiden tietokantaan theseus.fi.

Kysely on avoinna 17.9.-28.9.2018.

Kiitos ajatuksistanne ja näkemyksistänne etukäteen. Mikäli haluatte lisätietoja opinnäytetyöhön ja kyselyyn liittyen ottakaa yhteys minuun!

Ystävällisin terveisin, Päivi Kurtti
Sosionomi YAMK- opiskelija
Lapin ammattikorkeakoulu
paivi.kurtti@edu.lapinamk.fi

Liite 3. Kyselylomake

Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa

Teillä on mahdollisuus päästä vaikuttamaan Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittämiseen varhaiskasvatuksessa lin kunnan alueella. Kyselyn tavoitteena on kehittää Lapset puheeksi –menetelmän käyttöä. Menetelmä on yksi lin kunnan varhaiskasvatussuunnitelman peruspilareista. Menetelmän käytön kehittämiseksi on tärkeää kuulla teidän huoltajien näkemyksiä ja kokemuksia.

Pyydän Teitä vastaamaan kyselyyn ajalla 17.9.-28.9.2018. Vastaattehan, vaikka Teillä ei olisikaan kokemusta Lapset puheeksi- menetelmästä.

Kysely noudattaa tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja tietosuojalakeja. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja siihen vastataan nimettömästi. Vastaamiseen menee aikaa noin 10 minuuttia.

1. Onko Teille kerrottu lapsenne päivähoidossa Lapset puheeksi- menetelmästä? *

Jos vastauksenne on EI, siirrytte suoraan neljään viimeisimpään kysymykseen.

- KYLLÄ
 EI

Seuraava -->

Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa

2. Onko Teille tarjottu lapsenne päivähoidossa mahdollisuutta osallistua Lapset puheeksi- keskusteluun? *

Jos vastauksenne on EI, siirrytte suoraan neljään viimeisimpään kysymykseen.

- KYLLÄ
 EI

<-- Edellinen Seuraava -->

Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa

3. Oletteko osallistuneet lapsenne päivähoidossa Lapset puheeksi- keskusteluun? *

Jos vastauksenne on EI, siirrytte suoraan neljään viimeisimpään kysymykseen.

- KYLLÄ
 EI

<-- Edellinen Seuraava -->

Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa

4. Millä tavoilla Teille tarjottiin mahdollisuutta osallistua Lapset puheeksi- keskusteluun?

- Yleisellä tiedotuksella
- Henkilökohtaisella ehdotuksella
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma lomakkeessa
- Jollakin muulla tavalla, millä?

5. Kerrotko, miten Lapset puheeksi- keskustelu perheenne kohdalla järjestettiin? (esimerkiksi mukanaolleet perheenjäsenet, asiantuntijat, keskusteluun käytetty aika)

[<-- Edellinen](#)

[Seuraava -->](#)

Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa

6. Millainen Lapset puheeksi- keskustelu oli mielestänne kokemuksena?

[<-- Edellinen](#)

[Seuraava -->](#)

Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa

7. Mitä hyötyä Lapset puheeksi- keskustelusta perheellenne oli?

8. Alla on väittämiä Lapset puheeksi- menetelmän yleisiin tavoitteisiin liittyen. Miten arvioisit niiden toteutuneen perheenne kohdalla?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa mieltä eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Lapset puheeksi- keskustelu tuki lapseni hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä.	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset puheeksi- keskustelu tuki minun ja lapsen välistä suhdetta.	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset puheeksi- keskustelu vahvisti vanhemmuuttani.	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset puheeksi- keskustelu oli hyödyllinen perheeni ja päivähoiton välisessä yhteistyössä.	☐	☐	☐	☐	☐

9. Mihin tarpeisiin olisitte toivoneet Lapset puheeksi- keskustelun vastaavan?

10. Minkä arvosanan antaisit Lapset puheeksi- menetelmälle?

1=heikoin, 5=paras

	1	2	3	4	5
Annan Lapset puheeksi- menetelmälle arvosanan	☐	☐	☐	☐	☐

[<-- Edellinen](#) [Seuraava -->](#)

Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa

11. Miten Lapset puheeksi- menetelmän käytännön toteutusta pitäisi mielestänne kehittää?

[<-- Edellinen](#) [Seuraava -->](#)

Lapset puheeksi- menetelmän käytön kehittäminen lin kunnan alueen varhaiskasvatuksessa

12. lin kunnan uudessa lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelma lomakkeessa kerrotaan Lapset puheeksi- menetelmästä. Millä muulla tavoin Lapset puheeksi- menetelmästä voisi mielestänne tiedottaa huoltajille?

13. Millaista tietoa toivoisitte saavanne Lapset puheeksi-menetelmästä?

[<-- Edellinen](#) [Seuraava -->](#)

14. Mitä odotat mahdolliselta Lapset puheeksi- keskustelulta?

- Hyvän yhteistyön vahvistumista päivähoidon henkilökunnan kanssa
- Yhteisen ymmärryksen rakentumista lapsemme kokonaistilanteesta
- Yhteisten tavoitteiden laatimista lapsen arkipäivän tueksi
- Jotain muuta, mitä?

15. Oletteko kiinnostuneita osallistumaan lapsenne päivähoitopaikassa Lapset puheeksi- keskusteluun kuluvan toimintakauden aikana?

- KYLLÄ
- EI

[<-- Edellinen](#)

[Lähetä](#)

Liite 4. Teemahaastattelurunko

1. Teema: LAPSET PUHEEKSI- MENETelmäSTÄ TIEDOTTAMINEN, TARJOAMINEN JA HUOLTAJIIEN OSALLISTUMINEN.

- Millaiset ohjeet työntekijänä olette saaneet LP-menetelmän tiedottamisesta varhaiskasvatuksessa?
- Miten ja millä keinoin kokemuksesi mukaan LP-menetelmästä on tiedotettu huoltajille? Tarkentava: Koetteko sen riittävänä?

- Miten ja missä tilanteissa LP-keskustelua tulisi mielestäsi tarjota huoltajille?
- Millaisia kokemuksia ja näkemyksiä teillä on tarjoamisesta? (työntekijän näkökulma)
- Millainen kokemus teillä on työntekijöiden LP-keskustelun tarjoamisen aktiivisuudesta?

2. Teema: LAPSEET PUHEEKSI- MENETELMÄN KÄYTTÖ JA HYÖDYT VARHAISKASVATUKSESSA TYÖNTEKIJÄN NÄKÖKULMASTA.

- Millaisena koette Lapset puheeksi- menetelmän käytön varhaiskasvatuksessa työmenetelmänä?
- Millaisena koette LP-keskustelun järjestämisen käytännössä? Työntekijän näkökulma.
- Millaisia kokemuksia teillä on työntekijänä itse Lapset puheeksi- keskustelu tilanteesta huoltajien kanssa?
- Mitä hyötyä LP-menetelmän käyttö varhaiskasvatuksessa on tuonut työhönne?
- Onko menetelmästä ollut hyötyä yhteistyöhön huoltajien kanssa?
- Mitä odotuksia teillä on LP-menetelmän käytöstä työntekijän näkökulmasta?

3. Teema: LP-MENETELMÄN KÄYTÖN KEHITTÄMINEN

- Mitä ajatuksia nämä huoltajien ehdotukset herättävät? Onko nykyinen tapa tiedottaa ja tarjota LP-keskustelua huoltajille mielestänne riittävä?
- Miten kehittäisit LP-menetelmän tiedottamista?
- Miten kehittäisit LP-menetelmän tarjoamista?
- Miten LP-menetelmän käyttöä kokonaisuutena voisi mielestänne kehittää varhaiskasvatuksessa?
- Mitkä ovat ne seuraavat askeleet, jotta LP-keskustelun käyttö kehittyisi?